

MENNYEI
HÁLÓZATBAN

MENNYEI HÁLÓZATBAN

CSERMELY PÉTER

akadémikussal

beszélget

Boda Zsuzsa

BUDAPEST, 2021

A könyv a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg.

Írta és szerkesztette
BODA ZSUZSA

Illusztrálta
MEGYERI JÁNOS

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© Boda Zsuzsa, 2021
© Megyeri János, 2021
© Luther Kiadó, 2021
Címlapfotó © Magyarai Márton, 2021

Előszó

Különleges könyvet tart a kezében az olvasó. A Széchenyi-díjas biokémikusnak, hálózatkutatónak, Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjának, Csermely Péternek őszinte vallomása ez az interjúkötet hitről, elhívástörténeteiről, a bűnbocsánat kegyelméről. A beszélgetésekben háttérbe vonul a tudós, és előtérbe kerül a mennyei hálózatba vont ember, aki ötvenhét évesen úgy érezte, rá kell lépnie arra az útra, amely az evangélikus lelkészi hivatás felé viszi őt. Aki Péter közelébe kerül, hamar érezheti úgy: Isten gyermekeként nincsenek egymástól elválasztó korosztálybeli különbségek – ezért is választottuk a beszélgetésekben a tegeződő formát. Áldott olvasást kívánok!

Boda Zsuzsa,
a beszélgetőtárs

Ajánlás

Ölelő találkozások

„Köszönöm, hogy megmutatta nekem Jézus mosolyát” – olvashatjuk egy Richard Wurmbrandtól ismerős történetfoszlányban, amelynek kapcsán Csermely Péter csodákról és a hitről vall e könyv lapjain.

Valóban, kérdések és válaszok láncolatán végighaladva e beszélgetőkönyv végére kirajzolódik előttünk a tudós-akadémikus jézusi mosolytól ragyogó arca. Különös lelki érzékenysége mutatkozik meg, ahogyan életváltozásairól filmszerű jelenetekben, olykor fénykép élességű álló- vagy megállított képekben beszél: például a manrézai megtérésélmény varázslatos díszletében az erdei ösvényen hirtelen előlépő és megölelő Jézus alakját később az avart rendezgető rigó, majd a takarón napozó fiatalember látványa elevenen lükteti bele a magasságos és személyes Isten előtt letaglózott lélek csendjébe.

De e könyv lapjain több ilyen „ölelő találkozás” is

emléttetik, amelyeket olykor a fizikai megvalósulásukon túl spirituális „megöleléseként” lehet leírni: a világító, sárga szemű fiatalember a metrón, akinek szeméből eltűnt a sárgaság; az istentisztelet végén a padban botladozó, szomorú szívű idős asszony, aki felszabadultan távozhatott; vagy a „fék!”-et kiáltó benzinkutas fiú, aki a szakadéktól mentette meg a sofőrt; vagy a szent sír téren és időn átnyúló csendjének ölelése az imádságban; vagy az utcán ordító alkoholista nő gyönyörű szemének jézusi tekintete.

A biokémikus-hálózatkutató professzor saját tudományterületén szerzett tapasztalataival újszerű metaforarendszerrel tudja szemléltetni az olvasó számára az Isten országát és a Jézus Krisztussal való személyes ismeretséget. Természettudósként jutott arra a felismerésre, hogy „az élet azért működik, mert az Isten szeretete (*agapé*) áthatja és mozgatja a világot”. Mint mondja, tágabb ismeretségi körünk tagjai – például a hentes, az óvónő, egy távolabbi munkatárs a cégnél – egy kapcsolati háló részei, akiknek ölelésében élünk és mozgunk nap mint nap, és akik talán maguk is ölelésre vágnak.

A ma már az angyalföldi gyülekezet felügyelői tisztségét ellátó és reménység szerint hamarosan lelkészi oklevelet szerző tudós kutató tevékeny evangélikus ősök több száz évre visszamenő generációi-

nak gyermeke; találhatunk közöttük kántortanítót, iskolaigazgatót, diakonisszát, de olyan fordulatos életút is példaként állt Csermely Péter előtt, mint a katolikus pappá szentelés helyett a vándorszínészetet választó nagyapjáé, aki e mesterségben – szintén hűséges szerelmével – tizenkét gyermeket is felnevelt.

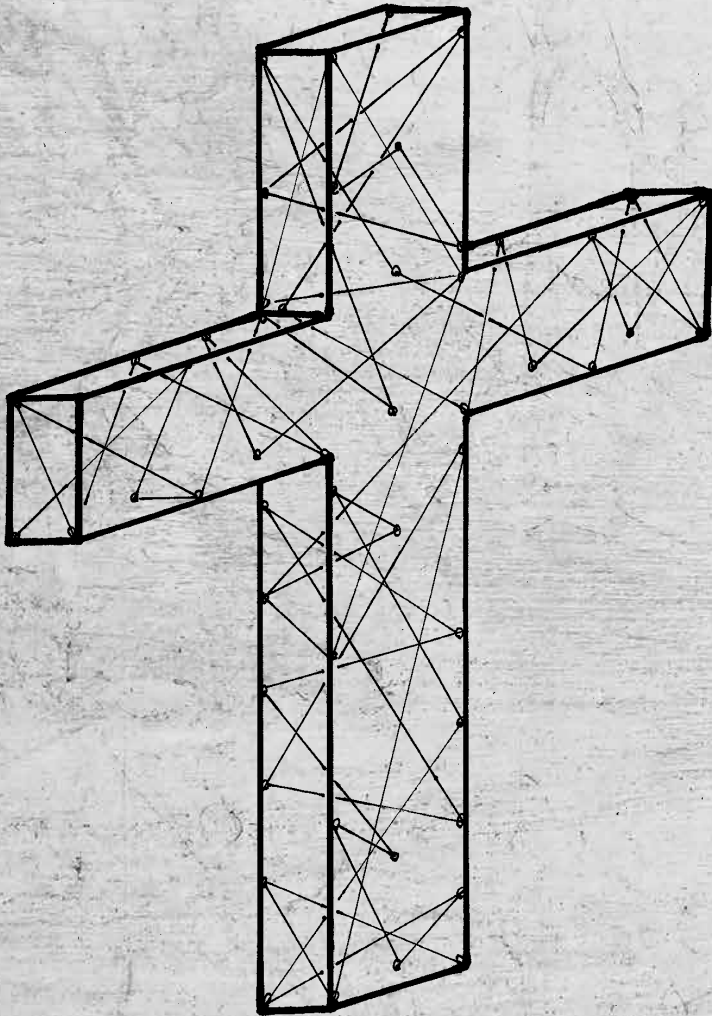
Az ötvenhét évesen Krisztust Megváltóként vállaló, majd az ige szolgálatára elhívott tanítvány bizonygatóként tárja elénk, hogy a Szentlélek munkája már gyermekora óta jelen volt az életében, mintegy türelmesen kivárva az ő személyes döntését. A nagyapától megörökölt Biblia ajánlása – „*Senki meg ne vessen ifjúkorod miatt, hanem légy példája a hívőknek beszédben, magaviseletben, szeretetben, hitben, tiszta életben*” (1Tim 4,12) – ötven év múltán megrendítő erővel hatott rá, és ezt a könyvet néhány hét alatt az első betűtől az utolsóig újraolvasta. Nagymértékben hatottak rá mélyen hívő édesanyja tanácsai, megjegyzései is. Csermely Péter gondolatai hitélményeiről, a Szentlélek „halkan csepegő vízcseppjeinek zubogó vízáradattá” válásáról lelkében biznyságot tesznek annak az ellenállhatatlan, mindent újratereztető isteni ölelésnek az erejéről, amelyre a szívünk mélyén mindnyájan vágyunk.

Fabiny Tamás
evangélikus elnök-püspök

HÁLÓZATOK

/ „...az én erőm erőtlenség által ér célhoz.” (2Kor 12,9)

Máig emlékszem édesanyám sugárzó arcára, amikor a hálózatokról írott könyvem kéziratának elolvasása után a fenti igét mutatva ezt mondta nekem: „Fiam, megtaláltam azt az igét, amelyik arról szól, amit te ebben a könyvben leírtál.” Valóban. Általános természeti jelenség, hogy minden hálózatokkal leírható rendszert az általunk megismert világban a gyenge kapcsolatok, az „erőtlenség” stabilizál. Ahogyan Pál apostol tapasztalta, mi is megtapasztalhatjuk ezt a saját életünkben. „...nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.” (Róm 9,16) Ahogyan elfogadjuk az életünkben a Szentlélek vezetését, rádöbbenünk arra, hogy az igazán fontos dolgokhoz a mi erőlködésünk nem kell. Egy idő után pedig rádöbbenünk arra is, hogy a saját erőlködésünk igen sokszor csak árt. Itt kezdjük megérteni, hogy mi az alázat.

Isten humorára jellemző, hogy téged, a nemzetközileg elismert biokémikus-hálózatkutató professzort ötvenhét évesen mennyei hálózatba gyűjtött Teremtőd. Pedig tőled és a családodtól addig sem álltak távol a hit dolgai.

Apai ágon a felmenőim több száz évre visszamenőleg evangélikus kántortanítók voltak. Iskolaigazgató nagyapám, Csermely Lajos presbiterként is részt vett a pécsi gyülekezet életében, nagynéném, Csermely Ilona ötvenkét éven át diakonissza tanítónőként szolgált a baranyai megyeszékhelyen. Anyai nagyapám katolikus papnak készült, de végül meggondolta magát, és a felszentelési szertartásáról rohant ki, hogy megszöktesse nagyanyámat. Mindkettőjüket azonnal kitagadták. Vándorszínészek lettek, tizenkét gyermekes házaspárként is ezt a foglalkozást folytatták. Legfiatalabb gyermekük, édesanyám generációjának egyik legígéretesebb színésznőjeként indult, idővel

mégis lemondott a karierról, hogy a családjának szentelje életét.

Evangélikus édesapád a legnehezebb történelmi korban is kitartott a hite mellett.

Valóban. 1950-ben vegyészmérnökként végzett a Műegyetemen. Annyira tehetséges volt, hogy visszahívták az egyetemre óraadónak. Mélyen vallásos, evangélikus ember lévén 1951–52-ben az előadásai mellett édesanyámmal együtt bibliaórákat is tartott. Ez viszont a Rákosi-korszak idején nem ért „piros pontot” – meg is lett a következménye: kirúgták. Attól kezdve nyugdíjba vonulásáig a Chinoin Gyógyszergyárban dolgozott, ahol több mint harminc szabadalom fűződött a nevéhez. Ennek ellenére hiányérzete volt, mert az alaputatásban nem vehetett részt.

Egy bátyád van. Szüleitek mennyire plántáltak belétek a hit fontosságát?

Amikor mi megszülettünk, a szüleim már Angyal földön éltek, ott is kereszteltek meg minket. Édesanyám mutatta meg nekem a Krisztusba vetett mély hit gyönyörűségét. Tőle tanultam az első imáimat,

és ő adott példát arra a feltétlen bizalomra, amellyel Krisztus Urunk végtelen szeretetében és az Atya irgalmában bizakodhatom. Édesapám Ordass Lajos püspök félreállítását követően meghasonlott az evangélikus egyházzal, emiatt aztán a családunk nem volt templomba járó. Ma már úgy gondolom, hogy ez nem volt bölcs döntés édesapám részéről. Végül én Benczúr László lelkésznel konfirmáltam 1972-ben. Az egyetemi éveim alatt sajnos eltávolodtam a hit mélységeitől. A világ szemében igen sikeres, másokért sok jóttevő, naponta imádkozó ember voltam akkor is, de a Krisztussal való kapcsolatomban felszínesnek volt mondható.

Hogyan lettél biokémikus?

Visszatekintve be kell, hogy valljam: az Úristen vezetett erre a pályára. Emlékszem, hogy már középiskolás koromban az a vágy mocorgott bennem, hogy szeretném minél jobban megérteni az élet működési folyamatait. Az Apáczai Csere János Gimnáziumba jártam, ahol Varga Ernő volt a kémia tanárom. Fantasztikus ember volt, igazi tanár, mindenben számíthattam rá. A segítségével beneveztem a kémiaából meghirdetett országos középiskolai tanulmányi versenyre, az OKTV-re. Ennek feltételeként dolgozatot

kellett írni egy szabadon választott témában. Egy igen komoly munkát írtam arról a kérdésről, hogy a fémionok hogyan lépnek kölcsönhatásba a fehérjékkel – igaz, utólag kiderült: a tanár úr készakarva nem mondta el, hogy rajta kívül más soha nem fogja elolvasni. Mint ismeretes, a fehérjék fontos biológiai szerepét jellemzi az is, hogy minden sejtben lejátszódó folyamatban részt vesznek.

A fémionokkal való kölcsönhatásuk végül nagyon megragadott téged, mert a kandidátusi értekezésedet is ebben a témában védted meg 1988-ban.

Így van, de addig sok víznek kellett lefolynia a Dúnán. Visszatérve az OKTV-re, tizenéves fiatalként lelkesedésemben fél éven keresztül jártam a legkülönbözőbb könyvtárakat, és minden akkor létező cikket elolvastam a témában. Ma is emlékszem, hogy középiskolásként milyen nagy örömet okozott az, hogy megtapasztalhattam, a tankönyvön kívüli forrásokból is össze lehet szedni a tudást, illetve az összegyűjtött tudásmorzsákból új, átfogó képet lehet alkotni egy tudományos témában. Ezen felbuzdulva el is határoztam, hogy biokémikus leszek.

Mivel foglalkozik egy biokémikus?

Egyszerűen megfogalmazva azt vizsgálja, hogyan működik az élő szervezet. Vizsgálja az azt felépítő anyagok kémiai szerkezetét, az élőlényekben lezajló kémiai folyamatokat, az ezzel járó energiaváltozásokat és az ezeket szabályozó mechanizmusokat, illetve kutatja az életjelenségek molekuláris alapjait. Amikor a nyolcvanas évek elején friss diplomásként elkezdtem dolgozni, a biokémia egyik fő kutatási módszertana az izolált fehérjék vizsgálata volt. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy kivettünk két fehérjét a természetes közegükből, beraktuk őket egy kémcsőbe, és figyeltük, hogy mit csinálnak egymással. Ez olyan, mintha bezárnánk két embert egy szobába, és kívülről figyelnénk őket, majd megpróbálnánk következtetést levonni, hogyan működtek ők eredetileg a családjukban, a munkahelyükön, a társadalomban. Hát ez elég nehézkes vállalkozás.

Te elsősorban a stresszfehérjék kutatásával értél el nemzetközi elismerést. Hogyan lettek ők a „te fehérjéid”?

A nyolcvanas évek legvégén Bostonban, a Harvard Egyetemen C. Ronald Kahn professzor laboratóriu-

mában dolgozhattam két évig. Ő fedezte fel, hogyan működnek az inzulinreceptorok. Megérkezésem után egy hónapot kaptam, hogy kiválasszam, melyik témával szeretnék foglalkozni. Hosszú töprengés után úgy döntöttem, azt kutatom a legszívesebben, amivel addig a laborban csak egyetlenegy ember foglalkozott. Így kerültem kapcsolatba a stresszfehérjékkel.

Amelyekről mit is kell tudni?

Angolszász területen *chaperon*oknak nevezik, magyarul dajkafehérjéknek is hívjuk őket – nem véletlenül. Ugyanis dajaként segítik a frissen megszületett fehérjéket életük első fázisában. Ugyanakkor egyben az orvosok is. Ha egy fehérje megbetegszik, akkor elveszíti eredeti alakját. A gyógyulásban, tehát az eredeti helyzetbe való visszatekerésben segítik társaikat a stresszfehérjék. Ezeket kezdtem el vizsgálni Amerikában, majd miután hazajöttem, itthon folytattam a kutatást. Tíz év alatt azonban bebizonyosodott, hogy a stresszfehérjéket nem lehet a hagyományos módszerrel vizsgálni, azok ugyanis jellemzően nem egy partnerrel rendelkeznek a sejten belül, hanem mondjuk ezerrel. Így ha egy ezerszomszédos fehérjét kiemelek a többi közül, és önmagában vizsgálom

a funkcióit, a kapott eredményeknek semmi közük nem lesz a valósághoz. De időbe tellett ezt felismerni.

Tíz évbe...

A kutató életében egy-egy rejtély megfejtése során a kérdőjelek mindig csak szaporodnak, mert ahogy előrehalad a vizsgálatokkal, egyre több ismeretlen helyzet áll elő, amelyet nem tud megmagyarázni. És nem jön rá arra, hogy miért nem tudja megmagyarázni. Először arra gondol, hogy ügyetlen volt, vagy hogy nem jól csinálta meg a kísérletet, esetleg épp nem voltak ideálisak a környezeti feltételek. Csak tízéves munka után, illetve más laboratóriumokból jött jelzések alapján meri azt állítani az ember, hogy bizony egy különleges fehérjecsaláddal van dolga, amely nem olyan, mint a többi. Emiatt aztán nincs is rá értelmezési keret, nincs érvényes paradigma.

És mit tesz ilyenkor a kutató?

Mivel Magyarország kis ország, az a szerencse, hogy az eltérő tudományterületek kutatói beszélgetnek egymással, mert a saját tudományterületükön sokszor nincs annyi kutató, akivel meg tudnák beszélni az eredményeiket. Én többek között Vicsek Tamás

fizikus barátomnak is meséltem a problémámról; a kétezres évek elején jártunk ekkor. Azt mondta: „Az egyik volt diákomnak, Barabási Albert-Lászlónak nem olyan régen jelent meg magyarul a *Behálózva* című könyve. Mi lenne, ha megvennéd és elolvasnád? Lehet, hogy mond neked majd valamit.”

Te pedig megvetted és elolvastad. Mondott is neked valamit?

Egy új világ tárult fel előttem! Világos lett számomra, hogy új irányban kell elindulnom a stresszfehérjék kutatása terén. Három-négy év alatt átképeztem magam hálózatkutatóvá, és hálózatkutatóként tettem fel ugyanazt a kérdést: hogyan működik az élet? De időközben annyi új adatunk lett a sejtek működéséről, hogy bőven volt kutatási muníciónk, így tudományosan is meg lehetett vizsgálni az eredetileg filozófiai kérdést.

Milyen eredményt hozott a fehérje- és a hálózatkutatás összepárosítása?

Nagyon meglepőt. Bebizonyosodott, hogy az én fehérjéim nem erős kapcsolatokkal kötődnek a többi fehérjéhez, hanem gyenge kapcsolatokkal.

És ez mit jelent?

Hadd világítsam meg egy példával. Egy orvos a családjához, a legközelebbi kollégáihoz vagy a legjobb barátaihoz erős kapcsolatokkal kötődik, de ahhoz a háromszáz beteghez, akit egy nap alatt ellát, nem fűzheti erős szál, hiszen nem is ismeri őket. A példa hasonlít egy kicsit a fehérjeorvosokra. Ők sem építenek ki erős kapcsolatot a fehérjebetegeikkel. Amikor ezt felfedeztem, rájöttem, hogy a hálózat kutatás inkább az erősebb kapcsolatokra van kidőlgözva, a gyengékről nem tud sokat mondani, így én sem kaptam tudományos magyarázatot a stresszfehérjék problémájára. Hogy átnézhessem, összegezhessem mindazt, amit a tudomány az akkori állás szerint tudott a gyenge kapcsolatokról, önszorgalomból írtam egy könyvet, amely aztán angolul is megjelent.

Ez A rejtett hálózatok ereje – Mi segíti a világ stabilitását? című kötet, amely 2005-ben látott napvilágot. És mi a válasz, mi segíti a világ stabilitását?

Az élő sejt ugyanúgy épül fel, mint egy számítógépes programrendszer, az atomok energiaszintjei vagy egy majomcsorda. Ezeket a sokszor leírhatatlanul

bonyolult hálózatokat egyformán stabilizálja, összetartja, egyberendezi valami. Az élő sejt esetén ennek a valaminek egy igen fontos része a stresszfehérjék csoportja, amelyekről a kutatásaink során kiderült, hogy rengeteg más fehérjével állnak kapcsolatban. A hálózatokban ezeket csomópontoknak nevezik. A stresszfehérjék azonban nem akármilyen csomópontok. Ők távoli fehérjéket kötnek össze egymással. Még hozzá sokat. Nem mindet egyszerre, de esélyt adva arra, hogy olyan fehérjéket is „bemutassanak egymásnak”, amelyek máshogyan nem találkozhatnának. Ez óriási kreativitást ad a hálózat egészének. Ha a stresszfehérjéket kiemeljük a helyükről, egy idő után a hálózat szétesik, megszűnik, meghal. Annak ellenére történik mindez, hogy csak gyengén kapcsolódnak a sejtalkotó elemekhez. Ekkor jöttem rá, hogy egy hálózatot – más szóval közösséget vagy rendszert – nem az alkotóelemek száma vagy az egymásra gyakorolt kölcsönhatásaik száma, netán a közöttük levő távolság stabilizálja, hanem a közöttük levő, velük gyenge kapcsolatban álló elemek. Például amikor egy baráti közösségnek az egyik távol élő volt osztálytárs az összetartója, vagy egy majomközösségnek a már kioregedett nőstény egyedek. Ebből született meg a könyvem alaptézise: a gyenge kapcsolatok egy rejtett – láthatatlan – hálózatot alkotnak azon túl,

hogy stabilizálják a komplex rendszereket. Kiderült, hogy ez például a szociológia területén hosszú ideje, 1973 óta jól ismert, de senki nem döbbsent még rá arra, hogy a jelenség teljesen általános.

A könyvedet olvasva az volt az érzésem, hogy nemcsak egy tudományos jellegű kiadványt tartok a kezemben, hanem misszióit is...

A könyvírás vége felé lett számomra világos, hogy itt többről van szó, mint egy tudományos kérdésről. Ugyanis ha az emberi társadalom tekintetében vizsgáljuk meg a közösségeket összetartó gyenge kapcsolatokat, akkor valójában a szeretetről beszélünk. Ráadásul nem is arról az emberi szeretetről, a *philiáról* van szó, amelyet például a házastársunk, a szüleink, a gyermekünk vagy a barátaink iránt érzünk, hanem arról az *agapéről*, amely áthatja az egész teremtett világot. Az Isten szeretetéről. Azaz az addigra mögöttem álló több mint huszonöt év kutatómunkája elvezetett oda, hogy felismerjem: az élet azért működik, mert az Isten szeretete áthatja és mozgatja a világot. Számomra ez azért is volt különösen szép út, mert mindenfajta teológiai feltevés és előképzettség nélkül jutottam el ehhez a felismeréshez.

Tudósként milyen változást hozott ez a gondolkodásodban?

A „hogyan működik az élet?” kérdését már nem a részletek szintjén próbálom feltenni magamnak, hanem a teljesség szintjén. Mert most már tudom: a számomra oly fontos tudomány rejtélyein túl az igazán fontos kérdések szintekkel feljebb vannak. Ha az ember a hit dolgain keresztül vizsgálja a tudományos problémákat, jóval mélyebben tudja értelmezni ugyanazokat a kérdéseket, amelyeket korábban máshogy tett föl, mert ebben a dimenzióban már kitágulnak a dolgok.

Visszatérve a hálózatok gyenge kapcsolataira: a könyved második fejezetében a hír terjedését említed egyik példaként. Anatol Rapoport orosz származású amerikai pszichológus, majd Mark Granovetter amerikai szociológus vizsgálatai kiderítették, hogy egy közösségen – más szóval hálózaton – belül egy hír akkor terjed futótűzként, ha a csoport tagjai lazább ismeretségben állnak egymással. Minél gyengébb a kapcsolat, a szál közöttük, annál gyorsabban, biztosabban megy körbe az információ.

Gondoljunk bele: ha szoros kapcsolatban vagyunk két emberrel, akkor nagy valószínűséggel ők is ismerik egymást. Például a családjukban. Teszem azt, egy faluban a patikusnak gyermeke születik. Ha ennek hírének csak a szoros kapcsolatban állók adnák át egymásnak, akkor ez az örömhír a családban maradna. Mivel azonban a faluban a velük lazább kötődésű emberek is „beszállnak” az információáramlásba, nagy valószínűséggel a jó hír hamar eljut mindenkihez. Még olyanokhoz is, akik nem ismerik személyesen a patikust. Nagyon fontosak a redundáns kapcsolatok az ember életében, de ha széles körben akarunk információt eljuttatni, akkor a lazább kapcsolatok hatékonyabbak lesznek.

Ezt továbbgondolva: lehetséges az, hogy – természetesen a Szentlélek munkáját leszámítva – ez volt a hálózatos oka annak, hogy rövid időn belül több mint háromezer ember gyűlt össze Jeruzsálemben Péter pünkösdi prédikációjánál? A hír utcáról utcára terjedt, mert egymásnak ismeretlen emberek adták át az információt, hogy valami rendhagyó dolog történik, azért van a csődület.

Ebbe nem mennék így bele, mert veszélyes utca az, amikor a Szentírás valamely jelenetét elkezdjük ilyen

módon továbbgondolni. Azonban mégis maradjunk a pünkösdi történetnél, mert van egy sokkal konkrétabb vonatkozása is. Mégpedig az, hogy nyelveken szóltak a tanítványok. Azoknak az embereknek a nyelvén, akik sokfelől sokféle céllal mentek pünkösdkor Jeruzsálembé. Az ünnep ugyanis jó alkalom volt például arra, hogy a nem zsidó vallásúak a fővárosban árulják a portékáikat. Ők nem feltétlenül beszéltek folyékonyan a hébert, ezért nem feltétlenül értették volna azt, amiről Péterék beszéltek. Mivel azonban nyelveken szóltak az apostolok, hozzájuk is eljutott az üzenet, hazatérve pedig elmondták a saját településükön mindazt, amit Jeruzsálemben hallottak. Szakszóval ők voltak a gyenge vagy nagyobb hatótávolságú kapcsolatok a hálózaton belül. De példaként említhetnénk Pál apostolt is, aki egy személyben egy párját ritkító gyenge kapcsolatrendszer kialakítója lett.

A könyvedben arról is írsz, hogy a hálózatok igyekeznek megőrizni a stabilitásukat. Csendnek nevezi a szakirodalom azt az állapotot, amikor nem történik semmi különleges. Ha azonban valami zavar támad egy hálózatban, akkor kibillen az egyensúlyából, és adott esetben a szerkezete is megváltozik. Úgy fogalmazol, hogy ha a hálózatzavar

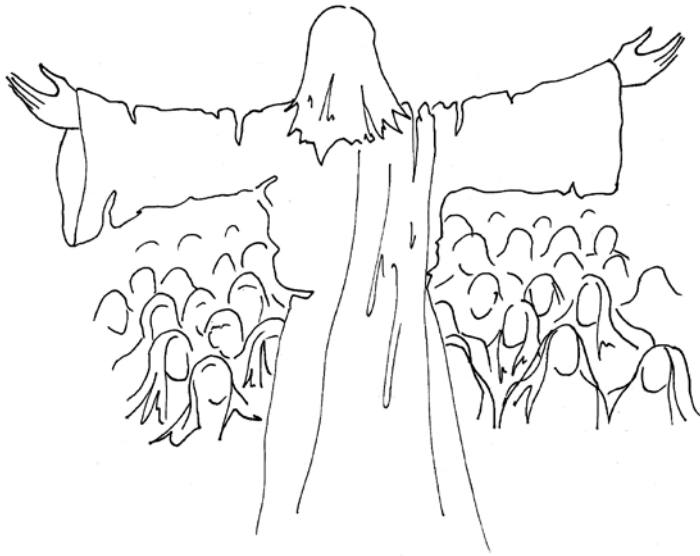
pozitív, akkor azt jelnek, ha negatív, akkor zajnak nevezzük. Ennek fényében Jézus földi működése sokak számára jelentett „zajt” a közösség életében...

Ha az akkoriban élt emberek szemével nézzük Jézust, akkor lehet mondani, hogy ő „zaj” volt. Gondoljunk csak bele, mennyire zavarta például a farizeusokat az, hogy amit Jézus mondott vagy tett, az nagyon nem illett a bevett rendbe. Sőt egyenesen ellene ment annak. Azonban ha Isten szemével nézzük, ő volt az egyetlen Jel akkor a földön. Nagyon fontos, hogy lássuk ezeket a különböző nézőpontokat. Vegyük észre, hogy a mi kategorizálásunk mennyire szubjektív, és mennyire kevés szempontból indul ki. A zaj és a jel közötti különbség értékbeli különbség. A jel fontos, a zaj nem fontos. Na de kinek fontos? Miért fontos? Melyik szinten fontos? Sok kérdést kell feltennünk, különösen is, amikor Isten és ember vonatkozásában beszélünk.

Az egyén életében is szépen nyomon lehet követni az isteni „pozitív zavar” keltette változási folyamatokat. Mert akár a bibliaolvasás során, akár például egy embertársunktól érkező megszólítás kapcsán megjelenik az életünkben az Úr, zavart kelt, felborul

az addig stabilnak vélt rendszer, és bekövetkezik a hálózatváltás. Az óember és az új ember állapota ebben a helyzetben is visszatükröződhet.

Nem csak az ember síkján jelenik meg ez a kettősség. Az Úristen gyönyörűségeesen rendezte el több mint kétezer évvel ezelőtt például Jézus földre jöttét – vele együtt pedig azt, hogy csak keveseknek legyen azonnal egyértelmű: megszületett a Megváltó. Mennyire szép, hogy Jézus nem egy gazdag és ismert család gyermekeként – például a főpap fiaként – született meg, ugyanakkor mégis Dávid király családjában jött e földi világra! Ez a kettősség a későbbiekben sem változott. Az akkori zsidó társadalomban a galileaiak, akik ráadásul tájszólásban beszéltek, lenézettek voltak. Úgy tartották róluk, hogy nem annyira hívők. Amikor Fülöp, a tanítvány örömmel adta hírül Nátánaélnak, hogy megtalálták az Isten Fiát, nem véletlenül kérdezett vissza Nátánaél: „*Származhat-e valami jó Názáretből?*” És mi volt Jézus foglalkozása? Ács. És kikkel vette körül magát? Egyszerű, senki által nem ismert emberekkel. Egyszerűen minden arra mutat, hogy az Isten Fia mindent elkövetett, hogy ne lehessen őt rögtön felismerni. Azt akarta, hogy a felismerés ne külsődleges jelekből jöjjön össze. Még

csak nem is mondta magáról, hogy ő az Isten Fia. Azt akarta, hogy az emberek maguk ismerjék fel őt, ezáltal vitt igazi választási lehetőséget azok életébe, akik találkoztak vele. Biztos vagyok azonban abban, hogy Jézusnak olyan kisugárzása volt, amely lehetővé tette a felismerést. Ez ma is így van. Nem fizikálisan, mert Jézus már nem jár közöttünk emberi formában, hanem ahogyan lelki síkon találkozhatunk vele. Igaz, a közhangulat – amit talán inkább közbódulatnak lehetne nevezni – nem kedvez annak, hogy az emberek Krisztus-hívők legyenek, de a Szentléleknek ma is megvan a hitébresztő ereje. Sokan a Szentlélek erejét nagyon sokszor visszautasítják – ahogyan én is tettem korábban –, ezért időbe telik, mire „átmegy” az üzenet.

Jézust az sem zavarta, ha az őt meg nem értők – hálózatos nyelven szólva – zajforrást láttak benne.

Az akkori mediterrán kultúrának alapvető szokásrendszere volt a másik kihívása. Ha ezzel a szemüveggel olvassuk végig az evangéliumi történeteket, akkor rá kell döbbernünk arra, hogy Jézus párbeszédei közül nagyon sok valójában egy kihívássor lejátszása. A „harcra hívás” nemcsak úgy kezdődhetett el, hogy

belekötöttek a másikba, vagy valami negatívumot mondtak neki, hanem pozitív dolgokkal is ki lehetett hívni valakit az akkori szokásrendben. Természetesen ennek is megvoltak a lejátszási szabályai, amelyek előtt Jézus soha nem tért ki. Mennyire száználmas lehetett neki ez a nagyon is emberi küzdelem! Ezek a „szópárbajok” – ugyanúgy, ahogyan a csodák és a tanítás is – az akkor élők hitéért és a mi hitünkért, az utókor hitéért voltak. Összefoglalva valóban elmondhatjuk: lokálisan Jézus nem volt zajmentes. Szinte minden cselekedetével zajt generált. Mást mondott, mint amit mások mondtak, holott érvelésében ő is az Írásokra hivatkozott.

Az általad említett párbeszédék sokszor tömeg előtt zajlottak, amikor Jézus csodát tett, vagy épp „csak” vizsgáztatni akarták őt. A tömeg pedig garantálta, hogy a hír gyorsan terjedjen: mire Jézus – kis túlzással – három házzal arrébb ért, már a település másik végén is tudták, mi történt. Ugyanakkor úgy képzem, ő maga alapvetően nem volt kolerikus, indulatoktól fűtött előadó. Az evangéliumok tanúsága szerint csendes, békés helyen szeretett tanítani is. A közösség jobban tudott így figyelni a „jelre”?

Jézus mondanivalója a szó erejével és az ő isteni jelenlétével hat. Jézus nem volt „hordószőnok”, nem hatalmas gesztusokkal, hangerővel érte el a célját. Éppen ezért a hallgatóságának e téren is választási lehetőséget kínált – s ez a mai kor emberére is érvényes. Ugyanis Jézusnak nem a látványos külsőségekkel tűzdelt megnyilvánulásain múlik, hogy elkezd-e lelkesedni a hit dolgai iránt, vagy sem, hanem azon, hogy a lelkemben megérintett-e a szava. Rádöbbenek-e arra, hogy életem legfontosabb üzenetét hallom? Ezek után bármilyen halkán beszél is Jézus, kiskutyaként fogom követni őt.

Ha egy hálózatot csak szoros kapcsolatok tartanak össze, a hálózat megmerevedik, és fejlődésképtelenné válik. Gyülekezeti közösségre vonatkoztatva ez nagyon veszélyes is lehet. A megfigyelések azonban azt is megállapították, hogy a gyenge kapcsolatok hatására a hálózat dinamikus lesz. Elmondhatjuk, hogy a csoportdinamikának mindig jót tesz, ha új emberek érkeznek a gyülekezetbe, a bibliaórai csoportba vagy az imaközösségbe?

Palla Gergely, Barabási-Albert László és Vicsek Tamás fedezték fel, hogy ez a csoport méretétől függ. Maximum hét elemből álló hálózat esetén marad stabil az

állapot még akkor is, ha az elemek közben cserélődnek. Az ennél nagyobb elemszám esetén – mint például egy gyülekezet közössége – a dinamikusan változó hálózat lesz stabil. Ha úgy akarjuk mesterségesen egyben tartani a csoportot, hogy senkit nem engedünk elmenni, új tagok pedig nem jöhetnek, akkor egy idő után instabillá válik a közösség. Akkor válik stabillá, ha az eredeti tagoknak legalább a húsz vagy a harminc százaléka megmarad. Tehát még a tagok felénél több is kicserélődhet benne, és még mindig stabil közösségről beszélhetünk. Ennek az igazságát a személyes tapasztalataim alapján is megerősíthetem. A 2004 óta fennálló hálózatos kutatócsoportomban minden évben elég nagy a fluktuáció, mert a csoporttagok elvégzik az egyetemet, vagy más témában kezdenek el kutatni. Ennek ellenére a csoport nagyon jól működik, és a munkával kiválóan tudunk haladni. A gyülekezetek tagjai valószínűleg nem cserélődnek ennyire intenzíven, de az soha nem szerencsés, ha nincsenek új tagok. Ugyanakkor az is fontos, hogy kellő empátiával, türelemmel kezeljük a csoportdinamikát. Ne verjük szét a már meglévő közösséget az újonnan érkezők kedvéért.

Szeretethálózataink című blogbejegyzésében a következőképpen fogalmazol: „Nagy szerencsénk van. A szeretet terjeszthető.

Nagyon szerencsétlenek vagyunk. A gyűlölet is terjeszthető. Rajtunk múlik tehát, hogy milyen környezetet szeretnénk magunknak.” Majd így folytatod: „Nagyon kell tehát vigyázni arra, hogy mit terjesztünk: a düh ugyanis sokkal gyorsabban terjed, mint az öröm.”

Rengeteg tudományos vizsgálat igazolta, hogy a szociális kapcsolatokban gyorsan terjed a boldogság – akár csak a düh vagy a gyűlölet. Ha valakinek a családtagjai, a barátai vagy az ismerősei zömében boldogok, akkor jó eséllyel ő is boldogabb lesz. Mosolygós emberek Facebook-ismerősei nagy valószínűséggel szintén mosolygós emberek, semmint hervasztó alakok. Ugyanakkor az egy általános tapasztalat, hogy míg az örömmünket általában a szorosabb barátainkkal osztjuk meg, a dühünket a távolabbi ismerőseinkkel is. Mivel a távolabbi ismerősök sokkal messzebb vannak a társadalmi hálózatban, mint a szoros barátok, a dühünk sokkal messzebbre és sokkal hamarabb jut el a szociális hálózatban, mint az örömmünk. Ha hozzávesszük ehhez azt, hogy az ember a negatívumokra körülbelül ötször érzékenyebb, mint a pozitívumokra, akkor rájövünk, mennyire kell ügyelnünk, hogy naponta legalább ötször annyi jót mondjunk és tegyünk, mint rosszat.

Tehát egy konfliktus keltette negatív hatást
öt szeretettevékenységgel tudok kiegyenlí-
teni? Miért van ez így, Péter?

Ki vagyunk élezve a negatív dolgokra. Gondoljuk át,
hogy mire emlékszünk jobban: a hálaadásainkra vagy
a megbántottságunkra? Biztos vagyok benne, hogy
ha megkérdeznénk az utca emberét, akkor az esetek
túlnyomó részében a sérelmeit bárki jobban fel tudná
sorolni az elmúlt hétről, mint az örömeit. Az érzelmi
feldolgozásunkban olyan jellegű aszimmetria van,
amely által a negatív élmények mélyebben belénk
rögzülnek.

Ugyanakkor nem mindig attól kapunk sze-
retetet, akitől várjuk...

A szeretet terjedésének az irányát nem mi szabjuk
meg. Ebbe törődünk bele. Azonban ne adjuk fel,
hanem kitartóan árásszunk pozitív érzelmeket, su-
gározzunk megalégedettséget, legyünk empatiku-
sak. Ezáltal nemcsak a szociális hálózatunk közép-
pontjává válhatunk egy idő után, hanem azt fogjuk
észrevenni, hogy minket is rengeteg szeretet fog érn.
Legyünk erre nyitottak még akkor is, ha nem azoktól
kapunk szeretetet, akiktől szeretnénk.

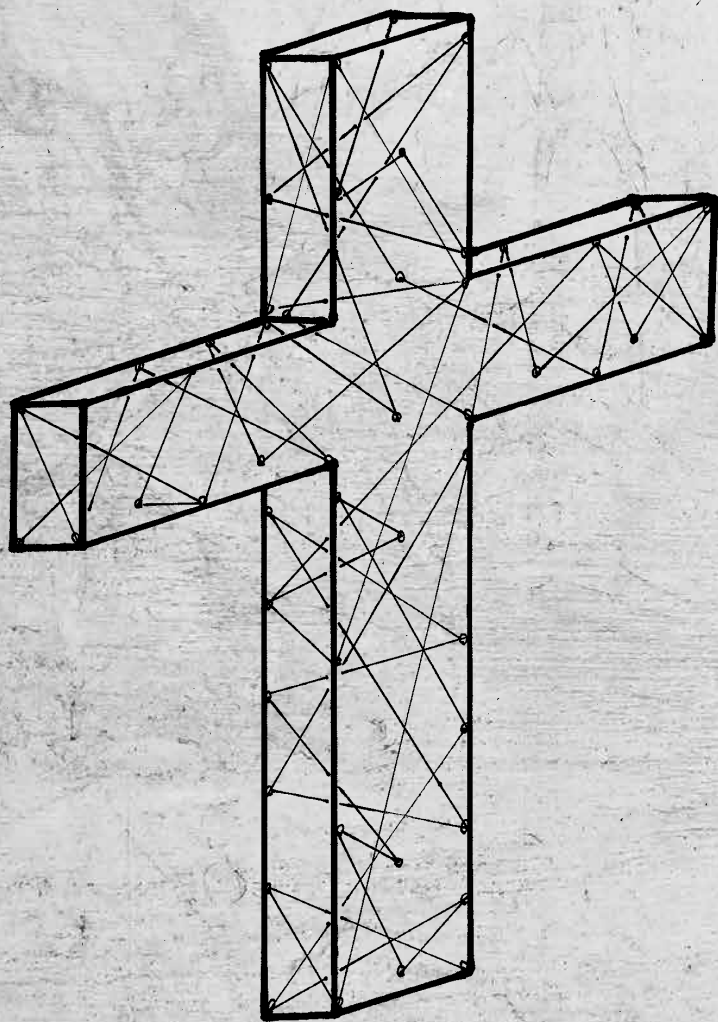

De hogyan lehet állandóan pozitív energiákat sugározni?

Egyetlen módon: a Szentháromság szeretetkörének segítségével. Akkor tudsz szeretethálózatot építeni, ha pozitív üzeneteket tudsz sugározni a környezetemben. Ezt azonban akkor tudod igazán megtenni, ha saját magadról pozitív önképed van. Hogy ez könnyebben kialakulhasson, adj másoknak pozitív üzeneteket, és ők is pozitív üzeneteket fognak feléd küldeni, amelyek által javul az önképed. Ez nem öncsalás. Ha ez tartósan fennáll, az annak a következménye, hogy te is bekerültél a Szentháromság szeretethálózatába. Innen, a Szentháromság Istentől kapod azt a szeretetet, ami soha nem fogy ki, és amit – ezek után – számolatlanul tudsz te is adni másoknak. A saját magunkból kiinduló szeretet is sokat segít, de életünk egész hosszán nagyon nehezen tart ki. A szeretethálózatnak az ellenkezője is létezik: a gyűlölet-visszacsatolási kör. Amikor abban veszünk részt, akkor – tudjuk, vagy nem tudjuk, de – a Sátánnal vagyunk közösségben. Rendszeresen tartsunk önvizsgálatot, hogy mikor melyik jellemző az életünkre.

Blogbejegyzésedben a békeességforrásról is írsz.

Ha a Szentháromság körét megpróbáljuk a mindennapjainkban erősíteni – nem a saját erőnkől, hanem a kegyelem által –, akkor átélhetjük az Isten kimeríthetetlen, feltétel nélküli, teljes és örök szeretetét. Minél többet adunk át ebből másoknak, annál több marad nekünk. És ahogyan ez az érzés állandósul az életünkben, már nem is szeretet az, amit átélünk, hanem annak stabilizálódott változata: a békeesség és a derű. Aki megtalálta a békeesség forrását, maga is békeességforrássá válik a környezetében. A békeességforrás „mellett” ott áll Jézus Krisztus, aki megfélemlíti és legyőzi a gonoszt, még akkor is, ha úgy hisszük, hogy e földi életben a gonosz győzedelmeskedett. Ez a keresztség nagy titka – amely kicsiben megismétlődik minden egyes békeességforrás életének minden pillanatában. Kérjük el Urunktól, hogy békeességforrások lehessünk – az ő ereje által.

HIT

/ „Harcold meg a hit nemes harcát, ragadd meg az örök életet, amelyre elhívattál, amelyről vallást tettél szép hitvallással sok tanú előtt.”
(1Tim 6,12)

Mint annyi sok más testvéremnek, nekem is ez volt a konfirmációi ígém. Utólag visszatekintve sajnos én is „kikonfirmáltam” az egyházunkból tizennégy évesen. Nincs azonban megváltoztathatatlan dolog az életünkben. Ez a beszélgetés éppen arról fog szólni, hogyan harcoltatta meg velem Urunk a hit nemes harcát sok évtized alatt és múltán, hogy ötvenhét évesen az ő kegyelméből megragadhasam az örök életet, és hogy amikor e beszélgetések történtek, immáron végzős evangélikus-lelkész-hallgatóként vallást tehessek minderről sok tanú előtt.

A hit fogalmát többféleképpen is megközelíthetjük, hiszen másként értelmezi a filozófia, másként a pszichológia és megint másként a vallás. Mi természetesen ez utóbbi szempontjából vizsgáljuk. A blogodban a következő igére hivatkozol: *„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés.”* (Zsid 11,1) Tényleg ennyire egyszerű lenne?

A hit által teljesebben ki leginkább az életünk. A hit pedig olyan megfoghatatlan, kitapinthatatlan, mérhetetlen ajándék, amelyet nem lehet keretek közé szorítani. Emiatt aztán mindenki másképp éli meg, illetve más-más élménye, tapasztalata van vele kapcsolatban. Ahhoz az indiai tanítómeséhez tudnám leginkább hasonlítani, amelyben hat vak embert arra kértek, mondják el, szerintük hogy néz ki az elefánt. „Nahát! Az elefánt olyan, mint egy oszlop” – mondta az, aki az állat lábát tapogatta meg. „Nem! Inkább

olyan, mint egy vastag faág” – szólalt meg a másik, miközben az agyaránál állt. „Szerintem olyan, mint egy kötél” – bizonygatta a harmadik, aki a farkát fogta. „Dehogy! Az elefánt úgy néz ki, mint egy hatalmas legyező” – állapította meg a negyedik, aki az állat fülét fogdosta. „Nincs igazatok, mert ez az állat olyan, mint egy nagy fal” – szólalt meg az ötödik vak ember, miközben az elefánt oldalát tapogatta. „Szerintem mindannyian tévedtek, mert az elefánt határozottan cső alakú” – állította a hatodik, akinek az ormánya jutott. A tanmese szereplői más-más „születét” érzékelték ugyanannak az állatnak. Ha nekünk a hittel kapcsolatos élményeinket kellene megfogalmaznunk, szintén más-más tapasztalat alapján mondanánk el, hogy szerintünk mi is a hit.

Amely ráadásul folyamatosan változik is...

A hit folyamatosan gazdagodhat, elmélyülhet bennünk, miközben Jézus mindig új és új oldalát mutatja meg nekünk.

Mindennek ellenére nem érzed úgy, hogy a fent idézett igevers közös irányvonalat ad a fogalom meghatározásához?

Ahogy Kálvin is rámutatott, ez a Zsidókhöz írt levélbeli ige – amely szinte egyedül „definiálja” ezt a főnevet a Szentírásban – természetesen nem adhat teljes leírást a hit természetéről. Ugyanakkor ez az ige három fontos támpontot kínál nekünk: a remény, a bizalom és a meggyőződés támpontjait. Az első ezek közül a remény. A nehéz, szorongással teli időszakokban mindig bátorítást adhat Pál apostol ígéje, amelyet a Rómaiakhoz írott levelében olvashatunk: „...a megpróbáltatás szüli az állhatatosságot, az állhatatosság a kipróbáltságot, a kipróbáltság a reménységet...” [Róm 5,3b–4] A második támpontunk a bizalom. Nem is akármilyen, hanem a remélt dolgokban való bizalom. A bizalom a hívő ember létezmódja. A mennyei Atyában és abban a Jézusban bízunk, aki megígérte, hogy velünk lesz „minden napon a világ végezetéig” [Mt 28,20b]. A harmadik támpontunk a meggyőződés. A nem látható dolgok létéről való meggyőződés. Akinek hite van, az a remélt dolgokban bízik, és annak ellenére meg van győződve az élet értelméről, a világban betöltött helyéről, a Jézussal való szeretetkapcsolatáról, a jövőjéről, az életének és a halálának ékes rendjéről, hogy mindezt a saját szemével nem látja. Jézus azt mondta a hitetlenkedő Tamás apostolnak, amikor feltámadása után meg-

jelent neki: „Mivel látsz engem, hiszel: boldogok, akik nem látnak, és hisznek.” [Jn 20,29b]

Ugyanebben a blogbejegyzésben azt írtad, hogy „a hitnek nincs haszna, nincs célja, és nem menedék”. Biztos ez?

Amikor elkezdünk hinni, akkor az olyan földhözragadt dolgok fontosságát is elkezdjük lehántani magunkról, mint például a haszon. A haszon méricskélése egy szempontra szűkíti le az emberi gondolkodást. Hasznos – milyen szempontból? Hasznos – kinek? Hasznos – mikor? Hasznos – milyen módon? A hit ezzel szemben nem hagyja leszűkülni az emberi gondolkodást. A hit tud célt mutatni, és tud menedéket adni, de mindennél sokkalta-sokkalta több.

Imádságainkban gyakran viszünk olyan kérést a mennyei Atya elé, amelyből, ha meghallgattatik, egy adott személynek vagy egy közösségnek haszna származhat. Nem mond ez ellent az állításodnak?

Természetesen gyakran van ilyen. És méltányos is. De ha itt megrekedünk, ha nem tudunk kilépni abból az állapotból, hogy a hitet mindig aprópénzre

akarjuk váltani egy-egy konkrétum mentén, akkor az sokszor istenvádolásba csaphat át. Ugyanis ha nem tudunk kikeveredni abból a gondolatmenetből, hogy a hitnek valamilyen módon haszna kell legyen – és ne feltétlenül csak anyagi haszonra gondoljunk, mert a lelki haszon vagy a szeretethaszon is haszon –, akkor azokban az esetekben, amikor az Úristennel való találkozásnak, az ő gondviselésének számunkra semmilyen konkrét haszna nem értelmezhető – sőt épp ellenkezőleg: úgy érezzük, hogy nehézségekbe kerültünk –, nagy isteneltávolodás is keletkezhet. Pedig az ember pont akkor tudja Jézus Krisztus és Isten közelségét megtapasztalni, amikor nagy megpróbáltatás éri.

Ezzel egyetértek, de számomra továbbra is nagyon kategorikus kijelentés az, hogy a hitnek nincs haszna. Ha végiggondoljuk, a hit milyen sok pozitív változást tud előidézni az életünkben, a viselkedésünkben, más emberekhez való hozzáállásunkban, akkor azt is mondhatjuk: hasznunkra vált a hit.

Isten nem csokoládéautomata. Mindannyian nagyon jól tudjuk, hogy nem úgy működik a vele való kapcsolat – így a hit sem –, hogy felül bedobom az én kis jó cse-

lekedeteimet, lent pedig kijön a jutalomfalat. Gyakran verjük a mellünket, hogy mennyire megtartottuk a hitünket. Következő lépésként elkezdjük azt gondolni, hogy sokkal jobbak vagyunk, mint a templomban mellettünk ülő testvérünk, aki véleményünk szerint nem olyan hívő. Mert mi nagyon jól tudjuk, hogy ezt meg azt csinálta a múlt héten. Micsoda nagy különbség van kettőnk között! Azonban vegyük tudomásul: ha nincs meg bennünk az alázat, akkor a hit sincs meg bennünk. A lutheri örökségnek és evangélikus hitvallásunknak gyönyörűséges vonulata az, hogy Isten és Jézus színe elé járulni csak mérhetetlen alázattal lehet.

Azért valljuk meg őszintén, hogy az „alázat”, az „engedelmesség” meg a „ne a hasznát keressük a dolgoknak” hívószavak nem abba az értékrendbe tartoznak, amelyre az emberek manapság vágynak. Véleményed szerint vonzó lesz a hit dolgain kívül álló embernek, ha azt mondod majd neki, hogy az istenkövetésből semmi haszna nem fog származni, ellenben alázatosnak és engedelmesnek kell lennie, különben az egész nem ér semmit? Egy ilyen beszélgetésben lelkészként milyen érvet fogsz felhozni amellet, hogy mégiscsak jó hinni?

Az ilyenfajta diskurzusoknak a lényege – akár lelkészként, akár nem lelkészként veszünk részt bennük – a személyes hitvallás kell, hogy legyen. Fontos, hogy kiderüljön, személy szerint mi minden jót kaptunk a hit által. Ilyen helyzetekben belőlem elkezd folyni az egész életem. Az, hogy Isten és Jézus a szeretet forrása, és hogy ha az ember elveszíti a világban a szeretetkapaszkodóit, vagy azok átmenetileg meglazulnak, akkor különösen is rádöbbenhet arra, hogy mindenem felül és mindent fölülírva van egy óriási szeretetforrás ebben a világban, amely nem más, mint Jézus. Aki az élete során nem lel rá erre a forrásra, az soha nem tudja meg, mi az igazi szeretet. Élhet bármilyen boldog párcapcsolatban, megtapasztalhat nagyon szép dolgokat a mindennapjaiban, de ha Isten szeretetével nem találkozott, akkor nem találkozott még a lényeggel. A hitben kapott, megélt szeretet, a Szentháromság szeretetkapcsolata, amely ránk is kiterjed, annyira intenzív élmény, amelyből – a szó legjobb értelmében – nem lehet szabadulni.

Áldott béklyó?

Pontosan. Jézus Krisztusnak már csak a közelsége is új dimenziókat nyit meg az ember számára. Olyan utak, magasságok, távolságok és mélységek nyílnak

meg az életében, amelyekről – dacára annak, hogy adott esetben rengeteget élt korábban – fogalma sem volt. Nekem például ötvenhét évesen tárultak ki ezek a lehetőségek. S bár a mindennapjaim előtte is nagyon élménydúsak voltak, összehasonlíthatatlanul gazdagabb életet élek azóta.

Mitől más? Mi a plusz a mindennapjaidban?

Észreveszem a teremtett világ gyönyörűségeit, és megtapasztalom a lelki szépség mélységeit. Hosszasan tudok rácsodálkozni például a szomszéd előtt kiültetett árvácskára. Persze rengeteget láttam előtte is árvácskákat, bizonyára volt közöttük sok ilyen szép is, csak eddig elmentem mellettük, szinte észre sem vettem őket. Most azonban nyitottá váltam az élet kitárulkozó mélységeire, és már meglátom Istent a virágokban vagy a lombokon játszó fényekben is.

Ez nem minden élethelyzetben ennyire egyszerű. Hogyan tudja a szépet meglátni például az az édesanya, aki ágyhoz kötött, idős szüleit ápolja, miközben ellátja, neveli az iskolába járó két gyereket, és, mondjuk, a férje egyik napról a másikra elveszítette az állását? Persze hasonló példát férfiszempontból

is hozhatnánk. Egy ilyen ember nem annak örül inkább, hogy túléli a mindennapokat?

Igen, én is megéltem már olyan életszakaszokat, amikor úgy éreztem, agyonnyomnak a feladatok. Akkor valóban ritkák voltak a világ szépségeire rácsodálkozó pillanataim. Azonban arra is emlékszem, hogy egy idő után elkezdett nőni bennem a hiányérzet. Nagyon rossz állapot volt. Az imádság segített kijutni belőle. Naponta legalább egy órát fordítottam arra, hogy elmélyülten, csendben Jézus és az Atya közelségében legyek. Bevallom, ezeknek az óráknak voltak olyan részei is, amikor például azzal küzdöttem, hogy megteremtsem magam körül, illetve magamban a csendet. Aztán rájöttem, hogy ezért küzdeni kár. Várni kell rá. Reménységgel teljesen, vágyakozva várni. És eljött az a tíz perc, húsz perc, fél óra kegyelmi állapot, amikor tényleg közel kerülhettem Istenhez. Az a tapasztalatom, hogy az így kapott mennyei ajándékokkal megtelve sokkal könnyebb megbirkózni a hétköznapi feladatokkal, könnyebb segíteni a bajba jutottaknak, és jókedvűvé válik az adakozó.

Nemrégiben olvastam Dietrich Bonhoeffertől azt a gondolatot, hogy csak a hit képes gondtalanul aludni. Annak a tör-

ténetnek a kapcsán írta ezt, amikor Jézus a viharos tengeren a tanítványaival az imbolygó hajóban volt. Míg a kétségbeesett tanítványok küzdöttek a természeti erővel, az evangélium tanúsága szerint Jézus békésen aludt a csónak hátuljában. Ez a történet egyfelől nagyon biztató, hiszen azt üzeni: az élet viharában nem kell aggodalmaskodnom, Jézussal egy hajóban nem lehet bajom. Ugyanakkor a bonhoefferi gondolat érzékeny élethelyzetben még lelkiismeretfurdalást is okozhat, hiszen egyértelműen kimondja, hogy csak az nem aggódik, aki hisz. Te hogy látod ezt?

Itt is ugyanarról beszélünk, amiről az előbb. Ha valaki a hitet vagy a vallásának a gyakorlását bármilyen értelemben összeköti a teljesítmény fogalmával, akkor próbatétel során nagyon nehéz helyzetbe juthat, mert azt látja majd, hogy csökken a teljesítménye, illetve óhatatlanul elkezd méricskélgni a Krisztustól való távolságát. Ezzel párhuzamosan az a veszély is fennáll, hogy elzárja magát Jézustól, mert elkezd azt gondolni magáról, hogy értéktelen, és alkalmatlan arra, hogy Jézussal kapcsolatot teremtsen.

Elzárja így saját magát tőle?

Igen. Ráadásul a számára rossz állapotot konzerválja. Ebből a helyzetből is csak az imádság nyújt kitorési lehetőséget. Amikor az ember leteszi a helyzetet az Úr kezébe, és azt mondja neki: „Uram, egyedül nem tudom megoldani a problémát. Mindennél jobban a segítségedre szorulok. Kérlek, mutass utat.” Természetesen könnyen megtörténhet, hogy ezek után sincs azonnali megoldás. Ilyenkor várunk kell, még akkor is, ha nehéz.

Lehetnek olyan törések, nehéz életszakaszok az ember életében, amikor az imádság mellett egy szakember – például lelkigondozó – segítsége is szükségessé válhat.

Hélisz Katalin, a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség lelkigondozói szolgálatának munkatársa a problémafeldolgozó folyamatot egy álló parabolához szokta hasonlítani. A lelkigondozót általában olyankor keresi meg a bajbajutott, amikor lelkileg épp lefelé tart az adott élethelyzetében, és természetesen azt várja a szakembertől, hogy mintegy hidat verve juttassa őt át a parabola másik, felszálló ágába. A baj az, hogy nem lehet hidat verni, nem lehet átrepülni a

mélység fölött, mert az rövidre zárná a feldolgozást. Az ívet lefelé is végig kell járni. Emiatt aztán azon a szakaszon a lelkigondozónak a másikat különös empátiával kell kísélnie és segítenie. A mélypont nemcsak azért fontos, mert onnan lehet megindulni felfelé. Sokkal fontosabb ennél az, hogy a mélypon-
ton lehet igazán találkozni Krisztussal. Nagyon sok szenvedés ezért válik a mi földi értelmünk számára is „hasznossá”. No persze csak utólag, sok idő után visszatekintve.

A hit kiindulópontja az, amikor az ember találkozik Istennel, találkozik Jézussal. A Bibliában számos elhívástörténetet olvashatunk. Mózesnek apránként, újabb és újabb csodákban jelentette ki magát az Úr. Ezzel szemben Máté az első hívó szó-
ra otthagya a vámszedő asztalt. Péternek Isten egy csodával mutatkozott be, Pálnak pedig egy drasztikus megrázással. Ezekben a történetekben Isten vagy Jézus keresi az embert. Ugyanakkor találunk a másik oldalról való közeledést is, amikor az ember keresi Istent – ahogyan például Nikodémus vagy a gazdag ifjú tette. Te mit gondolsz az elhívástörténetekről?

Nemcsak a Szentírásban leírtak érdekesek, hanem az embernek saját magának vagy a környezetében levőknek a történetei is. Ezekben azt is fel lehet fedezni, mennyire csodálatosan gazdag Isten leleményessége és kreativitása az emberek megközelítésében. Az Úr-
isten hosszútűró. Biztos vagyok abban, hogy nemcsak az én életemben, de sok más ember életében is előfordult, hogy Istennek többször kellett megszólítania, „becserkésznie”, mire végre eljutott hozzá az üzenete. Természetesen sokan vannak, akik nagyon fiatalon megtérnek, és ebben az állapotukban meg is tudnak maradni. De véleményem szerint többen vannak a késői elhívású emberek, pedig a mindennapjaik során számtalan lehetőség nyílt arra, hogy meghallják a hívást. Visszagondolva a fiatalabb önmagamra, idős fejjel döbbenek rá, nekem hány olyan alkalom volt az életemben, amikor megtérhettem volna. Valószínűleg valamit azért minden esetben változtam is, de nem tértem meg.

Egyszer mesélted nekem, hogy erről Jézussal is beszéltél.

Egy imádság során az fogalmazódott meg bennem, hogy nem Jézusnak fájt az, hogy nem vettem komolyan a hívó szavát, hanem csak számomra volt ez baj.

Amikor ezt megfogalmaztam, akkor úgy éreztem, hogy Jézus édes-keserűen elmosolyodott. Ezek után adott nekem Jézus egy fájdalmat. Megengedte, hogy töredékesen bár, de átéljem az emberek miatt érzett fájdalmát. Világosan tudtam, hogy a fájdalmának csak azt a részét mutatta meg, amelyet egyes-egyedül miattam érzett, és annak is csak egy töredékét – mert többet nem tudtam volna elviselni belőle. Olyan fájdalom volt az, amelyet soha korábban nem tapasztaltam.

Ezt te fizikailag élted át?

Alapvetően lelki fájdalom volt. De annyira elfacsarta a szívemet, hogy fizikai is volt. Végtelenül mély fájdalmat éreztem. Talán ahhoz a megrendítő érzéshez tudnám hasonlítani, amelyet az ember egy nagyon közeli szerettének halálakor él át. Én ennek a sokszorosát kaptam meg abban a pillanatban Jézustól.

Mi volt ennek az üzenete számodra?

Mélyen magamba szálltam, mert megértettem azt, hogy valahányszor megbántjuk Jézust vagy a mennyei Atyát, az a számukra az emberi léptékben elképzel-

hetetlen és bármely embernek kibírhatatlanul nagy fájdalommal jár. Döbbenetes, mennyire nem vagyunk ennek tudatában! Pedig tulajdonképpen az lenne az élet lényege, hogy próbáljunk meg úgy élni, hogy ne bántuk meg a teremtő Istent és a megváltó Jézust.

Megrendítő az a blogbejegyzésedben olvasható szubjektív vallomás, amelyben a manrézai találkozásaidat írod le Jézussal. Meséld el, kérlek, itt is.

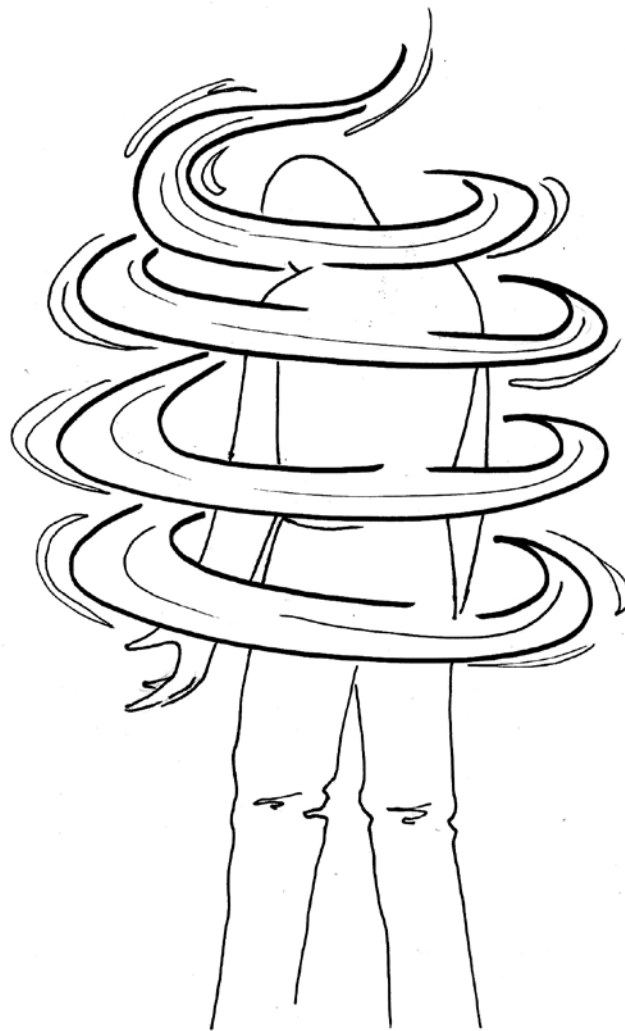
Az első találkozás 2017 pünkösdjén történt Dobogókőn. A Manréza Lelkigyakorlatos Házban egy négynapos ökumenikus, Szent Ignác-i lelkigyakorlaton vettem részt. A második napon az erdőben sétáltam. Váratlanul azt éreztem, hogy előttem áll Jézus. Előrelépett és átölelt. Azt a kiteljesítő, teljes örömet, amelyet akkor éreztem, soha nem fogom elfelejteni. Talán csak néhány másodpercig tartott, de az is lehet, hogy egy órán át – nem tudom, mert megszűnt körülöttem a világ. Csak álltam ott, nagy kábán, az erdő közepén. Aztán elkezdtem bőgni és mindenért hálát adni. Amikor egy kicsit lenyugodtam, sétáltam egyet, imádkoztam, majd visszaindultam a Manrézába. Nem sokkal később egyszer csak rám szakadt a kegyelem.

Ez mit jelent?

A Szentlélek forgószele elkapott és megrázott. Minden tagom rángott és rázkódott hosszú percekén át, miközben olyan volt, mintha végtelen dimenziókba kiterjedtem volna. Folytatásként úgy éreztem, mintha egy vízesés ömlene át rajtam, teljesen átmosva belülről. Néhány percig tarthatott az egész, és én újjászületett emberként maradtam ott. Ahogyan felocsúdtam, egyértelműen megfogalmazódott a fejemben a gondolat: „Péter! Te most megkaptad az alázat kegyelmét!”

Mert korábban ezt kérted?

A lelki gyakorlatos hét első estéjén tartottunk egy bemutatkozó kört, amelyben mindenkinek el kellett mondania, miért jött az alkalomra. Bevallom, feszengve vártam, hogy rám kerüljön a sor, mert a többiek válaszaiból kiderült, ők határozott céllal érkeztek, én viszont nem tudtam, mit szeretnék. Amikor én következtem, még magam számára is meglepő volt, hogy azt találtam mondani: „Nekem az egómmal van bajom. Túl nagy az egóm, és az alázat kegyelméért jöttem.”

Hát ez egy őszinte vallomás volt...

Az volt. Rádásul jól hangzott, láttam a többiekén, hogy kedvesen mosolyognak, én meg döbbenten néztem magamra: „Elment az eszem?! Miért mondtam én ilyet?! Azt sem tudom, hogy mi az alázat kegyelme!” Azonban a kérésem néhány óra múlva meghallgatásra talált.

Amikor az erdő közepén megkaptad az alázat kegyelmét, értetted, mi történik veled?

Az értelmem képtelen volt felfogni, hogy mit is jelenthet ez. Ugyanakkor minden porcikámmal éreztem, hogy itt és most addigi életem legfontosabb eseménye történt meg velem. Az egész valóm átélte a pillanat jelentőségét azért is, mert hosszú percekén át rázott a zokogás, és úgy éreztem, hogy nem tudom kifejezni azt a hálát, amely e meg nem érdemelt, leírhatatlan intenzitású öröm miatt betöltött. Amikor felocsúdtam, rájöttem, hogy pontosan azon a helyen állok, ahol az odaúton Krisztus átölelt. Itt „adta meg magát” az értelmem is. Térdre rogytam, és elkezdtem imádkozni a kis ösvény és az erdő közepén.

Másnap pedig folytatódtak a lelki élményeid.

Igen, akkor is sétára indultam az erdőbe. Már visszafelé tartottam a szállás felé, amikor egy fekete rigóra lettem figyelmes. Kukacokat keresett, és nagy szorgalommal rendezgette az avart. Az alul elrothadt leveleket felhúzta az avar tetejére, a felső, elszáradt leveleket pedig lerázta az avar aljára. Kukacot nem talált. A munkája közben azonban nagyon intenzíven, végig engem nézett, szinte szuggerált. Közelebb mentem, ám ő nem repült el. Rendezgetett és nézett. Amikor már percek óta folyt ez a „közelebb megyek, nem repül el, rendezget és néz” jelenet, mélyen elgondolkodtam. Furcsa ez a rigó. Nem így szoktak ezek a rigók viselkedni... Nem akar nekem a Jóisten üzenni ezzel valamit?! Esetleg azt, hogy nekem is rendezgetnem kellene az életemet ugyanígy, mint ahogyan ez a „kertész” teszi itt előttem? Ez volt az a pillanat, amikor rájöttem, hogy a rigó pontosan ugyanazon a helyen áll az út mellett, ahol az előző nap találkoztam Jézussal, és ahol rám szakadt a kegyelem. Mélyen megrendültem, és megköszöntem a „rigónak” az üzenetet.

A blogbejegyzésedben őszintén leírtad azt is, hogy néhányan nemtesztésüket fejezték ki amiatt, hogy egy fekete rigót párhuzamba állítottál Jézussal.

Ezen a kérdésen alaposan elgondolkodtam magam is. Könnyen lehet, hogy ugyanez a rigó ugyanott másnak nem jelentett volna semmit. Bennem azonban nagyon mély tartalmakat mozgató meg, mert számomra ő egy szimbólum volt, a fontos üzenet szimbóluma. Erre különösen akkor döbbsentem rá, amikor tudatosult bennem: a két találkozás ugyanott történt.

Ezzel azonban még mindig nem ért véget a dobogókői történeted.

Harmadnap is tettem egy sétát. Visszafele már kíváncsian nézegettem előre „a helyemet”, vajon mi vár ma ott rám? Ahogyan közelebb értem, nagy meglepetéssel láttam, hogy az ösvény közepén egy takaró volt kiterítve, pontosan ott, ahol velem mindezek a dolgok megtörténtek, rajta pedig egy fiatalember napozott. Nem tudom, hányszor járt a kedves olvasó Dobogókőn, de az biztos, hogy nem szoktak fiatal emberek takarókat terítgetni az erdő ösvényeinek a kellős közepére.

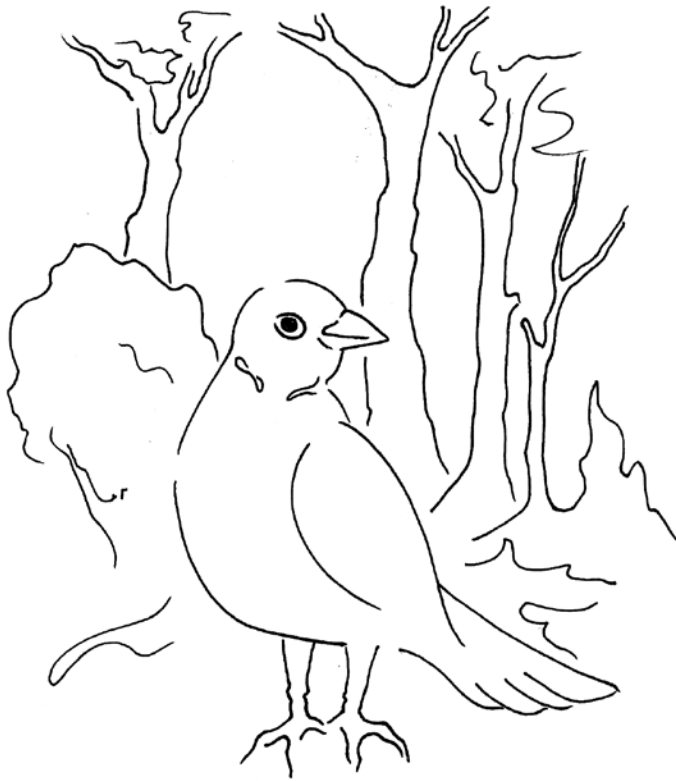
Te mire gondoltál, amikor ezt megláttad?

A meglepetésen túl, bevallom, kicsit bosszankodtam. Legszívesebben azt mondtam volna az illető-

nek: „Hahó! Az az én helyem!” Azonban rögtön el is szégyelltem magam, sűrűn szidva magam. „Hogyan gondolhatod ezt, Péter?! Te már annyi kegyelmet kaptál itt! Most másnak van szüksége rá!” Így aztán letérdeltem, és imádkoztam azért, hogy a fiatalember is részesüljön abban a kegyelemben, amely neki épp most kell. Ahogyan visszaértem a Manrézába, az ebéd közben kiderült, hogy a fiatalembert aznap szentelték pappá...

Úgy vélem, mennyei ajándékot kaptál, amikor átélhetted ezeket a nem mindennapi erdei találkozásokat Jézussal. Sokan vannak, akik szeretnének részesülni ebben az ajándékban, de nem adatik meg nekik, hogy megtapasztalják ezt a csodát. Ha a hit ajándék, akkor ne is tegyünk érte semmit, mert nem az erőfeszítéseinktől függ, hogy megkapjuk-e, vagy sem?

Szerintem sok rétege van a válasznak. Az egyik az, hogy Istenhez sokkal közelebb lehet kerülni, ha az emberben van türelem. Itt van például a saját élettörténetem. Húszéves koromban nem voltam igazán hívő, elmúltam harmincéves, még mindig nem voltam hívő, betöltöttem a negyvenet, majd átléptem az

ötödik X-et, és még mindig nem voltam úgy igazán hívő. Pedig egész életemben éreztem, hogy valami hiányzik, mert nem kellőképpen működtek a dolgok. Mindvégig bennem volt a vágyakozás, hogy Jézus közelében lehessenek. És akkor mi történt? Ötvenhét évesen totálisan megváltozott az életem. Ez azért nem szokványos életkor! Lehetett volna azt mondani: eddig nem kaptad meg ezt a kegyelmi ajándékot, akkor mire vársz még? Azonban soha nem szabad feladni a reményt, mert nem mi határozzuk meg azt az órát vagy azt a pillanatot, amikor a csoda megtörténik velünk.

Nem lehet, hogy erre is igaz az a prédikatori bölcsesség, miszerint mindennek rendelt ideje van? Neked ötvenhét évesen kellett azt a nagy találkozást megtapasztalnod, mert akkorra érett be mindaz, amit addig átéltél?

Lehetséges. Ugyanakkor, ahogy korábban már említettük, számtalanszor előfordul, hogy Isten szeretne adni nekünk valamit, de mi nem fogadjuk el, vagy elmegyünk mellette. A magvető példázata is arra tanít minket, hogy Isten a vetőmaggal a kezében nem kezd el azon gondolkodni, hogy hova vesse a magot, hogy elvesse-e egyáltalán, vagy esetleg várjon még

vele. Ő számolatlanul szórja. Mindenfelé. Mi viszont néha „útfélként” viselkedünk vagy „köves helyként”, ezáltal pedig alkalmatlanná válunk arra, hogy az isteni vetőmaggal, azaz Isten igéjével bármit kezdjünk, hogy befogadjuk. A harmadik gondolat, amit ki szeretnék emelni, az, hogy nagyon sok embernek van olyan Isten-tapasztalata, amelyet én is átéltem. Sokan azonban még addig sem jutnak el, hogy egyáltalán rá merjenek döbbsenni a csodára. Még maguknak sem merik megfogalmazni, nemhogy másoknak elmondani.

Pedig ezáltal eszközök lehetünk Isten kezében. Minden, ami az életünkben történik, amit aztán tovább is adunk, az mások számára segítség lehet. Ha te egy ilyen életút-tal a hátad mögött elmeséled, hogy ötvenhét évesen kaptad meg a hit ajándékát, az nagyon biztató lehet olyan embereknek, akik már szinte feladták a reményt.

Igen, biztos vagyok ebben. Nézzük meg a kánai menyegző csodáját. Ott sem az a lényeg, hogy a víz borrá változott, hanem hogy ennek milyen hatása lett Jézus környezetére – például hogy a tanítványok is elhitték: csoda történt. Minden bizonnyal sok ajándékot nem

azért kapunk meg a mennyei Atyától, mert megérdemeljük – ezt rögtön zárjuk is ki. Bűnös emberek vagyunk, semmit nem érdemlünk meg. Nem is azért kapjuk, mert adott esetben ott volt az ideje, hanem azért, hogy másoknak jelentsen valamit.

De a hit ajándéka valamilyen szinten mégis időhöz kötődik. Akár egy dátumhoz vagy egy jól behatárolható életszakaszhoz. Sokan például napra pontosan meg tudják mondani, mikor volt a „nagy lelki találkozás”.

Ezzel teljesen egyetértek. Két dolgot tennék hozzá. A hitre jutás mindenkinél egy folyamat, és hogy ennek a folyamatnak vannak-e kitüntetett állomásai, vagy sem, az egyénenként nagyon eltérő. Gyönyörűséges hitéletutak vannak, amelyeken soha semmilyen „kirívó” esemény nem történik, hanem „csak” egy csendes, évekig tartó folyamatról van szó. Senki se érezze magát emiatt rosszul. A saját élettörténetem pedig nagyon jó példa arra, hogy nincs arra szabály, mikor van itt ideje a hitre jutásnak. Az én esetemben is évtizedekig tartó folyamat volt. Azonban ha mégis szeretnék egy konkrét időpontot kijelölni, akkor az erdő közepén történt találkozás volt számomra az, amit nem lehetett nem észrevennem, mivel az egy

fizikálisan is nagyon megrázó, megtisztító, átmosó, megrendítő élmény volt. Ez történt ötvenhét éves koromban. De tíz évvel korábban is megtörtént velem pontosan ugyanaz.

Akkor mi történt?

A sok összetorlódott munkától éppen nagyon beteggé váltam. Ebben az érzékenyített állapotban – valahol a saját egyik lefelé menő parabolám mélypontján – elkezdtem mélyen imádkozni. A magam számára is furcsa módon a Szentlélek Úristenhez imádkoztam. Talán soha korábban nem imádkoztam még hozzá közvetlenül. Hirtelen átéreztem a saját nyomorúságom mellett az egész teremtett világ nyomorúságát is, és felszakadt belőlem nagyon mélyről és nagyon őszintén, hogy „Szentlélek Úristen könyörülj rajtunk, bűnösökön!”. Erre mintegy „válaszként” fizikailag szinte teljesen pontosan ugyanaz történt velem, mint amit tíz évvel később megint átéltem: egy forgószélbe kerültem, minden tagom rángott és rázkódott hosszú percek át, és úgy éreztem, mintha egy vízesés ömlene át rajtam. Bógtam, mint a záporosó. De a változás elmaradt... Pedig nyilvánvaló volt előttem, hogy a Szentlélek látogatott meg – mégsem történt semmi.

Miért?

Mert valószínűleg akkor még nem voltam kész arra, hogy gyökeresen át tudjon alakulni az életem. Viszont ez számomra élő példája annak, hogy Isten nagyon sokszor próbálkozik velünk. Jézus Krisztus nagyon sokszor nagyon sokféle módon felkínálja nekünk a lehetőséget, hogy közel kerülhessünk hozzá. Az én életem még arra is példa, hogy néhány évvel később akár ugyanolyan módon is. Mert tudta, hogy addigra megváltozom annyira, hogy képes legyek befogadni az üzenetet.

Ráadásul a te esetedben nem úgy történt, ahogyan Ady Endre írta: „Csöndesen és váratlanul / Átölelt az Isten.” Téged valószínűleg újra és újra – szó szerint – föl kellett ráznia.

Elképzелhető, de ne becsüljük le a Szentlélek csendes, szinte észrevehetetlen munkálkodását sem!

Távol álljon tőlem! Csak arra szerettem volna utalni, hogy az illető vérmérsékletétől, adott élethelyzetétől függhet még az is, kit hogy szólít meg az Úristen. Ugyanakkor nemcsak

a megtérésnek van egy folyamata, hanem a kialakult hitnek is vannak lépcsőfokai. Ha hitem van, akkor már kialakult bennem iránta az a bizalom, amellyel elhiszem, hogy tényleg mindent rá tudok bízni, és ő tényleg mindent jobban tud, mint én. Következő lépésként megváltozik a viselkedésem, majd pedig – a missziói parancsnak megfelelően – másoknak is tanúságot teszek róla. De mi van azokkal az emberekkel, akik nem misszionáló alkatúak? Akik nem szóban, hanem a mindennapi tetteikkel tesznek bizonyosságot?

Elsőként a Bonhoeffer-féle olcsó kegyelem csapdája jut az eszembe. Vagyis ne gondoljuk azt, hogy ha hiszünk az Úrban, és ezt – még ha felszínesen is – elmondjuk másoknak, akkor minden rendben van. Hogy a bűneink meg lesznek bocsátva, az örök élet, az üdvösség garantálva, semmi más dolgunk nincs a továbbiakban. Nyilvánvaló, hogy ez óriási tévedés és csapda. Aki azonban a Szentháromság közelébe kerül, az egy olyan áramlatba jut, amelynek hatására megváltozik az élete. Bűnlátása lesz. Látni fogja, melyek azok a konkrét pontok az életében, amelyek nagyon nem férnek össze az Istennel való szeretet-

kapcsolattal. Ez a felismerés pedig sokkal nagyobb fájdalmat fog okozni neki, mint egy „hagyományos” lelkiismeret-furdalás. Megérzi Jézus fájdalmát a bűnei miatt. Ez pedig arra fogja sarkallni, hogy átala-kítsa az életét. A megújult életű ember egy idő után úgy érzi, hogy már tetteivel, szavaival is muszáj tanúságot tennie Istenről vagy a Jézus Krisztussal való kapcsolatáról. Mert addigra ez a tanúságtétel már hiteles lesz.

És aki úgy érzi, nem a szavak embere? Emi-att számon lesz majd kérve?

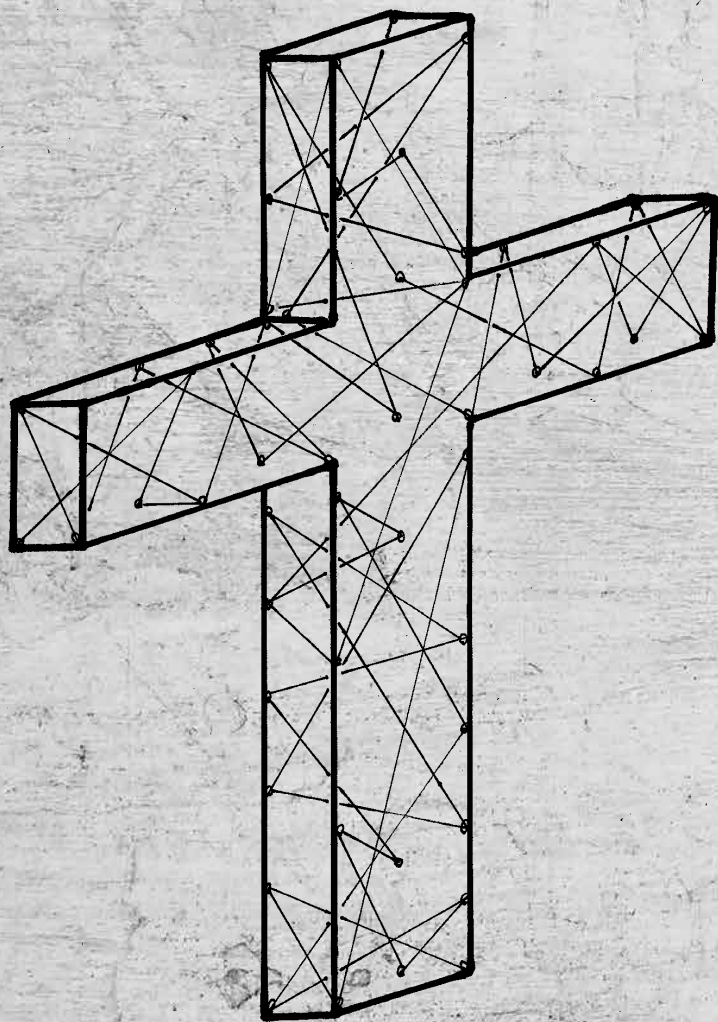
A Szentlélek ajándékai mindannyiunk számára nagyon mások. Aki megkapta az ékesszólás kegyelmét, annak beszélnie vagy írnia kell. Van, aki nagyon jól tud vajas kenyeret kenni – akkor ő a vajaskenyér-kenésben fogja megmutatni, hogy Jézus Krisztus ott van azzal a kezével, amellyel a kenőkést mozgatja. Ne becsüljük le ezeket az „apróságokat”, mert az életünk minden percében gyönyörűséges dolgokról lehet szó: átsugározhat rajtunk Krisztus jelenléte. Mint ahogy fordítva is igaz: hiába teszek bizonyosságot a számmal, ha egyszer a mozdulataim, a gesztusaim mást mutatnak. Például ha egy kiváló, ékesen szóló prédikáció után lemegyek a szószékről, majd elmegyek a szenve-

dő társam mellett, és nem fogom meg a kezét, akkor semmit nem ért a „hitébresztő” bizonyásgtételem.

Mennyire szemtelenség az ember részéről bizonyítékot kérni Istentől a hit dolgaiban? Gedeon például megkapta az Úrtól az elhívást, megkapta hozzá a jelet is, mégis még kétszer „nyaggatta” Istent a gyapjúfürttel az újabb bizonyítékért. Hosszan sorolhatnánk a bibliai példákat. Ez kiváltság? Gedeonnak megengedte az Úristen, hogy „okoskodjon”, sőt ő is belemegy a játékba, és harmadszor is ad neki jelet. De vannak esetek, amikor azt mondja az Úristen, hogy most már elég?

Szerintem itt nem ez a lényegi kérdés. Gedeon története számomra is fontos történet, és nekem is rossz volt olvasni az újbóli kéréseit, azt, hogy még mindig nem volt elég a jel neki. Ám könnyű ezt kívülről mondani. Hadd legyen a saját életem is bizonyásg arra, hogy az Istennek hányszor kellett elmondania, mit akar tőlem. Hányszor kértem én is bizonyásgot, hányszor voltam én is Gedeon! Semmi jogom sincs hát Gedeont megítélni. És szerintem időnként mindannyian Gedeonok voltunk, csak nem biztos, hogy ez ennyire nyilvánvaló a saját élettörténetünkben. Mi a

lényeg itt? Az, hogy honnan kérem a bizonyásgot. Hol vagyok Istenhez képest? Ha úgy kérem, hogy kettőnk között van egy mérhetetlen fal, amelyet én még tartok is, hogy még véletlenül se dőlhessen le, a fal mögöl pedig froclizom Istent, hogy mutasson még néhány kunsztot, akkor Isten pillanatokon belül elunja ezt. Adott esetben oda is csap, és nagyon is igaza van, ha ezt megteszi. Azonban ha az ember azért kér jelet, mert még nem elég biztos magában, az új hitbeli helyzetében, akkor Isten mindent meg tud és meg fog mozgatni. Ha az ember nem dacból vagy kötekedésből, hanem megerősítés miatt kér jelet, akkor adott esetben többször is kérhet – sőt akár feleslegesen is kérhet –, mert akkor Isten fog adni. Ne hagyjuk tehát abba a mély hittel kérő imádságainkat soha.

IMA

/ „Ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel kitaratóan vettek részt az imádkozásban, az asszonyokkal, Jézus anyjával, Máriával és testvéreivel együtt.” (ApCsel 1,14)

Egy éve vált ez az ige nagyon fontossá a számomra. A „valamennyien” a Júdás öngyilkossága után megmaradt tizenegy apostol. Jézus mennybemenetele után vagyunk, amikor fogalmuk sem volt még arról, hogy mikor és hogyan jön el a Szentlélek. Földi értelemben a reménytelenség tíz napja volt ez a pünkösdöt közvetlenül megelőző idő. Hajlamosak vagyunk sokszor ebbe a „reménytelenségidőbe” képzelni magunkat ma is. És nem döbbenünk rá arra, hogy mit kellene tennünk. Imádkoznunk kell. Egy szívvel és egy lélekkel, kitaratóan. Senkit nem kizárva ebből. Az ima hatalmas erő. Az én saját életem megtartóereje is.

Péter, te hogyan definiálnád az imádságot?

Számomra az ima mindig párbeszéd. Párbeszéd Istennel, párbeszéd Jézus Krisztussal. Valahol a Szentlélekkel kapcsolatban is igaz ez, bár ő nem igazán a beszéd szintjén hat. Minden imatapasztalatom szerint – és ezzel nem vagyok egyedül, mert minden, amit olvastam, hallottam sokat imádkozó emberek imatapasztalatairól, ezt bizonyítja –, amikor Jézus vagy a mennyei Atya belép az ember életébe: megszólnak. Ennek egyik formája pedig a velük folytatott imádság. Azonban ez a párbeszéd nem úgy zajlik, ahogyan mi most beszélgetünk egymással – bár olyan is előfordul, de Jézus nem bőbeszédű. Olyankor csak egy-egy szóban vagy rövid mondatban mondja el, hogy mit szeretne tőlünk.

Milyen párbeszéd az, amelyben nem a szavak szintjén zajlik a kommunikáció?

Úgy is fogalmazhatnák: isteni vagy jézusi. Ők az imádság során sokkal mélyebb módon, az átélt tapasztalat szintjén szólnak hozzánk. Az gyakran megtörténik, hogy mi ezeket a megbizonyosodásokat utána szöveges üzenetként megfogalmazott formában is „halljuk”, avagy értjük meg.

Nem arról van szó, hogy valójában ilyenkor én fogalmazom meg magamnak, mit gondolhat Isten, mit akarhat mondani Jézus?

Semmiképpen sem. Azonban az igaz, hogy az ember az imádság során, amikor „hallja” az üzenetet, gyakran elkezd tesztelni magát, hogy vajon nem arról van-e szó, hogy skizofrén vagy hallucináló módon magában beszél. A mennyei párbeszéd során átélt élmények érzelmileg annyira mélyen érintik az embert, és olyan mélyen befészkelik magukat a gondolatok közé, hogy a racionális én elkezd tiltakozni. Annál is inkább, mert sokszor nagyon meglepő, ha nem egyenesen megdöbbenő az, amit ebben a mennyei párbeszédben az Űristen üzen. Az én esetemben például mi más lehet az indok arra, hogy hatvanévesen újra egyetemi hallgató lettem? „Normális” embernek nem jut eszébe az, hogy hatvanévesen lelkész akar lenni...

Ha az imádság párbeszéd, akkor két fél kell hozzá. Mi az ember szerepe benne?

Ebben a gyönyörűséges beszélgetésben nagy ajándék az, hogy őszintén elmondhatom mindazt, ami a szívemben van: a panaszomat, a dühömet, a hálámat, a kívánságaimat, a másokért való esedezéseimet, mindent, ami az imádság része lehet. Azonban ennél sokkal fontosabb az, hogy ne csak beszéljek, hanem hallgassak. Csendben várjam meg a választ. Mivel Urunk nem fecsegő típus, leginkább zajmentes állapotunkban tudjuk őt meghallani.

Ezt nem mindig könnyű magunkban, a környezetünkben megteremteni...

Azonban „megéri” tenni érte. Amikor ő beszél, vagy amikor valamire készíti az embert, annak oka van. Életünk legfontosabb része, ha szól hozzánk.

Akkor miért nem teszi gyakrabban?

Mert kíméletes velünk. Tudja, hogy mennyire megterhelő lenne számunkra, ha a szavát sokszor hallanánk. Nem tudnánk elviselni, belepusztulnánk. Ilyen értelemben sajnos nem vagyunk párbeszéd-

képesek Istennel. Én alul vagyok, nagyon alul, aki úgy gondolja, hogy rengeteg mondandója van Istennek. De higgyem el, hogy Istennek sokkal több mondandója van az én számomra, csak én azt nem tudom befogadni.

Ezért kell néha várnom arra, hogy megszólítson?

Pontosan. Előfordul, hogy Isten próbára akar tenni bennünket, mert, mondjuk, nincs türelmünk kivárni a választ. Azt is tudnunk kell: ez azért van, mert nem értünk még meg arra, hogy meghalljuk a szavát. Nincs meg bennünk a vágy – amely a türelemben is megnyilvánul –, hogy végre rádöbbenjünk, mit akar tőlünk az Úristen. Így aztán úgy tesz próbára, úgy int türelemre, hogy csendben van. Leginkább mégsem próbatétel történik, hanem – meggyőződésem szerint – Isten gyönyörűsége kivárja azt a pillanatot, amikor az üzenetet el tudja helyezni a lelkünkben, amikor mi azt be tudjuk fogadni. Ez pedig nem akármikor van. Könnyen lehet, hogy adott esetben éveket kell rá várni, miközben természetesen sok minden történik a lelki fejlődésünk terén. Például folyamatosan gyönyörűséges imádságokat folytatunk párbeszéd formájában az Istennel.

Te nagyon aktív imaéletet élsz. Ki tudnál emelni egy számodra különösen is meghatározó imát?

Elmesélem az egyik legszebb élményemet. 2019 novemberében abban a kegyelemben lehetett részem, hogy részt vehettem egy szentföldi zarándokúton. Régi vágyam volt eljutni Jézus nyomába, mégis hosszú ideig halogattam, mondván, még nem vagyok rá érett, fel akarok készülni az útra. A nyolcnapos program végén már a reptérre tartottunk, amikor a lelki vezetőnk – egy fiatal, mélyen hívő katolikus pap – azt kérte, képzeljük el, hogy a reptér felé menet a puszta közepén megállunk egy kis időre lábat nyújtóztatni, Jézus pedig váratlanul megáll a busz mellett. Mit tennénk? Odamennénk hozzá? Leborulnánk előtte? Átölelnénk? Mondanánk neki valamit?

Te mit tettél volna?

Nekem akkor az volt az első gondolatom, hogy olyan mélyen meg lennék illetődve attól, hogy a Megváltó közelségében lehetek, hogy egy kicsit távolabb letérdelnék, és csendben imádkoznék. Amikor ezt megfogalmaztam magamban, váratlanul megszólalt bennem Jézus hangja: „Péter! Mi már annyiszor

találkoztunk. Tényleg nem jönnél közelebb?!” Nemcsak elszégyelltem, de elkezdtem korholni is magam: hogy lehetek ennyire surmó?! Jézus nekem már egy jó ideje lelki ismerősöm, és amikor itt a lehetőség, hogy személyesen beszéljek vele, akkor én csak megállnék egy méterre tőle csendesen imádkozva?!

Mi lett a folytatása a történetnek?

Nem volt folytatása, bár az élmény akkor nagyon mélyen megérintett. Körülbelül másfél év múlva újra elkezdtem olvasni Avilai Szent Teréz A belső várkastély című könyvét. Ez vezetett el engem annak idején az élő hitre, mert megmutatta számomra, hogy a mennyország nem a halál után jön el, hanem Isten országa itt lakik közöttünk, és arra vár, hogy felfedezzük. Itt, most, a saját életünkben, ezen a napon. A könyv elején egy hosszú eszmefuttatás szól arról, hányféleképpen gondolhatja az ember, hogy milyen bűnös, mennyire szerencsétlen, és ezért mennyire nem érdemli azt meg, hogy Jézus Krisztushoz közel kerüljön. Avilai Szent Teréz azonban nagyon világosan leszögezi, hogy nagyon sok jobb sorsra érdemes lelket taszított már el a sátán ezzel Jézus Krisztustól, mert ezt sugallta a lelkébe. Felhívja a figyelmet arra is, hogy ez álalázat, amelyet a hívő embernek le kell

vetkőznie. Amikor én ezt újra elolvastam, döbbenet gondoltam vissza a szentföldi eseményre. Lélekben azonnal odamentem a busz mellett álló Jézushoz, és átöleltem őt.

Milyen hatása lett rád ennek az ölelésnek?

Elképesztően felszabadító élmény volt, mert nem éreztem azt, hogy a bűneim eltávolítanak tőle, pedig nekem is nagyon sok okom lenne arra, hogy így érezzek. Azonban engem is vár, mert megváltott, emiatt minden vétkem ellenére tisztán mehetek elé. Ez volt az egyik legszebb imádságom – mivel ez is egy imádság.

Nagy ajándék az, hogy amikor szükséges, a múltból bármikor előjöhetnek látszólag elfelejtett epizódok, jelenetek. Lehet, hogy közben ezer dolog rájuk rakódott, de ha itt az ideje a folytatásnak, akkor visszajönnek, összekapcsolódnak, és újra életre kelnek.

Így van. Éppen azért hadd bátorítsam az imádságos életmódra azokat a testvéreinket, akik olvassák ezt a könyvet. Ne csak a Miatyánkot mondják el a mindennapi imádságukban, hanem szánjanak legalább

öt percet elmélyedéssel, csenddel tarkított imádságra is. A fizikailag vagy lelkileg átélt események sokkal inkább elraktározódnak bennünk, ha imádságban is foglalkozunk velük. Én is azért emlékeztem ennyire elevenen erre a jelenetre, mert utána napokig gondolkodtam rajta, imádságban forgattam magamban. Különösen is azért, mert akkor megoldatlan volt. A megoldatlan dolgokat pedig cipelnünk kell.

Biztos ez? A pszichológiai szakirodalom nem feltétlenül ezt mondja...

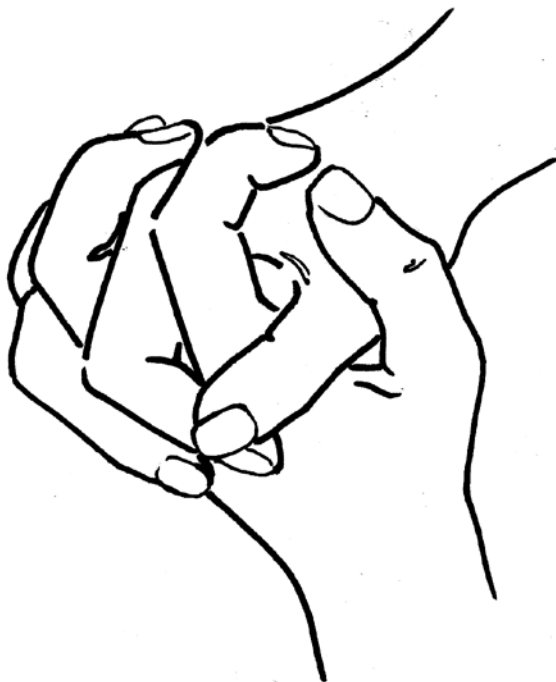
A megoldatlan problémákra nem teherként kell tekinteni, hanem jó érzéssel kell őket kezelni, mivel mind esélyt adnak arra, hogy az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek közössége megmutatkozhasson az életünkben. Nem szabad eltemetni őket, de az is igaz, hogy naponta felszakítani sem szabad. Mi magunk nem fogjuk megtalálni a megoldást, azt kegyelemként ajándékba kapjuk. És valószínűleg nem akkor kapjuk meg, amikor kérjük, vagy a mi gondolatmenetünk szerint ideje lenne, hanem amikor az Úristen szerint ott van annak az ideje.

Ha az imádság párbeszéd, ki szólal meg először? Ordass Lajos evangélikus püspök

azt írja az először 1961-ben napvilágot látott, imádságról szóló könyvében, a Nem tudok imádkozni címűben, hogy mindig Isten a kezdeményező. Ha mi meg is szólítjuk őt, az már csak válasznak számít. Véleményed szerint ki lehet így mondani, hogy az imádságnál mindig Isten a kezdeményező?

Vegyük példaként a Jézustól tanult imádságot, a Miatyánkot, amelynek a szövege úgy kezdődik, hogy „mi Atyánk, aki a mennyekben vagy...” Ezt kimondva valóban úgy tűnik, hogy mi szólítjuk meg az Atyát. Azonban vegyük észre, hogy az imádság nem akkor kezdődik, amikor kiejtjük az első szavakat, hanem amikor azon kezdünk el gondolkodni, hogy el kellene kezdenünk imádkozni. Ezt a nyitottságot, készséget és vágyat viszont ajándékba kapjuk. Elzárkozhatunk előle, ez a szabadságunk megvan. Sőt abba is hagyhatjuk az imádságot, de elkezdni nem mi kezdjük el.

Mi történik abban az esetben, ha úgy érezzük, megvan bennünk a vágy az imádságra, de nem tudjuk mélységeiben megfogalmazni azt, ami a szívünkben van?

Nekem is volt sajnos jó néhány évem, amikor csak felszínes imákat mondtam – bizonyára nem vagyok ezzel egyedül. Elmondtam a magam kéréseit, adott esetben a szeretteimért, a barátaimért is kértem az Úr segítségét, vagy csak a Miatyánkot „daráltam le”, és ennyi. Avilai Szent Teréz mondta, hogy a „rosszul” elmondott imádság is sokkal jobb, mint az el nem mondott imádság. A mi kegyelmes Urunk bocsátja meg legelőször, ha ez nem volt „mély” ima. De az, hogy elkezdjük, nagyon fontos, mert lehet, hogy ő napok, esetleg évek óta arra vár, hogy végre kinyissuk a szánkat az imára. Merthogy adni akar nekünk valamit.

Azt már látjuk, hogy Isten sokkal türelmesebb, amikor arra vár, hogy elkezdjünk imádkozni, mint mi, amikor az egy kérésünkre várunk tőle választ...

Biztos, hogy az nagy ajándék lenne, ha mindig megtudnánk várni az imádságunkra az Isten által adott választ. Ehhez részünkről nemcsak türelemre van szükség, de nyitottságra is. Ugyanarra a nyitottságra, amellyel elkezdjük az imát, csak itt a nyitottság már az ima befejezéséhez kell. Gyakran előfordul, hogy egy adott kérdésre nem kapom meg *a* választ, vagy én az Istentől kapott választ nem gondolom válasznak, mert

egy másik válaszra vártam... Lehet, hogy erre csak egy év múlva döbbenek rá. Tartsuk áldottnak az életünket, ha az Úristen minket olyan élethelyzetbe sodor, hogy nagyon sok válaszra váró kérdésünk van. Ne úgy éljük meg, hogy ilyenkor magunkra hagyott az Isten, vagy elfeledkezett rólunk! Adománynak fogjuk fel, hiszen ha negyvenhat válaszra váró kérdésünk van, az azt jelenti, hogy negyvenhat módon vagyunk nyitottak az Úristen jelenlétére. De jó lenne, ha még többre is nyitottak lennénk! Higgyük el, hogy ő négymillió módon is jelen van az életünkben, csak mi nem vesszük észre.

Folyamatos mennyei hálózati kapcsolatban vagyunk?

Pontosan. Olyanban, amelyben az imahelyzetek nagyon fontos kapcsolódási pontok, kommunikációs csatornák Istennel, Jézussal. Azokban a pillanatokban, órákban, amikor épp nem imádkozom, a válaszra váró kérdések akkor is munkálkodnak bennem, mert a Szentlélek dolgozik rajtuk a szívemben, a lelkemben. Kimondja őket helyettem. Sokszor. Hátha a végén még én is meghallom...

Két jézusi mondatot említenék, amelyek, ha úgy veszem, párhuzamosak, ha úgy veszem,

akkor pedig ellentmondásba is kerülhetnek egymással. „Kérjétek, és adatik nektek...” [Mt 7,7; Lk 11,9] Ezzel szemben egy másik helyen ezt olvashatjuk: „...tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt még kérnétek tőle.” [Mt 6,8] Na, most akkor mi a teendő?

Ugye mennyire kijön ennek a két igének az úgymond ellentmondásából az, hogy nem a kérés itt a lényeg, hanem a párbeszéd?

De akkor minek kérjek, ha ő úgymond tudja, mi kell nekem? Én mondom meg neki, hogy nekem mi a jó, amikor ő nálam úgymond jobban tudja?!

Az a lényeg, hogy kérd tőle. Nem az a lényeg, mit kérsz, hanem az, hogy kéred.

De akkor minek kérjem, ha úgysem az a fontos, amit kérek?

Vegyük már észre, hogy az egésznek az a lényege, hogy beszélgessek Istennel, és nem az a fontos, hogy én mit kérek, avagy ő mit ad nekem! Jézus Krisztus maga a tanú arra, hogy a viselkedése nem egy eset-

ben megváltozott a kérés hatására. Emlékezzünk például a kánaáni asszony történetére vagy a kánaai menyegzőre. Először elhárította a kéréseket, de végül mindkét esetben csak tett csodát – meggyógyította a beteg lányt, illetve a vizet borrá változtatta. Szép példák ezek arra, hogy Jézus megváltoztatta az akaratát, a dolgok menetét azért, mert valaki megkérte őt. A mi életünkben is megtörténhet ez.

Vajon mikor?

Ez nem a mi dolgunk, de itt sem ez a lényeg. Avilai Szent Teréz olyan szépen fogalmazza meg: amikor a lélek már olyan közel van Istenhez, hogy tetszése szerint már vele együtt lehet – egyébként a lelkünk mindig vele van, csak nem vesszük észre –, nagyon sokszor előfordul, hogy Isten, mintegy játékból, azt mondja az embernek: játszunk azt, hogy most az legyen, amit te szeretnél. És átadja a kormányt egy pillanatra az embernek, mert már annyira megbízik benne. Ez számomra nemcsak végtelenül kedves történet, de hihető is, annak ellenére, hogy én még soha nem éltem így át.

Azt mindenesetre leszögezhetjük, hogy az imának óriási ereje van.

– Ezt nemcsak a személyes, de a gyülekezeti imaköri tapasztalataim alapján is mondhatom. Sokszor átélhettem már azt, hogy erősen és mélyen megfohászkodott imádsággal fordultunk Istenhez, és ő meghallgatott minket.

Volt olyan élményed, hogy kiimádkoztál valamit, de utólag rájöttél, hogy mégsem úgy sült el a dolog, ahogyan vártad?

Fiatalkoromban történt velem ilyen. Többször imádkoztam például azért, hogy tudományos versenyen nyerjek. Volt, hogy az Úristen úgy látta jónak, hogy egy kicsit nevelgessen az önhittség útján, ezért meg is nyertem, vagy egy nemzetközi verseny második helyezettje lettem. Utólag be kellett látnom, hogy káromra volt, mert el is szállt az agyam tőle. De nem én vagyok az egyetlen a családban, aki hasonló helyzetbe került. Nem tudom, édesapám imádkozott-e azért, hogy negyvennégy évesen egy szabadalma miatt a Chinoin Gyógyszergyárban hatalmas összegű pénzt kapjon. Ő mindenesetre kapott. Az egész család üdvámorban úszott, mert előtte igencsak szegények voltunk. Lett ugyan kocsis, lett telek is, de a családuk élete megsínylette ezt. Idős fejjel azt gondolom, a nagy összegnek egy jó részét fel kellett

volna ajánlani egy nemes ügy érdekében. Jobban járunk volna vele...

Úgy érzem, ma már másként látod a kérő imákat, mint fiatalabb korodban.

Mostanában valóban nem jellemző, hogy saját magamra vonatkozó kérő imáim lennének. Az Úristenre bízom az életem. Másokkal kapcsolatban lehetnek, de azokban az esetekben is igyekszem reális kérést megfogalmazni. Például amikor egy haldokló testvérem életéért imádkozom vagy imádkozunk többen, akkor nem azt kérjük az Úristentől, hogy tegyen csodát, és az egyébként minden emberi számítás szerint haldokló embert „támassza fel” vagy gyógyítsa meg – hanem azt, hogy adjon neki és a családjának békességet. No persze van olyan, hogy az emberből elemi erővel felszakad egy kérés – minden ilyen megfontolás ellenére. Ezek a különös erővel megszólaló, igen ritka kérések minden bizonnyal nem belőlünk fakadnak. A krisztusi csodatételekből az ember megtanulja azt, hogy a csodák nem azért vannak, hogy valakinek földi értelemben jó legyen. A vak Bartimeus sem azért kapta vissza a látását, hogy lásson.

Bocsáss meg, de ez most igen furcsa kijelentés volt!

Lehet, de attól még így van. Bartimeussal azért tett csodát Jézus, hogy Bartimeus, a szemtanúk, illetve azok, akiknek majd Bartimeus elmondja, hogy visszakapta a látását, higgyenek. Gondoljunk egy kicsit mélyebben bele. Mit látunk, ha hitetlenül látunk? A lényeg szempontjából ugyanúgy a semmit, mint amikor nem láttunk. A csoda csak egy eszköz. Ha valaki elkezd egy csodáért imádkozni, ne azért imádkozzon, hogy történjen meg az a csoda, hanem hogy a hatására térjenek meg az emberek. A Krisztus-követők számára a hit ébresztése az értelme ezeknek a nagyon váratlan eseményeknek.

Egy másik, imádsággal kapcsolatos megkezdhetetlen ige így hangzik Pál apostolnak a thesszalonikaiakhoz írt első levelében: „Mindenkor örüljete, szüntelenül imádkozzatok, mindenért hálát adjatok...” [1Thessz 5,16–18a] Két részre bontanám a kérdésemet. Az első: lehet-e szüntelenül imádkozni?

Lehet. De véletlenül sem úgy, hogy folyamatosan a Miatyánkot mondjuk. A munkavégzés is ima, ha a feladatainkat azzal a nyitott lelkülettel végezzük, amivel elkezdünk egy imádságot. Lehet, hogy Isten pont ebben a cselekvésben szólít meg engem, vagy szólít meg raj-

tam keresztül valaki mást. Nem feltétlenül kell egyházi vagy valamilyen kegyes dologra gondolni – lehet ez a cselekvés vajaskenyér-kenés is. Hadd meséljek el egy példát. Egy katolikus helyen voltam lelkigyakorlaton. Az ökumenikus mise után mindig el kellett tenni az oltárként is szolgáló, húsz centi magas, körbetérdelhető asztalkáról az oltár részeit, így az oltárterítőt is. Ezt a feladatot mindig más látta el a lelkigyakorlatozók közül. Mivel többször ottmaradtam még imádkozni, tanúja voltam annak, hogy ki milyen mozdulatokkal teszi el az oltárterítőt. Volt, aki szinte „felmosórongyként” kezelte. Csak úgy nagyjából hajtogatta össze, nem számított, hogy minden sarka szanaszét állt. Kisebb lett, és így már odacsapható volt a polcra. Volt azonban olyan szolgálatot teljesítő is, aki Jézus Krisztus iránti tiszteletből még az oltárterítőnek is megadta a tiszteletet. Mielőtt hozzányúlt volna, elé térdelt, majd olyan szeretettel fogta meg azt az anyagdarabot, mintha Jézus ruháját tette volna a helyére. Ne feledjük, hogy az oltárterítő Urunk halotti leplének, illetve Urunk testének a jelképe is. Félreértés ne essék! Nem arról van szó, hogy az oltárterítőnek egy különleges kultuszát szeretném evangélikus egyházunkban elültetni. Nagy baj lenne, ha az oltárterítőt tisztelnék és imádnánk, és nem Jézus Krisztust. De a mindennapi cselekvéseinkben a mozdulatainkban is látszó szeretetnek – akár Jézus felé,

akár a családtagjaink, a munkatársaink, a szomszédjaink felé – meg kellene jelennie. Mert ezek is imádságok. És ha ezzel a tudattal tudunk egy szelet vajas kenyeret megkenni vagy egymásra a kabátot felsegíteni, gyönyörűséges lesz az életünk.

Az igénk másik fele így hangzik: „...mindenért hálát adjatok...” Lehet-e ezt? Vagy jó-e ez?

Kezdjük ott, hogy az a baj, ha az imádságunkban nincs hálaadás. Sajnos nagyon sokszor előfordul ez. Sőt akár egy hosszú életszakaszt leélhetünk úgy, hogy nem adunk hálát a Gondviselőnknek, ami több szempontból is szomorú. Elsősorban azért, mert elfeledkezünk arról a fantasztikus kegyelemről, amely abban nyilvánul meg, hogy még élünk – és ezzel tart még számunkra a megtérésre alkalmas, kegyelmi idő. Másodsorban azért nagyon szegényes élet az, amelyben eltűnik a hálaadás akárcsak egy időre is, mert elveszíti azt a pozitív szemüveget, amelyen keresztül fel lehet fedezni az élet szépségeit.

Vannak azonban annyira nehéz élethelyzetek, hogy az embernek szinte semmi ereje nem marad észrevenni az élet szépségeit.

Ez így van. De arra vigyázzunk, hogy ne csússzunk bele az önsajnálát feneketlen kútjába. Még betegség vagy gyász idején is próbáljuk meg észrevenni a jó dolgokat. Párhuzamosan történnek velünk dolgok. Elveszítettem az állásomat? A szomszédomról ebben a helyzetben viszont kiderült, mennyire segítőkész. Hetekre gipszbe került a feleségem lába? Most lett számomra világos, mennyi mindent tesz értem és a családomért akár egy nap alatt is. Félreértés ne essék! Véletlenül sem akarok különböző nagyságrendű dolgokat összemosni, hiszen az édesanyám elvesztése feletti gyászban kis vigasz az, hogy amúgy süt a nap. Azonban ha ilyen apróságokat sem veszek észre, és főleg nem adok hálát értük, akkor egy idő után az önsajnálatnak – amely sokszor jogos – már olyan kultúrája fejlődik ki bennem, amely szinte a lételememmé válik. Végül nemcsak magamat fertőzöm vele, hanem a környezetem terhére is válok. A hálaadás azonban ki tud rángatni minket ebből a csapdából.

Ugyanakkor továbbgondolva igénk második felét, amelyben azt olvassuk, mindenkor mindenért hálát kell adnunk, ez azt is jelenti, hogy mindent elfogadok úgy, ahogy van. Ha például Luther is mindenért csak hálát adott volna, nem lett volna reformáció.

Nagyon köszönöm, hogy ezt mondod, mert emlékeztetsz, hogy ezt a két gondolatot nem szabad összekötni. Odáig rendben van, hogy mindenért hálát adok, de ne csak az általam jónak vélt dolgokért tegyem. Luther a rosszért is hálát adott.

De fel is lépett ellene! Nem fogadott el mindig mindent. Erre nekünk is vigyáznunk kell, nem?

Persze, ez nagyon fontos. Ugyanakkor azt se felejtsük el, Luther mennyit imádkozott, mielőtt a worms-i birodalmi gyűlésre ment, és hány imádságban kérdezte meg az Urat, hogy jól értette-e a rábízott feladatot. A hálaadás nem azt jelenti, hogy zokszó nélkül elfogadjuk a dolgokat, hanem azt, hogy az Úristen bevitt minket egy helyzetbe, amellyel nevelni, fejleszteni akar minket, miközben új lehetőséget is nyit. Adott esetben a tiltakozás új lehetőségét nyitja meg nekünk. Ha valami nagy méltatlanság történik velem, akkor nem azért adok hálát, mert rossz a helyzetem, hanem mert megtapasztalhatom azt az élethelyzetet is, és megpróbálhatok változtatni rajta. Luther is ezt tette, hiszen megpróbálta megváltoztatni a 1500-as évek katolikus egyházának nagyon rossz gyakorlatait. Ezt ma már a katolikus egyház is így látja: olvassuk csak

el az 1999-ben aláírt katolikus–evangélikus közös nyilatkozatot a megigazulásról vagy a 2016-ban született katolikus–evangélikus nyilatkozatot. Emellett az evangélikus egyház is már nagyon önkritikusan tud visszatekinteni a múltra. Azt a tényt, hogy egyházzakadás történt, mi sem tartjuk jónak – dacára annak, hogy így jött létre az egyházunk.

Szeretném, ha játszanánk egy kicsit. Tegyük fel, hogy egy hitetlen, de legalábbis a hit dolgaival szemben kritikus emberrel beszélgetsz. Mit mondanál neki arra az állítására, hogy „az imádkozó ember bolond, mert magában beszél”?

Tényleg bolond, ha magában beszél! Az imádkozó ember ugyanis nagyon is tisztában van azzal, hogy nem magában beszél, hanem az Úristennel beszélget. Az pedig nagyon szép dolog, ha az ember megtanul egy olyan hatalmas erejű lényvel társalogni, amelyet már szinte fel sem tud fogni. Ne úgy képzelje el a hitetlen ember az Istent, mint valami messzi, távoli lényt, akihez hiába kiabálunk, úgysem hallja meg. Ez nem igaz, mert ő itt van a lelkünk kellős közepén. Semmi sincs közelebb hozzánk, mint Isten.

És ezt hogyan mondanád el a hitetlen embernek?

Mindenképpen megpróbálnám a kételkedő társam előtt megcsillantani azt az örömet, amelyet akkor érez az ember, amikor elkezd beszélgetni Istennel. Neki ugyanis olyan dolgokat is szabadon elmondhat az ember, amelyeket korábban még magának sem mert megfogalmazni. Mesélnék hitetlen társamnak az ezzel járó felszabadító megkönnyebbülésről is.

„Az imádkozó ember gyáva, azért imádkozik. Én nem félek senkitől és semmitől – folytatná a hitetlen –, akkor miért kérem egy számomra láthatatlan valaminek a segítségét?” Mit mondanál erre az állításra?

Nem hinném, hogy ez félelem. Ez sokkal inkább ráhagyatkozás. Gondoljon bele a hitetlen ember abba, hogy valaha is rá merte-e bízni hezitálás nélkül az életét a feleségére, férjére, szüleinek vagy más szeretteire. Vajon a félelem kényszerítette őt erre? Az imádkozó ember pontosan ezt csinálja – rábízta az életét arra, aki őt a legjobban szereti.

„Csak a gyöngék imádkoznak.”

Bizonyos értelemben jó gyöngének lenni. Ha ön az életét eddig úgy élte le, hogy mindig erős volt, ráadásul soha senki kedvéért nem engedett, így mindig az történt, amit maga akart, akkor tényleg azt hiszi, hogy megtapasztalta az élet gazdagságát? Csak azt tapasztalta meg, hogy maga mit akart. Hát az nagyon kevés!

„Na jó – felelhetné erre a hitetlen –, de akkor miért egy láthatatlan valakit vagy valamit hívjak segítségül? Ha egy bizonyos helyzetben gyengének érzem magam, akkor oda-megyek a nálam erősebb emberhez, és ő fog engem megvédeni, vagy ő fog nekem segíteni. Egy imádsággal mit érek?”

Hát az nem mindegy, hogy valaki hatni képes – például fel tudja emelni a szekrényt, mert erős – vagy mindenhatni képes!

„Igen ám, de a Mindenható nem fog úgy beszélni, mint ahogy a telefonban hallom a másik ember hangját, vagy szemtől szemben, ahogy most mi beszélgetünk. Ha az imádságban se nem hallom, se nem látom,

akkor mégiscsak magammal beszélgetek, nem?”

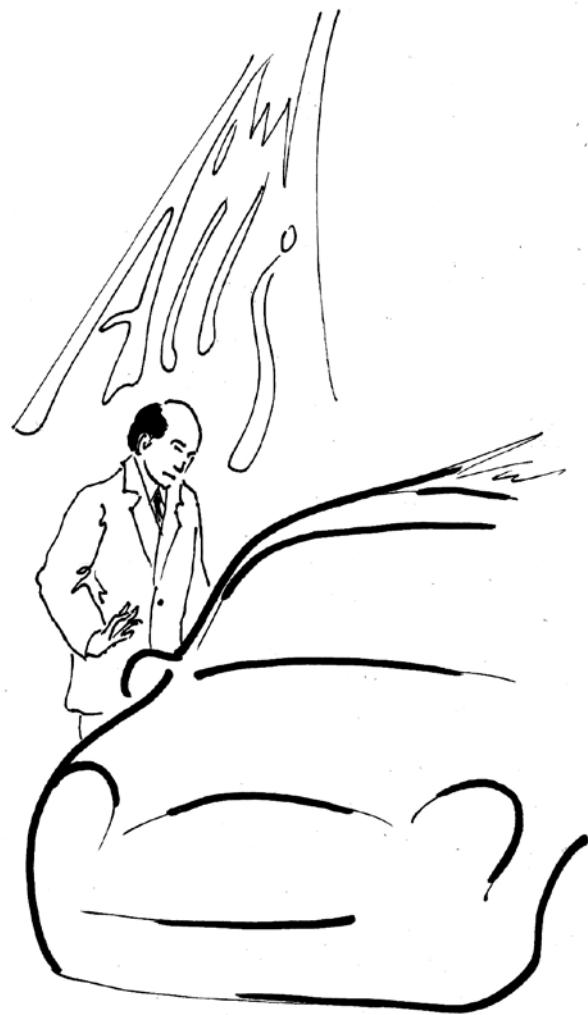
Ha egy picit is megérezem az imádság lényegét, akkor megérezem a Mindenható jelenlétét. A Mindenható jelenléte pedig nagyon beszédes, függetlenül attól, hogy nem hangzik el szó. Gondoljon bele, kedves beszélgetőtársam, az eddigi élettapasztalataiba! Azoknak az információknak, amelyeket eddig megszerzett, hány százalékát szerezte szavakból, és hány százalékban származnak más forrásból? Ha vett már részt olyan beszélgetésben, amely az ön számára fontos volt, mi adott többet: az, amit mondott a másik, vagy az, amilyen arckifejezéssel vagy hangerővel mondta, amilyen gesztusokkal kísérte, ahogyan nézett vagy épp nem nézett önre? Tudta, hogy mindössze csak három-négy százaléka volt az információknak az, amit a beszéd formájában kapott? Akkor miért pont az imádságban hiányzik az a három százalék? Mellesleg higggye el, hogy az is ott van.

És mit mondanál annak, akinek az a kifogása, hogy nem ér rá imádkozni?

Az imádság nem idő kérdése. Életünk legmélyebb imádságai rendkívül rövidek. Mondok egy saját pél-

dát. Rohantam az egyetemre – volt ez már jó pár éve –, késésben voltam, pedig a diákjaimnak nagyon fontos lett volna, hogy időben odaérjek. Nagyon boszús voltam magamra, hogy a késés miatt nem fogok tudni segíteni nekik, pedig megígértem. Rádásul siettemben nem figyeltem, és az utcán egy kiálló szög eltépte a kabátomat. Nagyon szerettem azt a bőrkabátot, nem is lehetett egyszerűen megvarrni. Tehát elég borzasztó lelkiállapotban közeledtem az egyetemhez, már csak az úton kellett átmennem. Egyszer csak megszólalt bennem egy hang: „Állj!” Jézus Krisztus nem bőbeszédű. Azonnal megálltam. Ha nem tettem volna, valószínűleg elütött volna egy autó. De nem is ez a lényeg, hanem az, hogy akkor egy életre szóló leckét kaptam ebből az egy másodperces imából. Ugyanis akkor Jézus szólt hozzám, én pedig megtanultam, hogy egy szó is lehet imádság. És még az is lehet, hogy ez az imatapasztalás egy későbbi, ennél – úgy érzem – sokkal fontosabb imatapasztalatot készített elő, amelyről az utolsó fejezetben lesz szó.

Nemcsak a hitetleneknek, hanem a hívőknek is lehetnek kifogásaik, miért nem imádkoznak. Például az, hogy nem tudják olyan ékesszólóan szavakba önteni a mondanivalójukat, mint a lelkészek.

„Én nem imádkozom olyan szépen!” Jaj, hányszor hallottam már ezt! Azt javaslom ennek a testvéremnek, hogy csatlakozzon egy imakörhöz. Ha a saját gyülekezetében nem talál, jöjjön el hozzánk, Angyalföldre! Egy imaközösségben meg fogja tapasztalni, az ott levők hányféleképpen szólítják meg a mennyei Atyát. Sőt bizonyára lesz olyan is a csapatban, aki nem akar fennhangon imádkozni, mert ő a jézusi utalás szerint a „belső szobájában”, azaz magában szereti megfogalmazni mondandóját. De mindez egyáltalán nem számít! Aki egyszer már közel került az imádságban Jézus Krisztushoz, meg fogja érezni azt az örömet, amelyet Jézus a legsutább imádságra is érez.

Azt is szoktuk hallani, hogy „rajtam már az Isten sem segít, olyan nagy problémám van!”.

Hát valószínű! Ha így tetszik gondolni, akkor nagyon valószínű. De nem azért, mert Isten nem szeretne magán segíteni, vagy ne tudna segíteni. Ő szeretne és tudna is, csak nem tetszik elfogadni. És ezt ő tiszteltben tartja: ha maga nem fogadja el a segítségét, Isten nem fogja erőltetni. A teremtésben megvan a szabadságunk, hogy visszautasítsuk Isten segítő kezét.

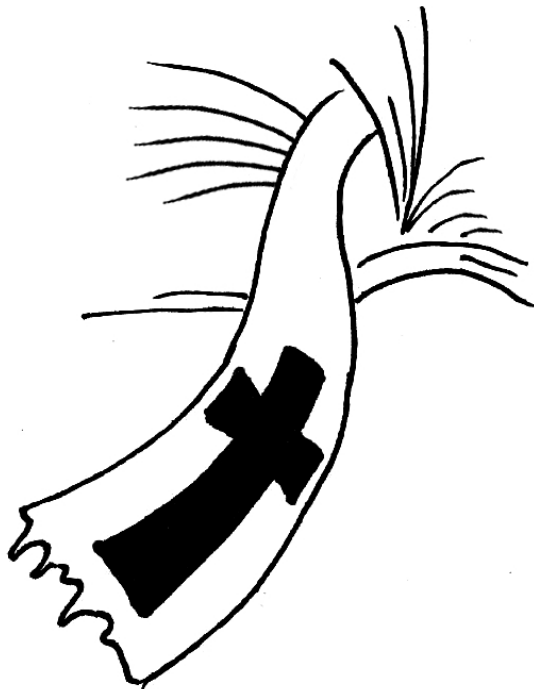
„Úgyse hallgat meg az Isten engem, hiszen már mióta kérem!”

Nem tetszik elég türelmesnek lenni!

„Könnyű magának ezt mondani!”

Igen, és azt is tudom, hogy a maga baja sokkal nagyobb, mint az enyém. De tessék elmesélni, és lehet, hogy fogok tudni mondani a saját életemből egy hasonlót. Lehet, hogy sokkal kisebb probléma lesz, mint az öné, belátom ezt, és nem is akarok versenyezni ebben. Azt azonban biztosan állíthatom, hogy a megoldáshoz türelemre lesz szüksége. Az ember nemcsak a saját életpéldájából tanulja meg ezt, hanem a testvéreinek a példájából is. Bizony előfordul, hogy húsz éve imádkozunk valamiért, mégsem történik semmi. Ám akkor hirtelen megdöbbenő módon változás következik be. Lehet, hogy nem pont az, amiért imádkoztunk, de megoldja ezt a helyzetet, minket pedig öröm és békesség tölt el.

Evezzünk most egy kicsit más vizekre! Szeretném, ha az imádságot belehelyezné a hálózatosságba.

Számomra az imádság ebből a szempontból kicsit olyan, mint az úrvacsora. Nemcsak Jézus Krisztussal vagy az Úristennel vagy a Szentlélekkel kerülök közeli viszonyba, hanem megszámlálhatatlan mennyiségű hívő testvéremmel is. Azokkal, akik pont ugyanazért vagy hasonló dologért imádkoznak. Vagy azokkal, akik konkrétan velem imádkoznak, mert egy közösségben vagyunk. Az úrvacsora és az ima – nem akarom egybemosni a kettőt, de – mindannyiunkat időtlen időig, időben előre és hátra közösségbe von. Ha hálózatos módon akarom megfogalmazni, akkor egy elképzelt gyönyörű hálózat közepén találok magam az imádsággal. Ebben nemcsak az Úristen ereje, hanem egy közösségi erő is mozog, amelybe én is bekapcsolodom. Ugyanis amikor imádkozunk, egy előképét érezzük meg annak a folyamatos dicsőítésnek, amelyet odaát, a mennyországban majd színről színre, a mennyei seregekkel együtt fogunk végezni. Hálaadó imádságunkkal pedig már itt, a földön beléphetünk ebbe a gyönyörűsége mennyei szeretetkörbe – ezt érdemes tudatosítani magunkban.

Ha körről beszélünk, mi jut vissza hozzánk?

Az imánk eljut az Úristenhez, azaz célba ér. Az ő szeretete lesz a válasz a mi imádságunkra, ebből

a szeretetből mi pedig továbbadunk másoknak is. Így zárul be, és válik végtelenné a szeretetkör. Aki belép egy imádságba, valahol ebbe a körbe lép be. Aki ezt valaha is átélte, soha többet nem akar ki-lépni belőle. Ha ez mégis megtörténik, akkor az ember nagyon rosszul érzi magát, és alig várja, hogy újra elkezdjen imádkozni. Ilyen értelemben tényleg az egész életünk egy imádság. A mi hálaadásunk, az Úristen szeretete és a szeretetből fakadó tettek kapcsolódnak egybe.

Ha egy közösség tagjai elhatározzák, hogy például minden este hat órakor imádkoznak egy ügyért, akkor még erősebb áramlat megy föl, mert a hálózat megerősödik?

Igen. Ez valahol ugyanúgy hat, mint amikor Jézus Krisztus azt mondta, hogy „ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” [Mt 18,20]. Természetesen ha valaki egyedül imádkozik, Jézus akkor is ott van.

Közösségben imádkozva nemcsak a függőleges irány, hanem a vízszintes kapcsolatok is erősödnek, hiszen X. meg Z. meg Y. is ugyanazért imádkozik?

Abszolút. Sőt hadd tegyek hozzá egy sokaknak talán furcsa gondolatot. A függőleges, tehát mennyei kapcsolat azzal is megerősödik, hogy együtt imádkozom az apostolokkal és mindazokkal, akik az egyház ügyéért valaha is tettek. Lehet, hogy ezt néhányan zokon veszik tőlem, de én akkor is vallom, hogy van egy ilyenfajta közösség azokkal a kereszténység történetében élt testvéreinkkel, akikben az Istenhez fordulás lelkülete ugyanaz volt.

Te hogy szoktál imádkozni? Van valami rituáléd, vagy mindig másképp?

Nincs rituálé. Nagyon tisztellem azokat, akiknek van. Az gyönyörű alaphangulatot ad, ha valaki meggyújt egy gyertyát, esetleg van házi oltára. Azonban nagyon fontos vigyázni arra, nehogy a rituálé fontosabbá váljon, mint az Istennel való közösség. Mert az már nem rituálé, hanem üres forma, azt is mondhatnám, hogy bálvány. Én általában egy igét olvasok, de ez sem mindig van így. Nálam az imádság legtöbbször szemlélődő imádságba torkollik. Az ima legnagyobb részében már nem beszélek, nem is gondolkodom. Az gyönyörűség, amikor egy idő után az ember meg tudja érezni Isten fenséges csendjét. Ez pedig elképesztően gazdagító dolog. Gyógyít és elrendez dolgokat.

Ilyenkor „hallod meg” az ő szavát is?

Igen. Nagyon szép imatapasztalatom, hogy úgy teremődik meg bennem egy elhatározás, egy új tulajdonság, egy feladat, hogy valójában nem vagyok ennek tudatában. Annak igen, hogy valami történt, mert azt érzem, hogy az Úristennel, Jézussal való közösségem mélysége hirtelen intenzív lesz. Az is gyakran előfordul, hogy csak néhány nappal később fogalmazódik meg bennem, mi történt akkor velem. Tudom tanácsolni testvéreimnek, hogy figyeljék meg Jézus Krisztus jelenlétét az imádságukban. Döbbenjenek rá, hogy egy idő után meg lehet ezt érezni, ugyanis a lelkünk jobban kitágul, a minket körülvevő tér nagyobb lesz, az idő hosszabbá válik, mert egy különleges téridőbe léptünk bele.

A blogodban többször ajánlasz zeneművet, de a csend fontosságára is felhívod a figyelmet. Az utóbbihoz elérhető egy angliai templom csendjének a felvétele.

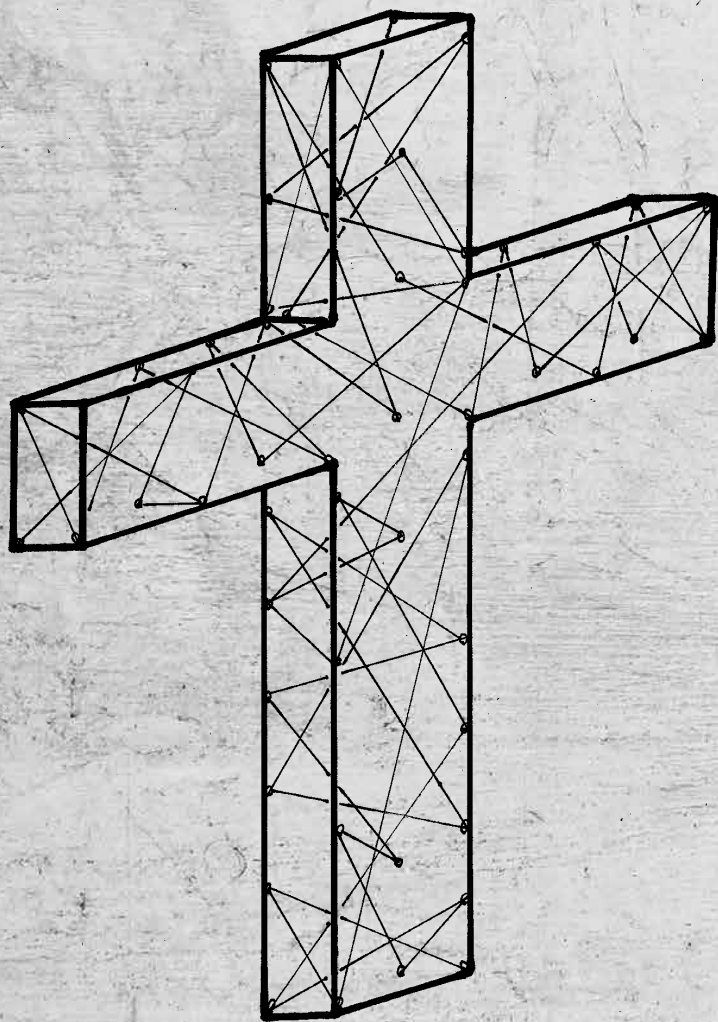
A jó zene belső csendet indukál. A jó zene – csakúgy, mint a csend – nyitottá teszi az ember lelkét a spiritualitásra, miközben engedi, hogy a Jóisten rendezze az ember lelkét. Az Isten csendje pedig áldott csend.

Vannak viszont, akik félnek a csendtől...

Szerintem ők saját maguktól, a magukra való ráismeréstől félnek. Ugyanis a csendben Jézus tükröt tart elénk magunkról.

Más szavakkal: kiléptet minket a komfortzónánkból.

Kiléptet? Kidob! Ez Jézusnak az elképesztően gyönyörűséges humora, mert mindig mást csinál, mint amire számítunk. Ha fogékonyak vagyunk erre, akkor nemcsak magunkról tanulhatunk sokat, de róla is. Vágyjunk rá, hogy Jézus léptessen minket ki a komfortzónánkból, mert akkor fogjuk megtapasztalni az ő csodálatos útját.

CSODA

/ „Ezt tette Jézus első jelként a galileai Kánában, így jelentette ki dicsőségét, és tanítványai hittek benne.” (Jn 2,11)

A kánai menyegző nem csak azért áll nagyon közel a szívemhez, mert igen mély dolog megérteni azt, hogy Mária, aki megkapta annak az érzését, hogy mi lesz a fia, Jézus földi, emberi történetének a vége (Lk 2,35), mindennek ellenére saját maga küldi el a fiát szolgálatának a megkezdésére. Nem csak azért fontos nekem ez a történet, mert Jézus maga a „jó bor” (Jn 2,10), aki a saját vérért adta nekünk ünnepként. A kánai menyegző történetében a fenti, záró ige a megbúvó, váratlan „csattanó”. Urunknak a csodákban is megmutató dicsősége nem eltávolít, hanem éppen hogy a saját körébe von minket, mindannyiunkat. Mert hitünk ébred – és ez a hit a Jézussal való szeretetközösségbe von be bennünket. Minden csoda csak és kizárólag ezért volt (és van) – mert ez a legnagyobb, az egyetlen csoda.

A Magyar értelmező kéziszótár szerint a csoda szó első jelentése „a természeti törvények, a tapasztalat alapján meg nem magyarázható jelenség vagy esemény, amelyet különösen a vallásos hit szerint isten vagy valamely természetfölötti lény vagy erő hoz létre, idéz elő”. Ugyanakkor itt vagy te, a csodáknak is hitelt adó kutató professzor, tudós, aki hivatása szerint nem hisz el semmit, csak amit kísérleti úton ki tud mutatni, be tud bizonyítani. Hát hogy is van ez, Péter?

Egy tudós csak azt fogadja el létezőnek, ami kísérletekkel alátámasztható – ezt gondolja mindenki, és valahol jól is gondolja. Ugyanakkor nem mindenki látja át a kutatói életpálya egészét. Mit nevezek én annak? Azt, amikor az ember elindul egy kutatási témával, és úgy érzi, hogy számára nyitott könyv lett az egész világ. Ám ahogy halad előre a pályán, rájön: ő csak egy szeletet ismer a világból, mert ugyanazt a problémát más

szempontból is meg lehet vizsgálni, létezik interdiszciplináris kutatás is, vagy egész egyszerűen a tudomány közben sokat fejlődött, emiatt a tudósunk a kutatási módszereivel le van maradva. Így kisebb-nagyobb mértékben kénytelen átértékelni az addigi eredményeit. Ez amúgy természetes, mert – ahogy Thomas S. Kuhn amerikai tudománytörténész, tudományfilozófus írja A tudományos forradalmak szerkezete című munkájában – a tudományban rendszeresen bekövetkeznek paradigmaváltások. Így amikor a kutatónk a természettudományos pályájának a vége felé jár, de legalábbis amikor már jó sok tapasztalatra szert tett, ráébred: az, amit eredetileg kutatni kezdett, valójában semmiség ahhoz képest, ami tudományos szempontból fontos az ember életében. Nem az a lényeg, amit már tudunk, hanem az, amit még nem tudunk. És ez utóbbi mindig mérhetetlenül több annál, amit tudunk, ráadásul sok mindenre nem tudunk magyarázatot adni.

Vagyis a tudós csak látszólag áll biztosan két lábbal a tudomány talaján?

Valahogy úgy. Ha a nem hívő természettudós szemével olvasom a Szentírásban a négynapos halott Lázár feltámasztásának csodáját, akkor elég sok kérdés merül fel. Például hogy volt-e ott orvos, aki megvizsgálta

a halottat. Az evangéliumból tudjuk, hogy már szaga volt, tehát a test már bomlásnak indult, akkor viszont hogyan kelhetett újra életre? Nagy gond számunkra az, hogy emberi ésszel képtelenek vagyunk a földi időt nem ismerő, avagy azt visszafordító létezését elfogadni. Márpedig Isten mindenhatósága számára az idővel való tetszés szerinti bánásmód minden bizonnyal a legkönnyebb dolgok egyike.

Kimondják-e a tudósok, hogy csoda történt, amikor számukra megmagyarázhatatlan vagy a módszereikkel bebizonyíthatatlan jelenséggel találják szembe magukat?

A tudomány alapvető kritériuma az, hogy az eredményeket reprodukálni lehessen. Éppen ezért Jézus gyógyításai a tudomány szempontjából sok részükben értelmezhetetlenek. Azonban sokszor a tudósok eredményei sem reprodukálhatók, így aztán közölhetetlenek. Aki tudománnyal foglalkozik, nagyon jól tudja ezt, csak – sajnos – nem szokták nagyodra verni. Nekem is volt már olyan kísérletem, amelynek csodaszép eredmény lett a vége. „Én leszek a leghíresebb tudós a világon!” – dörzsöltem a kezemet. Azonban soha az életben nem tudtam még egyszer reprodukálni azt az eredményt.

Akkor a tudós azt mondja erre, hogy véletlen volt?

De egyszer mégiscsak kijött valahogy az az eredmény! Emlékszik is rá, mert nagyon szerette a kísérletet, fontos volt számára, föltette rá az életét. Éppen ezért a kudarcot tapasztalva igyekszik megnyugtatni a lelkiismeretét: bonyolult rendszerekkel dolgozik, sok paramétert kontrollált közben, de egy csomót bizonyára nem ismert, így azok biztosan pont akkor változtak, amikor a csodálatos eredmény kijött. Ugyanakkor tisztában van azzal is, hogy még azt sem tudja bebizonyítani, amit most vélelmez. És akkor még nem is beszéltünk arról, hogyan jön rá a tudós valamire. Vegyük az előbbi kísérletet, és tételezzük fel, hogy a kutatónk meg tudja ismételni, ki is jön az eredmény. De arról fogalma sincs, miért van ez így, mert egyáltalán nem következik triviális módon az addig ismert adatokból.

Ilyenkor mi a teendő?

El kell kezdeni gondolkodni. Sokszor évekig tartó fej-törés következik a tudós életében, amikor is rengeteg gondolkodás és meditáció után megtörténik a ráismerés. Ráébred, hogyan függ össze ez az érthetetlen

eredmény más dolgokkal, és elkezdhet tervezni új, az ezeket az összefüggéseket bizonyító kísérleteket. Na de hogy a csudába jött rá az összefüggésre? Ki mondta ezt meg neki? Mitől döbbsent rá?

Mert annyira zseni!

Jaj, persze! Nem, nem erről van szó. Hívó lélekkel az ember egy idő után kezd rájönni arra, hogy ilyenkor a tudós Isten érintését érzi meg. Vannak a kis horderejű tudományos előrelépések, amelyeket ki lehet „logikázni”. Azoknál adott esetben az embernek a saját esze is elég – persze Isten bármikor megakadályozhatja, hogy rájöjjön a megoldásra. Azonban minden tudós életében van néhány olyan felismerés, amelyet nem tud megmagyarázni, és fogalma sincs, hogyan jutott az eszébe. Az igazán fontos tudományos eredmények pedig rendre ilyenek. Ekkor is csoda történik, csak ezt nem szoktuk így hívni. Ezek a „gondolkodási” csodák. Vannak lelki csodák is, meg fizikai csodák. Ezeket az értelmező szótár nem különbözteti meg, azonban Istennek rengeteg dimenziója van, amelyben mind lehet csoda.

Nagyon sok rangos, neves tudós, kutató van Magyarországon is, akik bevallják, hogy

igenis csodának voltak tanúi, amikor felfedeztek valamit. Mennyire áll fönn a veszélye annak, hogy a racionálisan gondolkodó külvilág szemében „veszítene az értékükből”, amikor ezt felvállalják? bukaresti születésű, zsidó származású evangélikus lelkész

Nyilván ez is megtörténik. De hát az Istentől kapott akár csak törpe, részleges együtt látás öröme sokkal több a szidalmaknál. Ugyanakkor elképesztően vigyázni kell a „saját magunk által deklarált” csodával. Ilyen ugyanis nincs, és könnyen az ördögnek az önimádat-hoz vezető egyik nagy csele lehet. A csoda felismerése éppolyan kegyelmi ajándék, mint a csoda maga.

Benned melyik az erősebb: a racionális tudós vagy a hívő tudós?

Én próbálom a hídszerepet erősíteni, azaz hidakat ácsolni a sokféle megismerés között és ilyen módon a valóban megtörtént csodát elfogadhatóvá tenni.

Mit értesz a sokféle megismerésen?

A tudományos paradigmákon kívül a művész például a művészet eszközein keresztül ismeri meg

ugyanazt a világot, míg a hívő ember a hitbéli megismeréssel. Mindenkinek a saját módszere és annak a nyelvezte a természetes. Elmesélek ehhez egy példát. Képzeljük el, hogy megváltuk a hüvelykujjunkt. Nem foglalkoztunk vele, mert nem volt nagy seb, azonban begyulladt, elgennyesedett. Mit csinálunk? Teszünk rá antibiotikumot, bekötjük, pár nap múlva rendbe jön, el is felejtjük. Képzeljük el ugyanezt a történetet az egyik sejt szempontjából: hogyan mesélné el a gyerekeinek? Talán így: „Képzeljétek el, gyerekek, mi történt! Váratlanul becsapódott egy nagy aszteroida, és tönkrement az egész világunk. De ez még nem volt elég! Jöttek a hódítók is – az emberek őket nevezik baktériumoknak –, és megölték mindenkit, közöttük a nagyanyákat és a nagyapákat is. A végén nem maradt más hátra, mint összejt atya vezetésével elkezdtünk imádkozni. Imádkoztunk, imádkoztunk, egyszer csak nagy fehér felhő szállt ránk. Az összes hódító meghalt. Csoda történt! Azóta boldogan élünk, míg meg nem halunk.”

Egy kicsit mi is így vagyunk Isten csodáival. Lehet, hogy ő is antibiotikumnak vagy géznek nevezi szaknyelven, amikor meggyógyítja a testi-lelki sebeinket?

Akár még ez is előfordulhat, de nem ez a lényeg, mert neki nincs nevekre szüksége – nagyobb az agya annál... A Szentháromság nem beszélgetve kommunikál egymással. Ott sokkal több dimenziós „eszme-csere” zajlik. Hívó kutatóként igyekszem nemcsak a tudomány, hanem a hit dolgai felől is megközelíteni azokat az ismereteket, amelyekre szert tettem. Ezek között élen járnak a bibliai csodák is.

Az Ószövetség idejében sokkal természetesebb volt a csoda, majdhogynem az emberek életének mindennapi velejárójaként találkozunk vele – gondoljunk például Mózesre és népére –, de Jézus tanítványai is számtalan esetben szemtanúi lehettek a Mester isteni képességének.

A Szentírás-beli csodák esetén igyekezzünk két buktatót elkerülni. Egyrészt semmiképpen se próbáljuk meg megmagyarázni, emészthetővé tenni ezeket a csodákat. Például az ötezer ember megvendégelésénél ne mondjuk azt, hogy azért jutott mindenkinek étel, mert Jézus hatására mindenki elővette a saját elemőzsíját, és megosztotta a többiekkel. Higgyük el, hogy ezek az isteni és jézusi csodák valóban csodák voltak, amelyekre nincs emberi magyarázat. Istennek

nincs arra szüksége, hogy kitalált magyarázatokkal hihetőbbé tegyük a történeteket. Másrészt ne kérjük számon Istent a csodákat: „Milyen sűrűn történtek a Szentírásban, bezzeg az én életemben meg csak nem akar semmit mutatni! Pedig jó lenne, ha csodát tenne, és meggyógyulna a nagynéném, a lottóötösre is már mióta várok!” Ez nem így működik. Krisztus elküldte a Szentlelket pünkösdkor. Azóta egy folyamatos csodának – az ő munkálkodásának – lehetünk tanúi az életünkben.

Így akkor ne is várjuk, hogy a mi életünkben is olyan látványos módon mutassa meg hatalmát, jóságát, mint például Mózes idejében?

Még véletlenül sem szabad azt gondolni, hogy Isten mindenhatósága az első pünkösdkor megváltozott: előtte még volt, utána már nincs. Isten bármikor bármilyen csodát tesz és tehet, ha úgy látja jónak. Az lehetséges, hogy kevesebb csodát érzékelünk. Ennek oka lehet szubjektív, mert nem vesszük észre, vagy nem akarjuk észrevenni, vagy megmagyarázzuk a csodát. Elvesztettük a csoda iránti érzékünket. Az indiai születésű jezsuita szerzetes, író Anthony de Mello írta le a vízen járó kutya történetét. Megkap-

ja a gazda az új kutyáját, aki a vízen járva hozza ki a zsákmányt. Egyiket a másik után. A gazda nem hisz a szemének, ezért áthívja a szomszédot. Hozza a kutya a zsákmányt a vízen járva. A szomszéd nem szól semmit. Mire a gazda: „Nem veszel észre valami furcsát ezen a kutyán?!” Erre a szomszéd: „Hát ja. Most, hogy mondom... Nem tanult meg a nyavalyás úszni...” Hát így lehetünk mi is a szemünket kiverő csodákkal – mert megkaptuk ugyan már a csodát, de még nem kaptuk meg a csoda felismerésének a kegyelmét. Persze az sem kizárt, hogy a mai korunkban nem olyan gyakoriak a csodák, mint a biblikus időben voltak.

Mi lehet az oka ennek?

Talán az, hogy a csoda belül van, és a Szentlélek által bennünk működik.

A megtérésed óta kerültél olyan helyzetbe, hogy azt kérted Istentől, tegyen csodát?

Igen. Az egyik legemlékezetesebb nemrégiben az egyetemen történt meg velem. Este fél hét volt, már senki nem volt a negyedik emeleti intézetünkben, csak nekem kezdődött még egy órám. Háromszáz di-

ák várt rám a földszinten, hogy megkezdjem az első, ilyen sok embernek megtartott hálózatos előadásomat. Mielőtt elindultam hozzájuk, még bementem a mosdóba, azonban kimenni már nem tudtam, mert a WC-ajtó beszorult. Magyarul bent rekedtem. Hiába dörömböltem, már nem volt, aki meghallotta volna, a mobil pedig az asztalomon maradt a szobámban. Jobb híján ráztam, fessegettem, rugdostam az ajtót – hiába. Egy idő után nem tudtam mást tenni, mint letérdelni ott bent, a WC-fülkében, és imádkozni tiszta szívemből, nagy erővel: „Uram! Én azt nagyon is megérdemelném, hogy itt töltssem az egész éjjelt. Ezer okod is lenne rá, hogy így büntess meg. Azonban kérlek, nézz arra a háromszáz emberre, aki odalent vár. Rájuk való tekintettel engedj ki, kérlek, ha lehet!” Amint ezt elmondtam, újra megfogtam a kilincset, amely azonnal elfordult, a beragadt ajtó kitárult, én pedig pár perces késéssel, de meg tudtam tartani az előadást...

Elmesélted a hallgatónak, mi történt az emeleten?

Csak egy részét. Sajnos nem volt annyi lélekjelenlétem, hogy az imádságról is beszéljek. Ezt azóta is bánom.

Lehet, hogy ennek akkor nem volt ott az ideje.

Lehetséges. Nem mindig akkor van a dolgoknak ott az ideje, amikor mi gondoljuk. De azóta más helyeken már jó párszor el tudtam mesélni ezt a csodát.

Volt-e olyan, hogy egy kétkedő ismerősöddel a hit dolgairól beszélgetve ő azt mondta, „hiszem, ha látom, nekem ehhez csodára van szükségem”?

Nem emlékszem, hogy előfordult ilyen. Ha előfordulna, akkor én ezt finoman, több okból is hátritanám. Jézus Krisztusnak bármikor hatalmában áll csodával bizonyítani a jelenlétét, ha úgy gondolná jónak, de nem szabad őt provokálni. A másik érvem, hogy nem ez a hit módja. A hitet nem lehet kikényszeríteni. Ajándékba viszont el lehet fogadni.

Reményik Sándor Kegyelem című verse írja ezt le nagyon szépen.

Valóban. Nem lehet Istent kísérteni, sarokba szorítani. Mit hiszünk mi ilyenkor magunkról?! Nekünk végtelen megrendültséggel és hálaadással kell

hozzá fordulunk, nem pedig utasítgatunk, majd számonkérünk. Ha froclizzuk Istent, még a végén odacsap – és véleményem szerint igaza is lesz. Alázattal és tisztelettel kell Isten mindenhatósága előtt állnunk, és egyáltalán ne vegyük természetesnek, hogy egyáltalán párbeszédben lehetünk vele. És akkor csak úgy magától – friss gyümölcs terem.

A csoda és a hit szorosan összefügg. Máté evangéliumából tudjuk, hogy Jézus a saját hazájában nem tudott csodát tenni, mert nagy volt a hitetlenség az ő isteni lényével kapcsolatban.

Az én szememben a csodának a hit a lényege. Ha nem támad hit a csoda következtében, akkor nincs értelme a csodának. Hadd meséljem el erről Richard Wurmbbrand történetét. Ő bukaresti születésű, zsidó származású evangélikus lelkész volt, 2001-ben hunyt el. Az ötvenes években Romániában együtt raboskodott az angol tudományos akadémia – a Royal Society – egy tagjával és egy egyszerű parasztemberrel. „Én együtt sétálok Jézussal, és látom Jézust” – mondta a parasztember. „Hogyan? Hát ő kétezer éve élt, és a mennybe ment!” – válaszolta az akadémikus. „De én mégis együtt sétálok Jézussal, és látom Jézust.” „No

persze! És hogyan néz magára Jézus? Csodálkozóan, szájalommal, kérdő tekintettel – vagy esetleg mosolyogva?” „Jézus mosolyogva néz rám.” „Emberek! – mondta erre az akadémikus a börtöncella többi lakójának, így Wurmbrandnak is. – Ennek az embernek elment az esze. Itt ül ebben a cellában, és azt gondolja, hogy közben sétál Jézussal, és az mosolyogva néz rá!” „De Jézus tényleg mosolyogva néz rám!” „Nagyszerű... Akkor mutassa meg, hogyan mosolyog magára Jézus!” És erre a mocskban, a bűzben a parasztember arca átváltozott – mesélte Wurmbrand –, és földöntúli gyönyörűségű mosoly ömlött szét az arcán. Óriási lett a csend... A nagy csendben aztán egyszer csak zaj hallatszott. Az akadémikus mélyen meghajolt a parasztember előtt: „Uram! Köszönöm, hogy megmutatta nekem Jézus mosolyát.”

Amikor a saját életünkben napi szinten érnék csodák, akkor napi szinten szeretné az Isten bizonyítani, hogy velünk van, és segít. Ám ha a hitünk ingadozik, akkor mondhatjuk azt, hogy a csodát sem fogjuk könnyen észrevenni?

Nagyon valószínű. Amikor az ember mélyponton van, akkor lelkileg bezárkózik, a külső hatások pedig

nehezen érik el. Azonban a Szentlélek Úristen nem kívül van, hanem belül – ez óriási reménységünk, mert pont ezért tud minket még akkor is elérni. Sajnos gyakran előfordulhat az emberi lélekkel, hogy a nehéz időszakban belül is falat épít, ezért a Szentléleknek újra és újra próbálkoznia kell, hogy átéljük a csodát.

Egy közösségben, például egy gyülekezetben, ha valakit csoda ér, nyilván elmeséli a többieknek. Hálózatoság szempontjából mennyire más a hatékonysága, ha egy új ember meséli el, vagy ha egy oszlopos gyülekezeti tag, akinek a többiek amúgy is csüngnek a szaván?

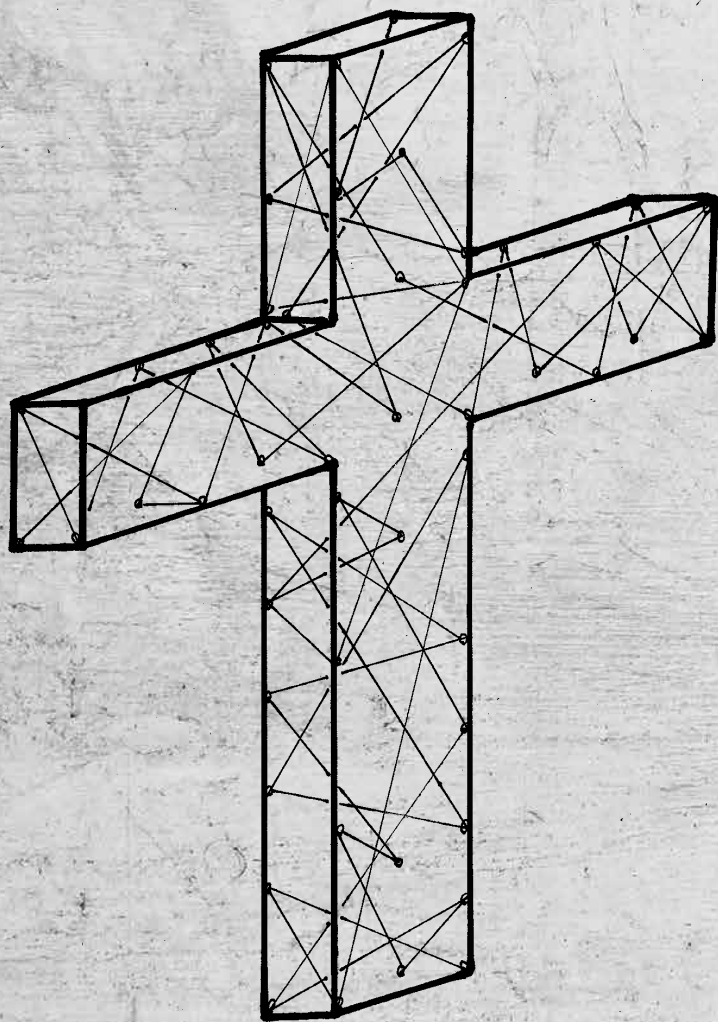
Az tényleg nagyon fontos, hogy ki meséli el akár ugyanazt a csodát. Olyan dolgokról esik ilyenkor szó, amelyek logikusan nem bizonyíthatók, tehát az elhitése vagy elhívése az emberi gondolkodás mentén nem valósulhat meg. Így alapvetően két szempont marad: aki mondja, mennyire hiteles ember? Mennyire hitelesíti a szavát az élete? Nála személy szerint is összefügg-e a csoda a hittel? Itt persze sokszor „lesre futhatunk”. Merthogy Urunk épp egy „jöttmentben”, avagy általa akar hitet ébreszteni. Ne becsüljük

le Isten humorát! A másik nagyon fontos szempont, hogyan mondjuk el. A mimika, a gesztusok nagyon sokat elárulnak arról az érzelmi hatásról, amelyet a csoda gyakorolt arra az illetőre, aki azt átélte. Ha lát-szik rajta az őszinte megrendültség vagy a határtalan öröm, akkor adott esetben a legszavahihetlenebb ember beszámolója is „átmegy”.

Elképzelhetőnek tartom, hogy sokkal könnye-nyebb átélni a csodát, mint beszélni róla, mert a csoda tele van érzelemmel, azt pe-dig nem mindig könnyű szavakba önteni. Luther korában azonban mintha az is könnye-nyebben ment volna.

A lutheri életműnek nagyon fontos része az álcso-dák elleni fellépés. Gyönyörűen megfogalmazott éles kritikákat olvashatunk tőle az ereklyékről és az erek-lyéknek tulajdonított csodákról. Az akkori katolikus viselkedésmódban ez rendkívül túltengett, és nagyon visszaéltek vele. Ugyanakkor kettős viszonyulása volt Luthernek a csodákhoz. Két levele is fennmaradt, amelyekben a nagybeteg barátaiért mondott imáiról számolt be, és komolyan hitt ezen imádságok csoda-tévő hatásában – amely meg is történt ebben a két esetben: a barátok meggyógyultak. Luther egyrészt

tehát a csodával való visszaélést a leghatározottab-ban ostromozta, elítélte, másrészt pedig imádkozott a csodáért. Azt gondolom, ezt a lelkületet érdemes a magunkénak tudni. Ne dőljünk be a „csodadoktorok-nak”, de kérjük Jézust együtt az epilepsziás fiú apjával: „Hiszek! Segíts a hitetlenségemen!” [Mk 9,24b]

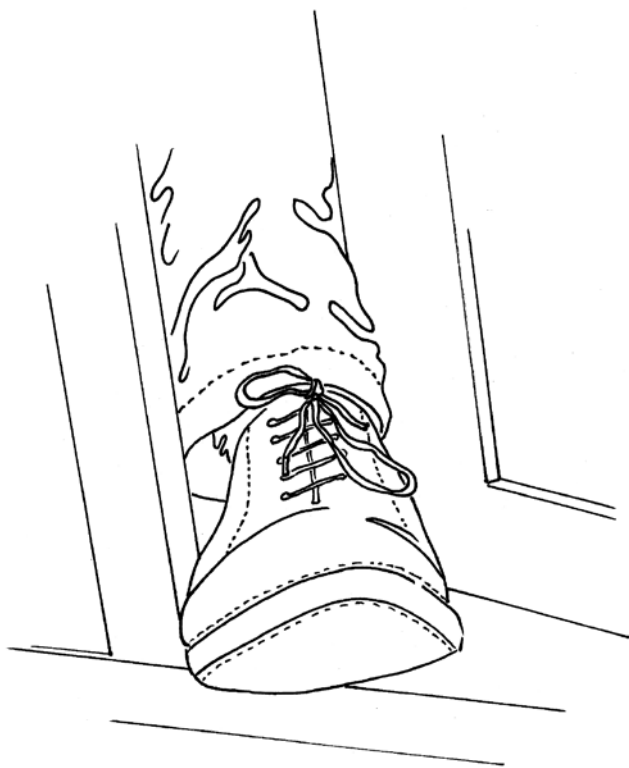
BŰNEINK

/ „Mert gyönyörködöm Isten törvényében a belső ember szerint, de tagjaimban egy másik törvényt látok, amely harcol az értelmem törvénye ellen, és Foglyul ejt a bűn tagjaimban lévő törvényével.” (Róm 7,22-23)

Fiatalkoromban ólomsúllyal nehezedett rám az a tudat, hogy képtelen vagyok megvívni a harcomat a bűn ellen. Úgy gondoltam, hogy ez az én feladatom. Sajnos nem olvastam eleget sem Pál apostolt, sem Luthert. Így több évtizednyi tapasztalatot gyűjtöttem össze arról, hogy saját magunkat nem tudjuk tisztára mosni. Erre egyedül Jézus képes. Életem egyik legfontosabb történéseinek tartom, hogy Jézus kegyelméből erre rádöbbsenhettem. A sátán pusztán mellékszerelő életünk színpadán. Csak akkor kapja meg a főszerepet, ha eleresztjük Jézus kezét, ugyanis ezzel leválasztjuk magunkat a szeretet áramlásáról. És mérhetetlenül egyedül maradunk – a sátánnal.

Az álcodákat már csak egy hajsza választja el a kabalák, a szerencseszámok és -színek, illetve egyéb bálványok világától. A kísértő hang szereti elhíttetni velünk, hogy ezeknek köszönhetjük a sikerünket, a boldogulásunkat.

Az amulettek és hasonló dolgok Istent egyfajta kívánságautomatává, azaz a mi uralmunk alatt állóvá degradálják, avagy teljesen negligálják. Könnyen beleeshetek abba a csapdába, hogy elhiszem: ha a szerencsehozó tollammal töltöm ki a lottószelvényt, akkor nyerni fogok, vagy ha a piros kockás ingemben megyek az orvosi vizsgálatra, akkor a leletem negatív lesz. Hát ez nem így működik! Ez bűn, mert Isten helyébe, sőt fölé helyezünk egy tárgyat, ráadásul e tárgyat birtokolva, felette uralkodva Isten felett kívánunk uralkodni. Ilyenkor nem gondolunk bele ezekbe a messzemenő következményekbe, de ez attól még így van.

Utánanéztem a sátán szó héber nyelvbeli jelentésének. Magáért beszél, hogy a szó gyöke mi mindent jelent: feltartóztat, vádlóként szemben áll, vádol, rátámad, háborúban ellenfél. Tehát mindazt kifejezi, amit a sátán csinál. Te láttad-e már, hogy néz ki?

Sokféle módon lehet a sátán közelségét megtapasztalni, leginkább a saját bűneinkben. Van, amikor ez a ráismerés plasztikusabb, ezért jobban szavakba önthető. Az egyik ilyen „sátánközeli élményem” alkalmával egy fiatalabb férfi állt velem szemben a metrókocsiban. Elképesztően sárga szemei voltak. Nem betegségre utaló sárgaság volt ez. Annál sokkal mélyebb, világítóbb, gonoszabb. Az volt az indíttatóssom, hogy üljek le a vele szemközti ülésre, és kezdjek el imádkozni érte, Jézust híva segítségül neki. Meg is tettem. Egy idő után azt éreztem, hogy példátlanul elfáradtam. Néhány megálló múlva le kellett szállnom, ezért abbahagytam az imát. Távozóban még egy pillantást vettem erre a férfira. Döbbenet nézett rám, a szeméből pedig eltűnt a sárgaság. Nagyon érdekes élmény volt, a vége pedig kifejezetten megnyugtató.

Ebből is látszik, milyen ereje van a másokért való imának.

Én mindenkit csak biztatni tudok a másokért való imádkozásra. Vadidegenekért is.

Különösen az evangéliumokban olvashatunk többször arról, hogy a sátán képes elfoglalni az emberi lelket.

Mindannyiunknak van gyenge pontja, amelyet az ördög ki is használ. Ám az is jellemző rá – és ez saját tapasztalatom is –, hogy mindig csak egy picit lépéssel kezdi. Az ördög nem egy bátor természet, mert attól retteg, hogy ott van Jézus. Ezért először csak az ajtórésbe teszi be a lábát. Ez az ajtórés – a mi bűneink. Ha nem vagyunk elég szemfülesek, nem tudjuk becsukni az ajtót, ő pedig egyre beljebb és beljebb kerül a lelkünkben. Márpedig ez gyakran megeshetik...

És ha azt érzi, hogy ott van Jézus?

Akkor menekül. Jézus meg tud minket tisztítani, ha kell, drasztikusan, egy lépésben. Úgy gondolom, az sem véletlen, ha adott esetben hosszadalmas a megtisztulás. Az Úristen pont azt akarja olyankor megmutatni, hogy milyen nagy veszélybe kerültünk. Túl olcsó megoldás lenne, ha rögtön megszabadítana minket attól, amibe húsz évvel azelőtt keveredtünk,

és azóta is benne élünk. Ez nem nevelne minket. A hosszúra nyúlt gyógyítás hatékonyabb.

Vannak esetek, amikor az Úristen tesz próbára minket a nehézségekkel, és vannak esetek, amikor valóban a sátán működik az életünkben. Hogyan tudjuk megkülönböztetni, hogy ez most egy hitpróba, amely a mi erősödésünket szolgálja, vagy egy olyan kísértés, amelybe a végén még bele is bukhatunk?

Azt gondolom, az Istenhez és Jézus Krisztushoz való közelség ennek a mércéje.

Amikor például egy szerettedről kiderül, hogy gyógyíthatatlan beteg, és látod, milyen fájdalmai vannak, akkor előfordulhat, hogy nem azt fogod mondani, hogy ez egy hitpróba, amelyben amúgy közel van a Teremtő, hanem azt, hogy elhagyott az Isten.

Ha csak elkezdem azt mondani, hogy elhagyott az Isten, azzal a hitpróba mezejéről már én magam elmentem. Akkor már nem álltam ki a hitpróbát, ugyanis a hitpróba akkor volt, amikor kiderült a betegség. Ha

én ezt úgy élem meg, hogy megsértődöm a Jóistenre, mert „képes volt ezt tenni velem”, akkor nem volt elég erős a vele való szeretetkapcsolatom, nem állta ki ezt a próbát, nem volt méltó ehhez a kapcsolathoz.

Természetesen nem méltó, de amikor a nehézség közepette vagyok, nem mindig tudok higgadtan gondolkodni és érezni.

A panaszunkat, az elkeseredésünket és a dühünket, akárcsak minden mást, őszintén feltárhatjuk Istennek. Korholhatjuk is őt – olvassuk el a zsoltárokat, hányszor szidalmaazzák bennük Istent. De ne feledjük: amikor Istennel párbeszédben állunk, akkor ő minket nem hagyott el. A párbeszédhez két fél kell. Ha elhagyott volna, akkor nem kiáltanék hozzá, mert úgysem hallaná. De nem is ez a lényeg, hiszen Isten minket soha nem hagy el. Mert Isten meg nem változik [Mal 3,6]. Mi hagyjuk el őt. Isten hűségének és a mi szabad akaratú hűtlenségünknek a kettőssége benne van a teremtés alapjaiban.

A bibliai hitpróbák sorából kiemelkedik Jób példája. Tudjuk, hogy az ő esetében a sátán befolyásolta a dolgokat. Az nem az Isten által kirótt pozitív hitpróba volt, hanem

nagyon komoly negatív munkálat volt a háttérben.

Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy az Úristen engedte meg a sátánnak, hogy tegyen azt, amit akar, kivéve, hogy elvegye Jób életét. Tehát nem a sátáné volt a végső szó. A mi életünkben akkor a sátáné a végső szó, ha mi ebbe beleegyeztünk, és nem folyamodunk Jézus Krisztushoz. Olyan nincs ugyanis, hogy mi tiszta és teljes szívünkben odamegyünk Jézushoz, de a sátán változatlanul erőt vesz rajtunk. Tehát nem az ördögtől kell távolságot tartanunk, hanem Jézushoz kell közelednünk. Az életünk kulcskérdése nem a bűn ellen való harc, hanem a megváltás elfogadása.

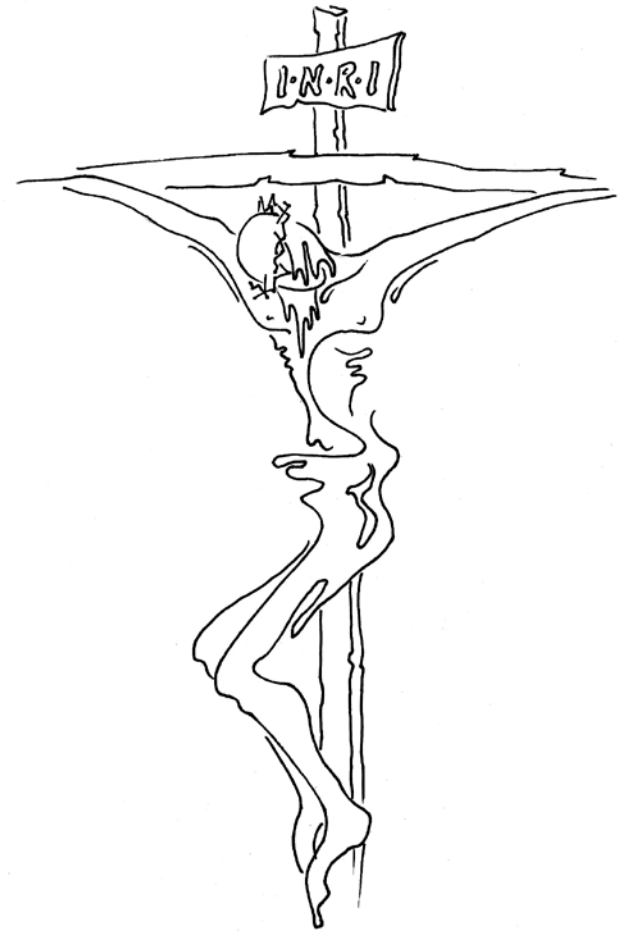
Isten nem engedte meg a sátánnak, hogy elvegye Jób életét. De mi van azzal az étellel – legyen a példánk egy drogos fiatalember –, amelynek a sátán munkálkodása következtében a vége öngyilkosság lesz? Az Úristen teremtette, vigyázta, a sátán mégis elvitte. Mondhatja erre az olvasó, hogy Jób szerencsés volt, a drogos fiatalember meg nem?

A teremtés alapjaiban benne van az emberi szabad akarat tiszteletben tartása. Ezért ennél a példánál

egyáltalán nem arról van szó, hogy Isten odaadta ezt a fiatalembert a sátánnak. Az evangélikus egyházban nem valljuk a kettős predestinációt, tehát nem valljuk azt, hogy vannak, akik eleve elkárhoznak. Ennek fényében nem Istenen múlik, ki milyen helyzetbe kerül élete során vagy élete végén. Sok teológus véleménye szerint a halál előtti utolsó pillanat még mindig egy utolsó megtérési lehetőség. Ezt persze nem tudjuk ellenőrizni, de számomra ez a teológiai gondolat nagyon szimpatikus, mert végtelenül egybecseng Isten hatalmas irgalmával és azzal a ténnyel, hogy Jézus Krisztus a kereszten az életét adta értünk. Isten soha senkit nem enged ki a kezéből. Mi engedjük el az ő kezét. Még ennek ellenére is ő mindig megpróbál utánanyúlni az embernek. A saját életemben is megtapasztaltam ezt.

A sátán viszont mindig aktív.

Bizony. Még a hívő életű emberek esetében is újra és újra „bepróbálkozik”. Ne „kenjünk” azonban mindent a sátánra. Mi magunk is besegítünk ám neki – bűnös életünkkel. Ő csak kihasználja azt az esélyt, amit mi adunk neki. Ám az a jó hír, hogy Isten is ott van. Ő akkor sem némul meg, amikor mi úgy érezzük, hogy ezt tette. Valójában csak mi választottuk el magunkat

tőle egy képzeletbeli fallal, és ha csak egy egymondatos imádság felszakad belőlünk, akkor máris olyan lyukat ütöttünk ezen a falon, amelyen Isten szeretete át tud ömleni, a sátán pedig menekülőre fogja. Ez alól nincs kivétel, mert a sátán mindig megijed Istentől vagy Jézustól. Életem egyik legfontosabb tanácsát édesanyámtól kaptam, amikor talán három-négy éves lehettem. Mind a mai napig emlékszem a mondataira, annyira belém égtek. Azt mondta: „Kisfiam, ha valaha is megkísért téged az ördög, akkor vonulj vissza a szíved közepébe, és mondd ki határozottan: »Úr Jézus Krisztus!« Hidd el, hogy az ördög el fog menekülni.”

Épp ez a nehéz benne. Ahhoz, hogy a szíved mélyéről segítségül tudjam hívni Jézust, előbb fel kell ismernem, hogy ez most a sátán kísértése. Neki pedig pont az az egyik tulajdonsága, hogy alakot változtat, hogy a legjobb dolgokkal csábít.

Nem kell ezen nekünk gyötrődnünk, a megoldás ugyanis egyszerű. Pál apostol és Szent Ágoston nyomán Luther tanított minket meg rá. Fogjuk fel életünk minden pillanatát kísértésnek, így akkor életünk minden pillanatában Jézushoz fohászkodunk.

Bízzunk Jézus erejében – és nem fogunk benne csalatkozni. A tisztaság nem a bepizskolódás ellentéte, hanem a Jézushoz való közelség mértéke.

Van olyan helyzet az életünkben, amikor mi kísértjük Istent. Véleményed szerint ez mennyire függ össze a sátánnal? Vagy ez egyszerűen csak emberi dolog?

Úgy gondolom, ezt nagyon nehéz megérezni. Isten kísértése nagyon veszélyes terep. Nem azért, mert ő egy sértődékeny valaki, aki mérges lesz, ha provokáljuk. Nagyon gyermekteleg Isten-képre vall, ha valaki ezt így gondolja. Isten kísértése azért veszélyes, mert óhatatlanul elkezdjük magunkat összemérni Istennel. Nemcsak egyenrangú félnek képzeljük magunkat vele, hanem magunkat tesszük a középpontba. Ezáltal azt gondoljuk, feladatokat adhatunk Istennek, avagy: tesztelhetjük a képességeit. Ez nem így működik! Isten az ő kegyelméből gyermekévé fogad. Jézus az ő kegyelméből testvérévé fogad. Befogadnak a családjukba. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy elbízunk magunkat. Mindig tudnunk kell azt, hogy hozzájuk képest nekünk hol van a helyünk. Ezért is fontos az evangélikus hit egyik alapja, az őszinte bűntudat, bűnbánat. Mert alázatot ad. Mert megmutatja

a helyemet. Mi nem gondolhatunk Istenre és Jézusra mint velünk egyenrangú, mi több, tőlünk függő, kisebb felekre! Ezekben a gondolatokban ott van a bűn maga. Az az Isten-kísértés, amikor magunkat helyezzük az ő helyébe.

A Biblia tanúsága szerint is előfordul, hogy egy idő után el is veszítheti a türelmét az Úristen. Gondoljunk Mózes népének pusztai vándorlására, amikor Isten csodát csodára halmozott, a nép mégis zúgolódott. Az Úr végül megelégette ezt, és azt mondta: nem mehetnek be az ígért földjére.

Vegyük azonban észre, hogy mi előzte ezt meg! Isten az aranyborjút látván végezni akart a választott néppel, hogy újat teremtsen helyette [2Móz 32,10]. De Mózes kikönyöröghette a nép életét Istentől, és Isten „szánalomra indult, és nem hozta rá népére azt a bajt, amelyről beszélt” [2Móz 32,14]. Ugyez történt az özönvíz során. Ott is megmutatkozott Isten kegyelme, hiszen Nóénak és családjának megkegyelmezett. Az özönvíz után nemcsak szövetséget kötött Nóéval, megígérve neki, hogy özönvízzel soha többet nem törli el a földet [1Móz 9,9–17], hanem később egyszerűen Fiát is adta értünk. Ezt se felejtjük el! Isten igaz-

ságánál az irgalma mindig egy hajszálnyival nagyobb. Jézus keresztáldozata miatt. Ez a mi reménységünk.

Mi van azokkal, akik szabad akaratuknál fogva életük utolsó másodpercében sem térnek vissza az Úristenhez?

Ha valaki megrögzötten, megátalkodottan tagadja Istent, és még az Isten által felkínált utolsó eséllyel sem él, hogy az ő szeretetéhez közel kerüljön, arra nincs bocsánat. Röviden megfogalmazva: elkárhozik.

Te hogy képzeled, hogy néz ki az elkárhozott állapot?

Hát én azt nem tudom! Egyikünk sem tudja.

De mégis?

Tisztelettel el kell fogadnunk, hogy ez is az a része a teremtésnek, amelyet nem ismerünk. Könnyen lehet, hogy végtelen egyedüllétbe lesz beletaszítva az, akinek ez a sors jut, ahonnan tényleg nincs visszaút. Azok a középkori ábrázolások, amelyeken forró olajos kondérokban főzik az embereket, megeshetik, hogy csak a túlzott fantázia szüleményei; azaz inkább: egy-

szerűsíteni szeretnének egy ennél lehet, hogy sokkal kevésbé elképzelhető, de annál szörnyűbb helyzetet.

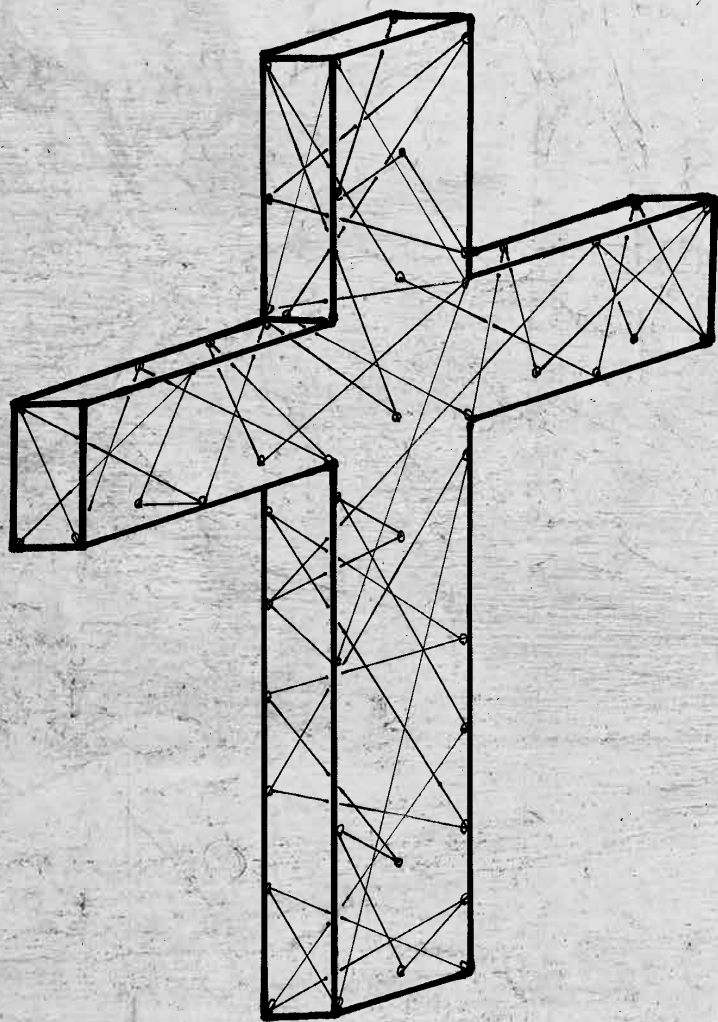
Egy hitoktató ismerősöm mesélte, hogy harmadikos hittanórán felmerült a kérdés: van-e pokol, és ha igen, hogy néz ki. Gyerekeknek mit válaszolná?

Valószínűleg arra kérném őket, gondolják át, volt-e már olyan élményük, hogy bezárták őket egy szobába, ahol csak sötétség volt, semmi más. Megkérdezném, hogyan érezték magukat abban a szobában, milyen élmény volt ott lenni. Majd arra kérném őket, hogy képzeljék el, hogy soha többet nem jöhetnek ki onnan. Egyedüllét, sötétség és a szeretetkapcsolatok teljes hiánya. Valami ilyesmi lehet a pokol.

Az eddigiekből is kiderül, hogy soha ne hagyjuk figyelmen kívül a sátán munkáját.

Sosem szabad alábecsülni a sátán hatalmát magunkkal szemben, de sosem szabad túlbecsülni a hatalmát Istennel szemben. Ez egy erősségi sorrend: Isten – sátán – ember. Mi vagyunk ennek a piramisnak az alján, de szerencsére nem a sátán van legfelül. Mindez alázatra nevel bennünket. A mi „diadalmas harcunk”

az ördög ellen eleve kudarc. A mi „jó cselekedeteink” semmilyen „bónuszt” nem adnak nekünk ebben a küzdelemben. Nem lehet begyűjteni előre „négy életet”, mint a számítógépes játékokban. Egyedül Jézus a megoldás. Ő véd meg minket, mert neki adatott minden hatalom mennyen és földön [Mt 28,18].

JÓ CSELEKEDETEK

/ „Senki meg ne vessen ifjú korod miatt, hanem légy példája a hívőknek beszédben, magaviselemben, szeretetben, hitben, tiszta életben.” (1Tim 4,12)

Ezt az ajánló ígét írta a nagyapám a saját Bibliájába, amikor nem sokkal a halála előtt nekem ajándékozta azt. Urunk útjai kiszámíthatatlanok. Az ajándékozás után sok évtizeden át nem igazán éltem olyan életet, amely a hívőknek a fenti összes szempont szerint példája tudott volna lenni. Miért? Mert nem jutottam el az élő hitre. A jó cselekedetek ugyanis a hitből következnek. De ötvenhét éves korom után mindez (sok lépésben) megadatott nekem. A nagyapám Bibliáját 2019 augusztusában olvastam fel – az első sortól az utolsóig. Amikor az első oldalon lévő ajánlás dátumára esett a pillantásom, nagy megdöbbenéssel láttam, hogy pontosan ötven évvel korábban adta nekem a nagyapám a kezemben tartott Bibliát. Sokszorosán méltó ünnep lett így a felolvasás.

Ahogy egy korábbi fejezetben említettük, a hit egyik következménye az, hogy az ember viselkedése megváltozik, és egyre több jót tesz. Ezt is megvizsgálhatjuk a há-
lózatoság szempontjából?

Igen, bele lehet illeszteni, hiszen először Isten cselekszik az életemben, majd ennek hatására fogok én cselekedni. Hihetetlenül szép az, hogy a teremtés még mindig nem fejeződött be – az Úristen minket is folyamatosan újjáteremt. Számomra sokat jelent a születése óta vak ember meggyógyításának a története a János szerinti evangéliumban. Jézus úgy gyógyítja meg őt, hogy a saját nyálával készített sarat tapaszt a szemére. Ezzel nem látást javít, hanem látást teremt, hiszen a sár ebben az esetben a porból teremtésnek [1Móz 2,7] a szimbóluma. Higgyük el, hogy – ha nem is ennyire látványos csodák révén, de – a saját lelki fejlődésünknek gyönyörű állomásait teremti meg az Úristen bennünk is nap mint nap

úgy, hogy lehet, nem is tudjuk pontosan, mikor és mi változott meg belül.

Tudsz erre konkrét példát mondani?

A megbocsátással mindig sok gondunk van. Nem véletlenül kérünk ehhez segítséget az Úrtól tanult imádságban, a Miatyánkban is. A Máté szerinti evangéliumban Jézus külön is felhívja a figyelmet a megbocsátás fontosságára. Mivel ez nem könnyű, kérhetünk segítséget: imádkozhatunk azért, hogy Jézus Krisztus teremtsen meg bennünk a megbocsátást valaki iránt. Bátran kérjük, mert a jó dolgokra ő nagyon nyitott. Olyannyira, hogy valójában ő már rég megteremtette bennünk a megbocsátásra való készséget, csak mi nem voltunk még nyitottak meg is tenni. Isten cselekedete mindig megelőzi az ember cselekedetét.

Jakab apostol levelében olvasható a következő mondat: „Testvéreim, mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek?” [Jak 2,14]

Ideális esetben a jó cselekedeteink Isten cselekedeteiből következnek. Ez is egy folyamat. Első lépés-

ként észreveszem, hogy bizonyos dolgoktól elkezdek elhatárolódní. Bizonyos korábbi dolgaim elfogadhatatlanná válnak a számomra – talán még meg is hasonlok saját magammal emiatt. Ekkor válik fontossá a lelkigondozóm, a szerető családtagom, a gyülekezeti testvérem, akik mellettem állnak, és kibékítenek engem magammal. Fontos, hogy rámutassanak: azért, mert felismertem a bűneimet, még ne tartsam magam egy senkinek, hanem érezzem meg azt, hogy bár Isten és Jézus Krisztus gyűlölik a bűnös tetteimet, engem magamat nagyon szeretnek. Engem, aki elkövette azokat a bűnöket.

A Lukács evangéliumában olvasható, a disznók moslákát zabáló tékozló fiú története nagyon jó példa erre.

Mindannyian voltunk már ilyen tékozló fiúk. Az Atya szeretete azonban még ettől sem változik, mert ő ilyenkor is szeret mindannyiunkat.

Ha ezt felismerjük, sok gátlás megszűnik bennünk.

Elindulnak a pozitív cselekedetek bennünk, és bizalommal kezdünk el viseltetni az Isten gondviselése

iránt. Ezzel párhuzamosan az emberekhez való hozzáállásunk is elkezd megváltozni. Egyre többször fogjuk megtapasztalni, hogy ha segítünk másokon, hamarosan rajtunk is segíteni fognak, amikor bajba kerülünk. Ha ilyen bizakodó szívvel élünk, akkor könnyebbek lesznek a jó cselekedetek, és ha könnyebbek lesznek a jó cselekedetek, akkor kezd minden jóra változni a környezetünkben. Mert az emberek látják rajtunk, hogy megváltozott az életünk. Nyitott, adakozó módon kezdünk el viszonyulni a környezetünkhöz. Tetteink révén is egy pozitív hálózatba kerülünk.

Különösen akkor, amikor eljutunk arra a pontra, amikor engedjük, hogy Isten eszközként használjon bennünket. A későbbi Nobel-békedíjas, evangélikus Albert Schweitzer a strasbourgi egyetem tanáraként, emellett elismert orgonistaként, illetve íróként 1913-ban mindennel felhagyott, hogy orvos legyen Afrikában. Hogy milyen indíttatásból, arról az Életem és gondolataim című könyvében így ír: „Misszionáriusok különböző írásaiból és szóbeli közléseiből tudomást szereztem az őserdei bennszülöttek testi gyötrelmeiről. Minél többet

gondolkoztam rajta, annál megfoghatatlanabbnak tűnt, hogy mi, európaiak, oly keveset törődünk a távoli földrészeken reánk háruló emberbaráti feladattal. Úgy éreztem, a gonosz gazdag emberről és a szegény Lázárról való példázat rólunk szól." A hite erre az egészen rendkívüli szolgálatra indította őt. Azonban nem lehetünk mindannyian „Albert Schweitzerek”...

Azok valóban nem. Azonban ne becsüljük le saját magunkat. Nincsenek ebből a szempontból mennyiségi vagy minőségi mércék. Ha valaki ebben a különösen is nehéz évszázadban tisztességes családi életet tud élni, tisztességgel fel tudja nevelni a gyermekeit, és követendő példát tud adni nekik, akkor ő a maga területén egy Albert Schweitzer. Az is előfordul, hogy valakinek a tette nem a saját életében fog megmutatkozni, hanem a gyerekének vagy az unokájának az életében. A nagyapámat szeretném példaként felhozni. Kései gyerek volt az édesapám, kései gyerek voltam én magam is. Így a nagyapám már nyolcvan év körüli, beteg, java részben ágyhoz kötött ember volt, amikor én kicsi koromban körülötte lehettem. Mégis az a nagyfokú tisztelet, amely a családban körülvette őt, a méltósággal viselt

betegség olyan tartást adott nekem már kicsi koromban is, amelyet életem végéig meg fogok őrizni. Fordítsuk meg a helyzetet, és képzeljük el magunkat mint ágyhoz kötött, beszélni már nem nagyon tudó, idős embert, és képzeljük el a totyorászó unokát, aki ott van a közelünkben. Gondolnánk, hogy évtizedekre meghatározó élmény lesz az ágyhoz kötött agonizálásunk a totyorászó unokánk számára, akivel egy szót sem tudunk váltani? Az én esetemben ez így volt. Ne becsüljük le a saját hozzájárulásunkat az élethez.

Ne kicsinyeljük le magunkat, de ugyanakkor túl se értékeljük.

Ne!

Egy frissen megtért ember életében megvannak a hitbéli „gyermekbetegségek”. Például a túlfűtött tenni akarásra gondolok: mindenkit meg akar téríteni, vagy mindenkinek megmondja, hogyan kellene élnie. Ezzel a viselkedésével pedig esetleg több kárt okoz, mint hasznot. Mit tanácsolnál az ilyen embernek akár a saját történetedből, akár másokéból?

Türelmet, elővigyázatosságot, bölcsességet. Nekem például rosszul esett, amikor frissen megtért hívőként mindenféle gyülekezeti feladatot elvállaltam volna, azonban a lelkipásztorom, Grendorf Péter nagyon óvatosan viszonyult ehhez. „Péter, láttuk már másoknál is ezt a nagy lelkesedést. Nem kell neked mindent elvállalni, mert hidd el, hogy ez a lelkesedés alább fog hagyni, és már egy hónap múlva nem így fogod gondolni.” Én meg puffogtam, hogy hogyan mondhat ilyet?! Aztán idővel azt tapasztaltam, hogy a kezdeti lelkesedés valóban alábbhagyott egy picit. Legyünk tehát nagyon elővigyázatosak ebben a helyzetben, és fogadjuk el a kritikát a sokkal tapasztaltabb lelkészekről.

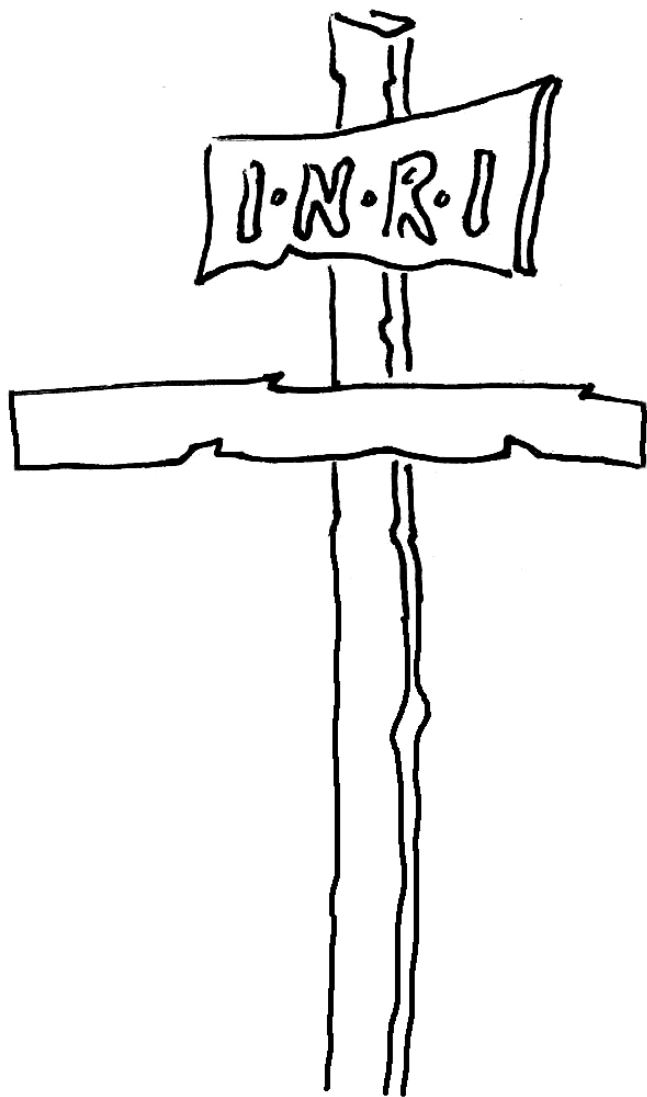
Ilyenkor azonban sokszor egy belső hang azt súgja, hogy én már a jó oldalon állok, és a szent ügyért bármit meg tudok tenni. Ne is hallgassak erre a biztató hangra?

Azért is kell elővigyázatosnak lennünk, mert a sátán körülöttünk van. Ne becsüljük le őt! Az ember sokszor azt szokta gondolni – különösen is frissen élő hitre jutottként –, hogy én elbánok még az ördöggel is, mert én már annyira hiszek. Ez az az óriási tévedés, amelyre már kitértünk az előző fejezetben is.

Mi magunk semmilyen módon nem bánunk el az ördöggel! Az Úr Jézus Krisztus bánik el vele. A hit útján elindulva a kezdeti időszakban különösen is jó prédák vagyunk az ördög számára, éppen ezért Jézus segítségül hívására gyakran fel kell készülnünk. Aztán egy idő után, amikor otthonosan kezdjük érezni magunkat Jézus Krisztus közelében, és szinte automatikussá válik, hogy őt hívjuk segítségül, akkor ezek a támadások alábbhagynak.

Az Isten közelébe került ember egy idő után úgy érzi, muszáj másoknak is elmondania a jó hírt, vagyis belső késztetést érez a misszionálásra. Hogyan lehet ezt úgy megtenni, hogy ne az ellenkező hatást érezzük el vele?

Alázat nélkül nem lehet misszionálni. Nem vagyunk elég közel a mennyei Atyához, ha nem fejlődött ki bennünk az alázat, hiszen mindent, ami bennünk jó, tőle kaptuk. Ezzel az alázattal kell megpróbálnunk megmutatni Jézusból is legalább egy szeletet mindenkinek, aki erre nyitott. Nagyon fontos, hogy ugyanakkor ne magunkat helyezzük előtérbe. Magunkról csak azért beszéljünk, hogy elmondjuk, mennyit változott az életünk, amióta Jézus Krisztust követjük. Azt se

gondoljuk magunkról, hogy mi sokkal nagyobb hívők vagyunk annál a szomszédunknál, ismerősünkél, aki – meglehet – a konfirmációja után be se tette a lábát a templomba! Könnyen lehet, hogy ő Istennek sokkal tetszőbb életet él.

Az örömhír átadásakor, amikor a túlfűtöttség hajt bennünket, nem mindig egyszerű szelektálni a mondandóban. Véleményed szerint mire kell ilyenkor odafigyelni?

Első renden arra, hogy ne rontsunk ajtóستól a házba, hanem hagyjunk „valamit” a Szentléleknek is. Ezt én is tanulom még. Előfordult már, hogy nagyon sok mindenről beszélgettem az egyik ismerősömmel, több alkalommal is leültünk, mégis úgy éreztem, hogy a beszélgetéseinknek semmi látszatja nincs az életében. Bevallom, elkeseredtem. A nálam jóval tapasztaltabb testvéreim elé tártam a helyzetet, miközben elmondtam azt is nekik, hogy ez engem nagyon bánt. Emlékszem, az egyikük csodálkozva rám nézett, és azt kérdezte: „Péter, te preevangelizációról még nem hallottál?!” Nem hallottam. Így aztán átbeszéltük a dolgot, és kiderült, nagyon sokszor történik az, hogy egy-egy beszélgetés csak évek vagy évtizedek után „érik be”. Jó esetben a beszélgető-

partner ad visszajelzést arról, hogy azóta is gondolkodik a hallottakon, vagy hogy mikor és milyen körülmények között villant be neki egy-egy gondolat az elhangzottakból.

Ez elég lehangoló hír lehet annak, aki gyors sikert szeretne elérni a misszió terén...

Hadd legyek egy pillanatra a tudós! A tudományos munkacsoportommal nem olyan régen bizonyítottuk be, hogy nemcsak az idegsejtek tudnak tanulni, hanem minden sejt. Ebbe az emberek, az állatok, a növények szervezetének sejtjei ugyanúgy beletartoznak, mint például a baktériumoké. Azaz annak ellenére, hogy az ujjunk csücskében nincs idegsejtünk, pontosan ugyanúgy tud tanulni, mint az agyunk. Nyilván ne olyan komplex dolgokat értsünk alatta, mint egy Petőfi-költemény, de azt, hogy az életben milyen helyzetekbe került korábban, arra ő hogyan válaszolt, illetve mit jelent az a jövőre nézve, azt még az ujjunk csücske is megtanulja, és elraktározza egy egész életre vonatkozólag. Pontosan ugyanígy raktározódik el az a néhány bizonyágtévő mondatunk annak az embernek a fejében, akivel beszélgettünk, dacára annak, hogy talán másnapra már el is felejtette, és soha nem is tud majd visszaemlékezni rá.

Ez amennyire bátorító, annyira félelmetes is...

Az biztos, hogy nagyon kell vigyáznunk az életünkre, mert most már tudományosan is bizonyított: minden cselekedetünknek minden nyoma megmarad a környezetünkben. Arról nem is beszélve, hogy annak idején szembesülnünk kell majd a tetteinkkel, ami óriási felelősséget ró ránk. Gondoljunk csak bele: ha megbántunk valakit, a sejtjei egész életében emlékezni fognak rá akkor is, amikor ő már rég elfelejtette, vagy megbocsátott nekünk.

A hit által motivált tetteink között gyakori az, hogy Istent kereső társainkat elhívjuk a gyülekezeti közösségbe vagy egyéb egyházi rendezvényre. Ezekben a közösségekben ugyanakkor fel vagyunk-e készülve arra, hogy a betérő idegent megszeretgessük, a görcseit oldjuk?

Ez a „megszeretgessük” motívum nagyon fontos. Az angyalföldi gyülekezetben a saját élményem is, hogy a betérő új ember mindig kap néhány mosolyt, aprócska, kedves gesztust. Adott esetben ez olyan hatással lehet rá, hogy másodszor is szívesen eljön. Vegyük

azt is észre, hogy mindezek a Szentlélek indítására történnek. Éppen ezért fontos, hogy ne álljunk ellent a Szentlélek indításának, amikor azt akarja, hogy mással tegyünk jót. Hadd meséljek el erre egy példát. Jó pár évvel ezelőtt egy balatoni nyaraláson vasárnap elmentem a helyi istentiszteletre. Az alkalom végén, ahogy kifelé mentem, egy idős néni éppen akkor szeretett volna kilépni a padból, amikor odaértem. Nagyon bizonytalanul lépett, ráadásul a padnak kis küszöbe is volt. Odanyújtottam a karom, hogy segítsék neki, ő pedig hálásan rám nézett, miközben azt mondta: „Szomorú maradt az én szívem nagyon.” Meglepődtem, hiszen nem ismertük egymást. Milyen nagy bánat ülhetett rajta, hogy ezt így elmondta nekem, illetve hogy még az istentisztelet sem tudta őt „kirázni” a szomorúságából?! Mélyen megindított ez, és belülről valami arra késztetett, hogy átöleljem a nénit. „Ne tessék ilyet mondani! Azért vagyunk mi itt, hogy ne legyen bánatos” – mondtam. Látszott, hogy a szavaim hatására megkönnyebbült, és szinte egy méterrel a föld fölött ment ki a templomból. Ott valami történt vele.

Te pedig eszköz voltál ebben.

Nyilván, hiszen én alapvetően visszafogott ember vagyok. Még magamon is csodálkoztam: mit tettem,

hogy jöttem én ahhoz, hogy megöleljek egy idegen, jóval idősebb embert? Ezen gondolkodva utóbb rájöttem: mindössze az történt, hogy nem álltam ellent a készítésnek, hogy valamit tegyek. Úgy éreztem akkor ugyanis, nem hagyhatom, hogy ennek a néninek a szíve ilyen szomorú maradjon.

A rejtett hálózatok ereje című könyvedben arról is írsz, hogy a hálózatosság szempontjából egy-egy csoportban mindig vannak úgynevezett biztonságkeresők meg újdonságkeresők is. Mi jellemző rájuk?

Kétféle stratégiát jelképeznek, és előljáróban azt is el kell mondanunk, hogy mindannyian mind a kettő lehetünk – akár egyszerre is. A biztonságkereső típus – az elnevezéséből fakadóan is – egy „fészket épít” magának, azaz egy szűk társadalmi csoportot épít ki, vagy abba épül ő maga be, amelyre a nagyon szoros kapcsolatrendszer jellemző. Ilyen például a család vagy egy gyülekezet vagy azon belül egy kisebb csoport, például imakör vagy bibliakör. Ebben ő biztonságban, otthon érzi magát, mert szinte mindenki mindenkit ismer, tehát nagyon szoros kapcsolati háló veszi őt körül. Ebből többek között az is következik, hogy ha például összeveszik valakivel, akkor számít-

hat arra, hogy a nagyon sok közeli barátjuk közül lesz, aki továbbra is összetartja és/vagy kibékíti őket. Időről időre mi mindannyian biztonságkeresők vagyunk. Kell is, hogy ilyenek legyünk, ha új helyzetbe kerülünk. Például amikor egy új munkahely miatt országot változtatunk, vagy ifjú feleségként, férjként beköltözünk a házastársunk családjának otthonába, mert úgy adódott, hogy csak ott van hely. Az új helyzetben a biztonságkereső stratégiát veszi fel az ember, és azokkal kezd közeli viszonyba kerülni, akik egymással amúgy szeretetkapcsolatban vannak.

És az újdonságkeresők?

Az újdonságkereső stratégia ennek pontosan az ellentéte, ráadásul követni szokta az elsőt. Az embernek ugyanis először otthon kell tudnia érezni magát. Itt azért hadd mondjam el, hogy nekünk, hívő embereknek – hadd fogalmazzak így, többes számban, az olvasókat is ideértve – nagy előnyünk van. Ha a földi hálózatokban teljesen egyedül maradunk is, akkor sem vagyunk egyedül. Jézus Krisztus a mi biztonsági hálónk. Ha tényleg komolyan gondoljuk a hitünket, és benne élünk, akkor a probléma első fele rögtön meg van oldva a számunkra. Ezzel nem azt mondom, hogy egy hívő embernek nem kell baráti viszonyban

lenni a családjával. Dehogynem kell! De ha meghal valaki a családjában, és nagy gyásza van, akkor sem marad teljesen egyedül. Ezt vegyük észre még a legnagyobb gyászunkban is. Jézus Krisztusra, a biztos alapra mindig építhetünk. De építhetünk mellette és utána a családunkra, baráti társaságunkra és a gyülekezetünkre is.

Néha a számunkra idegen emberek jelen-
tenek egyfajta biztonsági hálót.

Így van, mivel a számunkra ismert emberek kapcsolati hálójából egy idő után ki is kell lépnünk. Ezáltal elkezdjük felfedezni a társadalmi hálózatokat, hiszen így olyan emberekkel kerülünk kapcsolatba, akikkel addig semmiféle szál nem kötött össze. Tehát nemcsak az anyós legjobb barátnője lesz az újabb, távolabbi kapcsolati elem, aki gyakran jön hozzánk, ezért illik vele jóban lenni, hanem például a piacon a hentes, akinél rendszeresen vásárolunk, vagy a szomszéd utcabeli óvónő, akivel ugyanazon a buszon utazunk reggelente, esetleg a cégnél az egyik munkatárs, akivel a konyhában kávéfőzés közben ismerkedtünk meg. Ezek a szálak nagyon fontosak, mert innen jönnek az új információk, a váratlan benyomások, az életünkben új lehetőségeket megnyitó alkalmak.

És mi van azokkal, akik csak nagyon kevés emberrel érintkeznek?

Olyan is van, hogy valaki az egészségi helyzeténél fogva nem teheti, vagy természetéből fakadóan nem igényli a sok emberből álló kapcsolatrendszert. Gondoljunk bele, hogy hány falusi kisközösség volt, amelynek a tagjai közül sokan még a szomszéd településen sem jártak, mégis gyönyörűségesen végigélték az egész életüket. Az is igaz, hogy ilyen esetben sok triviális megoldás nem éri el az embert. Nem véletlenül volt egy falusi közösségnek nagy támasza az ott élő öt-hat tanult, világot látott ember, mint a plébános vagy a protestáns lelkész, a tanító, a bíró, a jegyző, az orvos. Sokszor az volt a lényeges, hogy ők már máshol is jártak, ezáltal rengeteg olyan információt hoztak be a zárt közösségbe, amellyel addig az a közösség nem rendelkezett. Így pedig egy sor olyan megoldási mintát tudtak adni bizonyos helyzetekre, amelyek a közösségnek nem jutottak volna eszébe. Gondoljunk például Tessedik Sámuel evangélikus lelkészre, aki Szarvason megújította a földgazdálkodást, Széchenyi István pedig országos méretekben hozott rengeteg új ötletet külföldi útjairól. Egymástól tanulunk – ez egy nagyszerű tulajdonsága az emberiségnek.

A könyvben a hálózatos ismereteid alapján öt tanácsot fogalmazol meg az újdonságkeresők számára: az adott csoportban keresd a pozitív energiacentrumot, a hangadót, a furcsát, a nyitott tekintetet, és haladj következetesen az ugrásokban.

Az egy tudományos – szociológiai, pszichológiai – jellegű megfogalmazás volt, amely abban a koordináta-rendszerben nagyon is megállja a helyét. Ugyanakkor ez a stratégia túlzásba nem vihető, hiszen az ember kapcsolatteremtési kapacitása véges. Nem tudunk ezer emberrel intenzív baráti kapcsolatot ápolni.

Pedig lehet, hogy annyi barátod van a Facebookon.

Azonban azt is tudjuk, hogy mit jelent ez a valóságban. Egy napba reálisan kettő-három hosszabb baráti beszélgetés fér bele. Ezek nagyon fontos limitek az ember életében. Az egyetemen a hálózatos órán azt szoktam kérni a diákjaimtól, hogy képzeljék el, mi lenne, ha mindenkinek – így nekik is – az Úristen hárommilliárd évet garantálna életkorként. Ennek fényében valószínűleg nem annyira szelektálnánk,

hogy kivel töltjük el ezt az órát vagy a következőt. Nem kellene sietnünk, nem maradnánk le semmiről, a szociális rendszerünk pedig nagyon átalakulna. Azonban nem áll rendelkezésünkre hárommilliárd év, és itt jön ennek a játéknak a lényege: nem tudjuk ezt a szoros kapcsolati hálót a végtelenségig építgetni. Gondoljunk bele, ha sok száz emberrel lennénk szoros kapcsolati hálóban, akkor mindennap születésnapi ajándékokat kellene vennünk.

De ennyit is kapnánk vissza...

És ezzel az egy dologgal el is telne az egész életünk. Így viszont mire vagyunk kényszerítve? Ha más környezeteket is meg akarunk ismerni, akkor az eredeti környezetünknek nem minden tagjával tudjuk egyformán tartani a kapcsolatot. Akármilyen fájdalmas, ez így van. Gondoljunk vissza az általános vagy középiskolai osztályunkra. Lehet, hogy úgy nagyjából még emlékszünk a nevékre, de nem tartjuk mindegyikkel a kapcsolatot. Egy-két ember azért meg szokott maradni ezekből a kapcsolati körökből. Akkor vagyunk nagyon szerencsések, ha az nem egy periférikus valaki volt az osztályban, hanem ő azért néhány másik emberrel még most is tartja a kapcsolatot. Ezzel pedig nekünk is szolgálatot tesz, mert be tud számolni a sorsukról.

Ezt nevezzük úgy, hogy a csoportban megtaláltuk a pozitív energiacentrumot. Hálózatosan úgy lehet ezt jellemezni, hogy ő egy csomópont ebben a lokális hálózatban, mert elég sok embert ismer.

Milyen tulajdonságokkal bír az ilyen ember?

Nyilván nem egy gyűlölködő személyről van szó, hanem pozitív, segítőkész, másokhoz szívesen odaforduló valakiről beszélünk. Lehet, hogy ő nem hívő ember, mégis működik benne a Szentlélek.

Miért mondd ezt?

Vegyük azt észre, hogy amikor egy pozitív kisugárzású ember köré szerveződnek a többiek, akkor az a pozitív energia nem belőle mint emberből fakad, akármennyire is úgy képzeljük. Ott Isten jelenléte van még akkor is, amikor kevésbé vagyunk hajlandók ezt elfogadni. Más szavakkal megfogalmazva: az Istent szeretőkhöz próbálunk meg orientálódni egy ilyen csoportban.

A tanácsaid között azt is írtad, hogy újdonságkeresőként egy-egy csoportban keressük a furcsát. Mit értesz ezen?

Miért furcsa a furcsa személy? Mert ő valamilyen szempontból kilóg a sorból, más, mint a többiek. Ha egy csoport rendesen működik, és a tagoknak van érzékük a furcsa megtalálására, akkor pozitívan élék azt meg, hogy az az illető nem olyan, mint a többiek. Más tulajdonságot, más tudást, mást tapasztalatot hoz magával, ami annak a csoportnak mint zárt közösségnek elengedhetetlenül fontos lehet. Hiszen nemcsak tükröt állíthat ezáltal a többiek elé, hanem taníthatja is őket.

A sorból kilógó embereket azonban általában nehezen viseli a többi csoporttag, épp a furaságuk miatt.

Pedig fontos lenne legalább megpróbálni és kimondani a következőt: „Nem biztos, hogy mi mind elfogadjuk azt, amit te jelentesz ebben a közösségben, de az biztos, hogy nekünk magunknak is fontos azt átgondolni, hogy mit jelentesz ebben a közösségben.”

Például mit jelenthet?

Megújíthatja azt a közösséget. Dacára annak, hogy megtörténhet: a legfontosabb dolgokban nem érte-

nek vele egyet a többiek, eljöhét egy olyan pillanat a közösség életében, amikor az ő látásmódja megoldást fog jelenteni egy adott problémára.

Tehát arra bátorítasz, hogy ha a munkahelyemen, a gyülekezetemben vagy bármilyen közösségben, ahova tartozom, találok egy furcsa embert, akkor igyekezzem őt minél jobban megismerni?

Az alapvetően hasznos hozzáállás az, hogy igen, érdemes utánamenni. Sőt érdemes megkérni, hogy mutasson be a többi furcsa barátjának is, mert nyilván a barátai között hozzá hasonló furcsák is vannak. Kössük össze jobban a két közösséget, így egy idő után a két csoport egy bizonyos szintig összeolvad. Például együtt elmennek egy sportversenyre vagy kertet művelni. Vagy éppen istentiszteletre – a misziót se zárjuk ki, ugyanis a Szentlélek nagyon különlegesen működhet egy-egy ilyen szituációban. De ha már rögtön az elején betagozódásra kényszerítjük az újonnan megjelenőt, és nem vagyunk kíváncsiak az ő közösségére, akkor máris elvágunk egy missziós szálát. Ezen azért is érdemes elgondolkodni, mert sokszor bezárkózunk a hagyományos gyülekezeti közösségeinkbe, és nehezen nyitunk.

A közösség tagjai között – bármilyen közösségről van is szó – jócskán vannak introvertált, illetve extrovertált emberek egyaránt. Ez a sorból amúgy is kilógó, adott esetben visszahúzódó embernek tovább nehezítheti a beilleszkedést. Az is problémát okozhat, hogy a közösség nagyon extrovertált, „energiabomba” tagjai mennyire tudják ezt a típust elfogadni.

Nagyon fontos, hogy a közösségnek is tudnia kell alkalmazkodni. Minél kisebb a közösség, ez nyilván annál nagyobb kihívást jelent. Ha nagyobb, akkor könnyebben történhet a beilleszkedés, mivel elvileg sok kapcsolódási felületet tud felkínálni azoknak, akik bekeverednek a közösségbe. Ha egy gyülekezetet veszünk példának, akkor fontos, hogy ne csak egyfajta kör működjön. Ha van például bibliaóra, imakör, énekkar, baba-mama kör, férfikör, az nagyon megkönnyítheti az újonnan érkező beilleszkedését még akkor is, ha a közösség tagjai számára első ránézésre furcsa az illető.

Ugyanakkor számtalan példát lehet felsorolni arra is, hogy mennyire meg tudják bontani a közösséget az oda nem illő betérők.

Nagyon fontos a Szentlélek iránymutatását kikérni, hogy hol van a dolgok határa. Természetesen nem szabad arra törekedni, hogy a közösség mindenki igényét kielégítse. Határokat kell szabni. De hogy ezek hol vannak, és mennyire módosíthatók, amikor a befogadásra van szükség, azt kell imádságban megkérdezni.

Amikor az emberben kialakul a hit, akkor mások befogadására is nyitottabbá válik. Melyek azok a tulajdonságok, amelyek a jó cselekedetek mellett még megjelennek a mindennapokban?

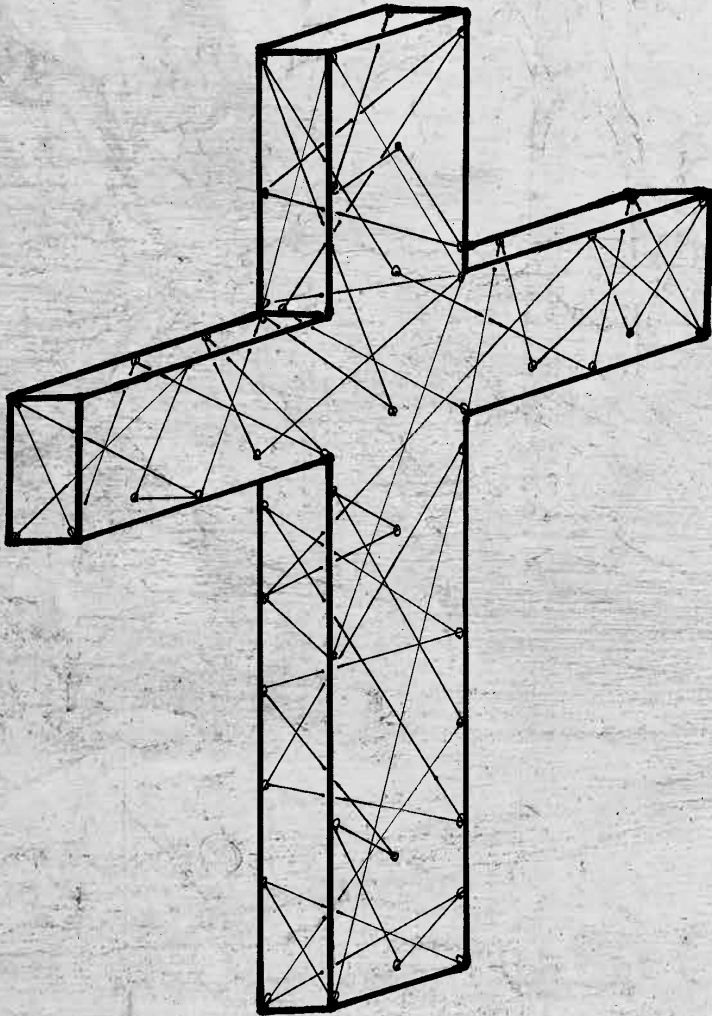
Például a közösséghez, a gyülekezethez tartozás igénye. A hit elmélyülése ezen túlmenően egy idő után szolgálatra indít. A szolgálatban a cselekedet és az alázat már együtt van, illetve része az Istentől való indíttatás elfogadása is. Ugyanakkor azt is őszintén tegyük hozzá, hogy a szolgálatnak van kevésbé kellemes oldala is. Először még lelkesítő az istentisztelet előtt elrendezni mindent, de például amikor már negyedik éve minden alkalom előtt nekem kell mindenre odafigyelnem, akkor lehet, hogy szívesen szabadulnék a szolgálat alól. Az a megoldás erre, hogy alakítsunk ki egy szolgáló közösséget, így a tagok

közösen vállalnak részt a feladatokban. Ne csak az égiekkel éljünk hálózatban, hanem a közösség tagjaival is. Ugyanakkor viszont döbbenjünk rá arra, hogy mindennek az alapja a Szentháromság szeretethálózata. Ha el tudjuk fogadni azt a kegyelmet, hogy kicsiny, szeretetközvetítő hidakká váljunk közöttük és a közösségeink tagjai között, akkor megtaláltuk az életünk értelmét, azaz azt a jó cselekedet, amely az egyedül igazán jó – mert az összes többi már ebből következik.

SZENTHÁROMSÁG

/ „Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem Fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.”
(Róm 8,38-39)

Ez az elhívási igém. Isten határtalan szeretete és az, hogy az ő egyszülött Fia, Jézus a Krisztus, azaz a mi Urunk, aki engem magamat is megváltott egyszer és mindenkorra a saját életével, sziklaszilárd bizonyossággként jelent meg bennem 2017 után. Nemcsak egy szép mondattá vált Pál apostol kijelentése a számomra („Milyen szép hite volt ennek a Pálnak...”), hanem a saját magam életének vezérfonalává. Nemcsak a tudatommal, hanem egész léletemmel meg vagyok győződve arról, hogy semmi nem választhat el minket a mennyei Atyától, Jézus Krisztustól és a Szentlélektől.

Hitéletünk alapja a Szentháromságnak, azaz az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek a jelenléte. Egy korábbi beszélgetésünkben azt mondtad, érdekes számodra az, hogy Jézus személyét több misztérium övezi, mint a mennyei Atyáét. Mi lehet ennek az oka?

Jézus talán azért áll hozzánk közelebb, mert őt emberi szinten is el tudjuk képzelni, hiszen emberi formát öltött, itt élt, és úgy élt itt a földön, mint mi. Azonban pont emiatt van annyi misztérium is körülötte. Hamar beleütközünk ugyanis abba a ténybe, hogy ő nemcsak ember, hanem Isten is. Sok olyat tett, amit „a mi barátunk, Jézus” képbe nem tudunk beleilleszteni, s ez könnyen megzavar.

Hogyan?

Például amikor már – úgy gondoljuk – egészen jól megbarátkoztunk Jézussal, és elénk kerül egy olyan bibliai

történet vagy igehely, amelyet nem értünk, akkor máris felborul a róla alkotott képünk. Csak később jövünk rá arra, hogy ez a mi korábbi „magán-Jézusunk” nem Jézus volt, hanem csak egy olyan kép, amit róla saját magunknak megformáltunk. Jézus azonban még ennek is örül, mert ez még így is sokkal jobb, mint az előtte lévő tagadásunk, az őt semmibe vevésünk volt. Ám amikor megértünk rá, akkor maga Jézus az, aki rendre felborogatja a róla alkotott saját kis „faragott” képünket, és egy sokkal teljesebb képpel helyettesíti azt. Ez a „Jézus-kép-kiteljesedés” a színről színre látás fokozatos megjelenése az életünkben. Az Atya sem kivétel ezalól, hiszen őt sokszor egy kedves arcú, szakállas bácsinak képzeljük, aki a mennyei trónján üldögél. Nagyon meg tudjuk csalni magunkat, amikor a spirituális dolgokról „klasszikus” képekben gondolkodunk.

Pont ezt a hagyományos ábrázolású Atya-Fiú-Szentlélek idolt borította fel a magyarul 2009-ben megjelent A viskó című regény is, amelyben Isten egy nagydarab afroamerikai asszony – nem is mellesleg házvezetőnő és szakács – alakjában, Jézus közel-keleti vonású férfiként, munkásruhás asztalosként, míg a Szentlélek egy alacsony, ázsiai, farmernadrágos kertész nő alakjában jelenik meg.

Az evangéliumokban olvasunk arról, hogy Jézust bárhol felismerhetjük azokban a mellettünk levő embertársainkban, akiknek segítséget nyújtunk – vagy akik mellett részvétlenül elmegyünk. A városban többfelé járva gyakran találkozom az utcán alkoholistákkal. Többször elgondolkodom azon, mi lenne, ha valamelyikük Jézus lenne. A lakásunk melletti parkban sok éve nem vagyok képes szóba elegyedni egy alkoholista nővel, mert csak artikulálatlanul üvöltözik. És ha ő Jézus? Egyszer éppen józan volt, és tudtunk beszélgetni pár mondatot. Akkor döbentem rá, hogy gyönyörű szemei vannak. Ott volt a szemeiben Jézus... Mégsem tudom rávenni magamat, hogy mindennap beszélgessek vele. Bizonyára mindannyiunk életében vannak hasonló esetek – érdemes elgondolkodnunk ezeken...

Nem minden településen van látványosan részeges ember vagy utcán lakó hajléktalan.

Félreértés ne essék: Jézus nemcsak a fedél nélküliek vagy az alkoholproblémákkal küzdők képében jelenhet meg, hanem bármilyen segítségre szoruló társunkban ott lehet. És nem csak az utcán. Lehet, hogy a szomszédunkban, a munkahelyünkön vagy a gyülekezetünkben – bárhol felbukkanhat.

Tolsztoj nagyon szépen megírta ezt a Panov apó karácsonya című mesefeldolgozásában. Az idős suszternek karácsony előtt megígéri Jézus, hogy szenteste napján meglátogatja. De az apó hiába várja őt egész nap, nem jön. Helyette számos, bajba jutott ember kopogtat be a műhelyébe, akiken mind segít. Este a csalódott Panov apónak Jézus elmondja: rajta segített, amikor ezeken az embereken segített.

A mesebeli Panov apót meglepte, azonban ne gondoljuk, hogy Jézus nem fog vagy nem akar minket is meglepni! Ha ilyen szemmel olvassuk a Bibliát, hamar rájövünk, hogy Jézus mást sem csinált egész földi léte alatt, mint folyamatosan meglepte azokat, akikkel együtt volt. Mindig mást csinált, mint amit elvártak tőle. Minket is ki akar zökkenteni a jól megszokott kerékvágásunkból – ez közel áll az ő lényegéhez. Jézus személye viszonyulást kíván. És a Jézushoz való viszonyulásunk nem lehet sem langyos, sem semleges. Ő ugyanis sokat kíván – de sokat is ad. Az életét adta értünk.

Ahhoz, hogy ne legyünk közönyösek az irányában, valamennyire meg kell őt ismernünk.

Természetesen. Ugyanakkor Jézus mellett nem lehet csak úgy elmenni. Az általános tapasztalat szerint két típusú ember létezik azok között, akik valaha is komolyabban elgondolkodtak Jézus felől: vagy nagyon közel kerülnek hozzá, vagy beleütköznek a „beleütközés kövébe” – ahogyan a Károli-féle fordításban, a Rómabeliekhez írt levél 9. fejezetének 33. versében olvassuk –, és visszapattannak róla. Mert azt szűrik le maguknak, hogy Jézus nekik már túl sok vagy érthetetlen, vagy nem tudják elfogadni őt. Közben pedig nem veszik észre, hogy a visszautasítással megakasztották magukat egy olyan úton, amelyen – ha továbbmentek volna – egy teljesen más élethez jutottak volna.

Természettudósként te másként tekintesz Jézusra?

Számomra izgalmas dolog az, hogy Jézus ugyanezt a levegőt szívta be, amelyet most mi.

Ezt hogy érted?

Ha megszámloljuk azokat az atomokat, amelyeket Jézus a be- és kilélegzésével áteresztett a tüdején, és elkezdünk utánaszámolni, akkor rájövünk, hogy

az azóta eltelt idő alatt az körülbelül egyenletesen eloszlott a földön. Így mi ma Magyarországon is megszámlálhatatlanul sok olyan oxigénmolekulát meg nitrogénmolekulát lélegzünk be, amely egykor Jézus tüdejében is megfordult. Úgy gondolom, hogy ez egy nagyon mély gondolat, különösen, ha belegondolunk abba, hogy Jézus Krisztus ilyen értelemben is az életünk részévé vált.

De miért biztos, hogy a tüdeje által használt nitrogénből itt is van?

A nitrogén azért jó példa, mert inert. Nem válik az emberi szervezet részévé, nem rakódik le a közelekbe, nem megy bele a vízbe – csak a levegőben van –, tehát jóval kevésbé oszlik el, mint az oxigén, amely viszont nagyon vegyülőképes, és sok másik helyen megfordul. Higgyük el, hogy ha egyszer egy „maréknyi” nitrogén vagy oxigén – ami 6-szor 10^{23} darab molekulát jelent, tehát számunkra elképzelhetetlenül nagy mennyiséget – Jézus tüdejéből kétezer évvel ezelőtt bekerült a légkörbe, bőven maradt belőle, sőt mostanra is jut.

De mi van akkor, ha ebből a sok-sok-sok atomból most csak Afrikában és Ameriká-

ban terjengenek, mert éppen oda fújta a szél, és nem felénk?

Ezek eloszlanak. Ha Jézus a múlt héten élt volna, akkor lehetne arról beszélni, hogy Izrael környezetében igen sok van, de Magyarországra még nem jutott el. Kétezer év alatt azonban ezek az atomok a szónak igen jó értelmében már összekeveredtek, és ideértek hozzánk is.

Mit jelent számodra Jézus jelenlétében lenni?

Végtelen örömet. Békességgel tölt el, amikor a csendben szemlélődve vele vagyok. A vele való együttlétet sokan úgy fogalmazzák meg, mint Jézus arcának a szemlélését. Ezt nem feltétlenül úgy kell elképzelni, mintha látnánk az arcát, hanem inkább érezzük, hogy a jelenlétében vagyunk. Ez a jelenlét minket olyannyira örömmel tölt el, hogy nem vágyakozunk máshová. A vele való közös időt nem tartjuk unalmasnak még akkor sem, ha a dolgok megszokott, emberi módján – úgymond – nem történik semmi. Azonban higgyük el, hogy rengeteg minden történik velünk Jézus jelenlétében: tisztul, töltekezik, változik, kinyílik, fejlődik a lelkünk.

És egy idő után kiábrázolódik bennünk Jézus?

És egy idő után kiábrázolódik bennünk Jézus. Ez nemcsak egy gyönyörűséges mondás, hanem valóban megtörténhet, hogy rajtunk is, bennünk is megjelennek Jézus vonásai – igaz, nagyon töredékesen. Nyilván soha nem fogjuk elérni még a lába nyomát sem, de ha csak egy icipicit is elkezdünk úgy viselkedni és szeretni, ahogy ő tette, illetve ahogy szeretné, hogy tegyünk, akkor jó nyomon vagyunk. Soha ne adjuk fel a reményt, hogy ez sikerülhet!

Említetted, hogy 2019-ben a Szentföldön jártál. Melyik az az élmény, amely különösen is kedves számodra?

Felemelő érzés volt a nagypéntekkel vagy a húsvétal kapcsolatos helyeken járni. A szent sírba belépve megéreztem, hogy mennyire robbanásszerű volt a feltámadás. A Golgotában nemcsak a kivégzés helyét kell látnunk, hanem azt is, hogy ott már Jézus megy vissza az Atyához. Mindezt az „elvégeztetett” nyugalomban, teljességében és dicsőségében teszi. Gyönyörű volt átélnem azt is, hogy Jézus sokkal erősebb, mint a turistaáradat. Az utolsó vacsora termében

– amely a feltámadt Jézus megjelenéseinek és a pünkösti csodának is a terme – lélegzetet sem lehetett venni a rengeteg báméskodótól. Mégis, amikor leterdelttem, és imádkozni kezdtem, eltűnt mindenki, és az üres teremben ott volt Jézus az apostolok körében.

Számomra magával ragadó volt, amikor egyszer arról meséltél, hogy az imabeszélgetéseidben szinte látható közelségbe tudsz kerülni a Szentháromság tagjaival. Honnan tudod, hogy mikor melyikkel találkozol?

Nem egyszerű szavakba önteni, de megpróbálom megfogalmazni, hogy számomra miben más az Atya, a Fiú vagy a Szentlélek erőterében lenni. Mindez persze nagyon szubjektív és egyéni. Azonban biztos vagyok benne, hogy sok olyan testvérem van, aki más-más módon ugyan, de mégél hasonlót, csak esetleg még kevésbé kapta meg azt az ajándékot, hogy beszélni is tudjon róla. Én azért is szívesen beszélek róla, mert másokat is szeretnék bátorítani erre. Ez a kor fokozottan „boldognak” nézi azokat, akik az ilyen tapasztalásaikról beszámolnak. Hadd javasoljam: ne hagyjuk ezt ennyiben. Ezeknek a megtapasztalásoknak – minden szubjektivitásuk ellenére is – nagy értéke van. A mennyei Atya jelenlétében egy hatalmas, fel nem fogható teret

érzek, amelyben csend és nyugalom van, ezzel együtt békesség és szeretet jelenik meg. Amikor az a kegyelem ér, hogy ebben a térben lehetek, nem érzem, hogy lenne formája vagy mértéke. Nem lehet ehhez a térhez emberi dimenziókban viszonyulni, csak az isteni nagy tisztaságban benne lenni. Az óriási csend, a rezzenéstelen nyugalom nem félelmetes, hanem egy bensőséges, lelki közösséget teremt – mert szeretettel van tele.

Gondolom, biztonságérzetet is ad.

A legteljesebb mértékben. Mint amikor egy általunk nagyon szeretett lény átölel minket, és átélhetjük a „most a helyemre találtam”, „most védve vagyok” érzést. Amikor megtapasztalhattam ezt, úgy éreztem, egy hatalmas, tiszta, engem befogadó szeretettérbe léptem, ami nagyon jó érzés volt.

Milyen Jézus tere?

Teljesen más. Az Atyáénál sokkal fókuszáltabb. Jézus várja, illetve mérhetetlenül inspirálja, és készíti is az embert arra, hogy személyes viszonyt alakítson ki vele.

Miért, az Atyával nem személyes a viszony?

Az ő jelenlétében egy bensőséges szeretetérzést élehetek át, amelyben nagyon világosan megtapasztalhatom, hogy nem specifikusan engem szeret, hanem mindent. De ebben a mindenben én ugyanúgy benne vagyok. A jézusi szeretetáramkör számomra, mint ember számára, jóval személyesebb, megfoghatóbb, koncentráltabb, kiélezettebb.

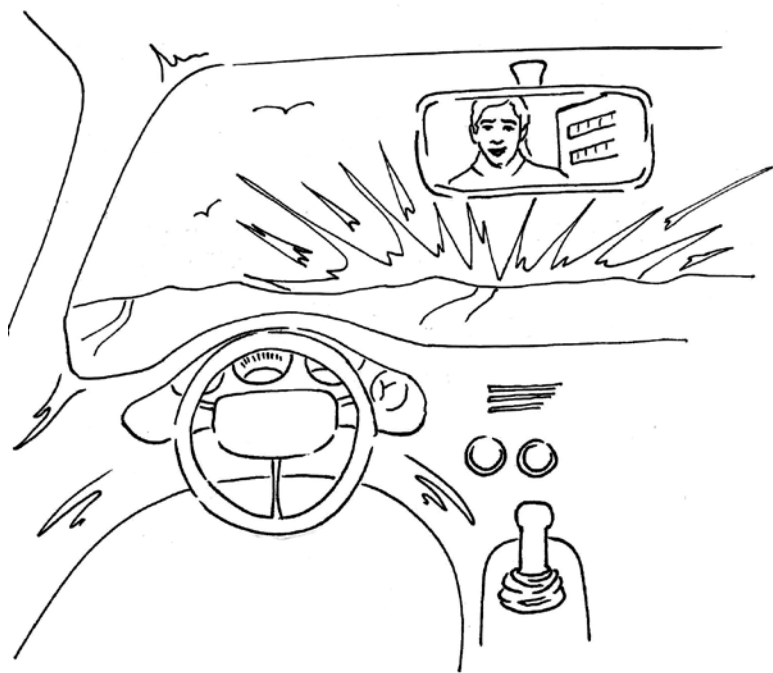
És a fények, színek?

Az ő jelenlétükben nagyon sok fényt láttam. Nem változatos fények voltak ezek, sem nem villódzók. Azonban idővel számomra az is egyértelművé vált, hogy ezeknek a lelki tapasztalásoknak a szeretet sokkal jobb iránytűje, mint a fény. Volt olyan élményem ugyanis, amikor úgy tűnt, hogy a mennyei Atya világosságát látom, valójában azonban, amit láttam, az az ördög hamis fénye volt. Ő ügyesen el tudja lopni a fényt is, ám az ő hamis fényében nincs szeretet.

Ez hogyan derült ki a számodra?

Konkrét helyzetben, egy Jézussal való imádságos beszélgetés során.

Elmesélnéd?

Életem során nagyon sokszor egy autó képét kaptam meg, amikor egy adott élethelyzetemet mutatta meg Urunk az imádságomban. Néha én vezettem, néha más ült a kormányon. Változó volt, hogy ültem mellettem valaki, vagy egyedül utaztam, ezenkívül a menetirány sem volt mindig egyértelmű: előfordult, hogy nem előre, hanem hátrafele mentem. Az ördög hamis fényével kapcsolatos meg tapasztalásom is egy autó képéhez köthető. Benzinkútnál voltam, ahol a hátam mögött egy fiatal benzinkutas töltötte az üzemanyagot a kocsim tankjába. Én a vezetőülésben ültem, előttem pedig mintha egy hatalmas síkság lett volna, amely gyönyörű fényárban úszott. Nagyon vonzó volt. Éppen az járt a fejemben, hogy milyen jó lenne odamenni majd a tankolás után, amikor váratlanul elkezdett gurulni a felé a gyönyörű táj felé az autó, pedig még töltötték bele a benzint. Ekkor odakiáltott nekem a benzinkutas fiú: „Fék!” Abban a pillanatban döbbsentem rá, hogy a „benzinkutas fiú” nem más, mint Jézus. Jézus töltötte a benzint az autóm, és ő mondta azt, hogy fékezzek. Abban a pillanatban minden erőmmel beletapostam a képzeletbeli pedálba – a valóságban az ágyam lábába, valószínűleg ezért is emlékszem ennyire az egésze –, és azonnal fel is ébredtem. Persze ez az álom egész napra adott gondolkodnivalót.

Nem érezted azt, hogy ez tiszteletlenség?
Jézus mint benzinkutas fiú?

Én is sokat imádkoztam utána ezen. Hiszen ha ebben hibás volt a megtapasztalásom, akkor mindenben az volt. Az első, ami meggyőzött arról, hogy tényleg Jézus lehetett a „benzinkutas”, az volt, hogy elképesztő erő volt abban az egy szóban: „Fék!” Teljes bizonyosság és határozottság. A Teljességnek az ismerete. És ugyanakkor féltő szeretet is. Egyfajta mély barátság. Közösség. Csak a mi Urunk mondhatta ezt. Nem is lehetett nem engedelmessé válni ennek az egyetlen szónak. Másodszorban arra döbbsentem rá, hogy ez önmagában is gyönyörű kép, hiszen hova mennénk mi Jézus nélkül? Ha nem ő tölti tele az „üzemanyagtartályunkat”, vajon hogyan akarjuk működtetni a motorunkat? És minek? Így viszont már milyen szép az, hogy nem lehet sehova elindulni, ha ő azt mondja, hogy „fék!”.

És mi lett az álom megfejtése?

Másnap, a következő hosszú imabeszélgetésben kaptam egy újabb képet: az előtt a nagy fehér síkság előtt egy hatalmas szakadék volt. Ha elindultam volna a gyönyörű fényű térségbe, akkor a szakadékba zuhantam volna, és biztos, hogy nem éltem volna túl.

Látszott amúgy a szakadék?

Nem. De nyilvánvalóvá vált másnap, hogy ha Jézus nem szól, akkor belezuhanok. És milyen jó, hogy hallgattam rá!

Volt valami konkrét megoldandó feladat akkor az életedben?

Nem. De sok új dolog akkor indult: nem sokkal előtte kezdtem el a tanulmányaimat az Evangélikus Hittudományi Egyetemen, akkortájt választottak meg az angyalföldi gyülekezet felügyelői tisztére, illetve a professzori teendőim is besűrűsödtek. Tehát nagyon sok jó dolog adódott össze az életemben, ami azonban így együtt már nem biztos, hogy hosszú távon kezelhető szituáció lett volna. Ezért jelezhettem nekem Jézus az álomban, hogy fékezzek le, mert baj lesz.

És a fény?

Ez volt talán az egésznek a lényege. A második imabeszélgetésnél derült ki számomra, hogy nem valós fényt láttam, hanem az ördög hamis fényét. Vonzó volt, csalogató, ugyanakkor nagyon jól takarta a veszélyt jelentő szakadékot. Jézus azonban ott

állt mögöttem, és világosan megmondta, hogy mit tegyek – mert látta a szakadékot, és megmentett engem abból. Ebben a történetben az is nagy tanulság volt a számomra, hogy nem mindig az előre a helyes irány, illetve néha igenis – akár azonnal – meg kell állni.

Ez például a gyülekezeti szolgálatban is megfontolandó üzenet lehet. Nem feltétlenül kell kudarcként megélni, ha az ember a vállalt szolgálatot egy idő után átadja másnak...

Bővítsük tovább. Nem feltétlenül baj, ha egy folyamatosan gyarapodó gyülekezet egyszer csak már nem növekszik tovább. Ne éljünk a számok bővületében. Nem biztos, hogy az a feltétlen siker, amikor már a harmadik intézményt csatoljuk a gyülekezethez. Lehet, hogy van már óvodánk, iskolánk, szeretetotthonunk, csak lassan emberünk nincs, aki ott dolgozna, vagy az ügyeket intézné. Hiába reménykedünk abban, hogy majd az egyházi iskola diákjai, illetve a családtagjaik becsatlakoznak a gyülekezetbe. Nem biztos, hogy ez így fog történni, mert adott esetben a gyülekezet tagjaiban nem marad energia, hogy hívjuk vagy fogadjuk őket. Jó szándékkal, jó szívvel óriási

csapdákat tudunk magunknak gyülekezeti szinten is állítani, miközben nem vesszük észre, hogy Jézus azt mondja: „Fék!”

A héber nyelvű Ószövetségben más szót használnak a Szentlélekre a görög nyelvű Újszövetséghez képest. Jelentésbeli különbség is van közöttük, mert az ószövetségi szó többek között mozgásban levő levegőt is jelent amellet, hogy ezt vonatkoztatják a szélre, illetve az emberi lélegzetre, leheletre is. Ez már önmagában is nagyon beszédes. Ezenkívül a további jelentései között van, ami az emberi indulatot, haragot fejezi ki, összefüggésben van a házassági kötelekkel, hűséggel, míg az életerő, az életkedv visszatérésének az eseményére is ezt a szót használják az Ószövetség héber nyelvében. Ugyanakkor a művészi képességre való hajlamra is utal – tehát az alkotás is benne van.

Ebből is látszik, hogy a Szentlélek ajándékai mennyire széles körűek, működése mennyire megfoghatatlan és befoghatatlan. Ugyanakkor nem véletlen, hogy az egyéni, illetve az egyházi megújulás döntő részben a Szentlélek munkálkodásával függ össze.

Mi a Szentlélek?

A Szentlélek fogalmát nem lehet elszakítani a Szentháromságtól. Ő az Atyának és a Fiúnak a lelke. Nemcsak hitet ébreszt és bátorít, hanem a békességteremtés is nagyon sokszor az ő munkája. A Szentlélek nemcsak az egyes embert látogatja meg, hanem közösséget is formál belőlünk. Ő formálja az egyházat is. Kérjük is mindezt tőle, hívjuk őt segítségül.

A Szentháromság személye az ember számára a legnagyobb titkok közé tartozik...

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek, ők hárman gyönyörű szeretetkapcsolatban, egységben, mérhetetlen szeretetben vannak, amelyben az Isten végtelen, mérhetetlenül tiszta és magasságos terét Jézus nekünk, az embereknek szükséges iránnyal tölti meg. A mennyei Atyához vezető utat mutatja, ahogyan saját magáról mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csak énáltalam.” [Jn 14,6] Ez számunkra nagyon fontos, mert mi, emberek nem nagyon tudunk mit kezdeni egy önmagában végtelen térrel. Hiába éreznénk, hogy abban rengeteg szeretet van, valószínűleg nagyon megijednénk. Emiatt is fontos, hogy volt megtestesülés, hogy Jézus ember-

ré született, mert megközelíthetővé teszi a mennyei Atyát. Van egy olyan „közvetítőrendszer” az Atyához, amely felfogható, ismerős, barátságos, ami hozzánk közel áll. A Szentlélek a mennyei Atya terének dinamikát ad. Előremozgat bennünket a Jézus által megmutatott irányba, az Atya felé egyénenként is, és hívó közösségként is. A Szentháromság mindhárom tagja mérhetetlenül kreatív, de valahol úgy érzem sokszor, a Szentlélekben sűrűsödve van jelen a változás, a fejlődés, az élet lényege.

Ugyanakkor a három isteni személy között nincs alá-fölé rendeltség, ahogyan nincs közöttük időbeli különbség sem, azonban mindegyiknek megvan a csak rá jellemző sajátossága is – például: teremtés, megváltás, megszentelés. A Szentlélek erőterében mit szoktál érezni?

Az érzés nem hasonlít az Atyáéhoz vagy a Fiúéhoz, hanem teljesen más. A tapasztalataim szerint – amelyek egybevágóan a biblikus leírásokkal és egyéb beszámolókkal – a Szentlélek megjelenése hihetetlenül széles skálán mozog. El lehet őt úgy képzelni – és saját magam is megtapasztaltam már ezt –, mint azt a végtelenül csendes hangot, amelyet Illés hallott

a Hóreb hegyen. Szinte már nem is hang, hanem csendesen munkálkodó, csipkeszerű, nagyon finom erő a lélek legmélyén, amely végtelen türelemmel és szeretettel alakítja át az embert. Csepről csepre halad, mint a halkán csepegő vízcseppek. A változást sokszor az ember hosszú időn keresztül meg sem érzi. Én például évtizedeken keresztül nem is gondoltam volna, hogy bennem is munkálkodik. Ugyanakkor a Szentlélek megjelenhet úgy is, mint egy mindent azonnal megváltoztató forgószél, zuhatag – ahogyan tette az én életemben is.

Szerinted Jézus miért mondta azt, hogy minden bűn megbocsáttatik, kivéve a Szentlélek elleni vétket? Nem is az Atyát említette.

Jézus nem egy konkrét példaként mondja a Szentlélek elleni káromlást, hanem arról szól, hogy mi nemet mondunk-e a Szentlélek bennünk való munkálkodására. A bibliai szövegben – Máté evangéliumában olvashatjuk ezt – Jézus a Szentlélek segítségével ördögöt űz ki. A farizeusok ezt nem hiszik el, hanem azt állítják, hogy csak Belzebubnak, az ördögök fejedelmének a segítségével tehetette ezt meg. Tehát amikor én – akárcsak a farizeusok – nemcsak elutasítom

Jézus Krisztus közeledését, a Szentlélek munkálkodását, Isten jó szándékát és akaratát, hanem ráadásul az ördög munkájának tartom, és ezt vallom is, akkor nagyon nagy bajban vagyok. Isten megadta nekünk az elzárkózás jogát, ugyanakkor halálunk pillanatáig megvan a lehetőségünk változtatni ezen. Ő a legutolsó pillanatig nyújtja felénk a kezét.

Jézus földi időszaka a Szentháromság egy-
sége szempontjából is különleges lehetett...

A megtestesülés Istennek végtelenül nagy öröm, nem utolsósorban azért, mert velünk, szeretett teremtményeivel, emberekkel osztja azt meg. Gondoljunk a betlehemi pásztorok előtt szenteste megjelent angyalkórusra, avagy Jézus megkeresztelésére a Jordánánál. Azonban ameddig Jézus a földön járt, a Szentháromság egésze számára és részéről áldozat is volt az, hogy Jézus kiüresítette magát [Fil 2,7]. Éppen ezért gondolom azt, hogy Jézus kereszthalála és feltámadása után a mennybemenetele a Szentháromság részére hihetetlen örömet is jelentett, mert újra teljessé lehetett. Még véletlenül sem szeretném azt állítani ezzel, hogy a Szentháromság Jézus földi útja alatt egy picit is „szétesett” volna, ez elképzel-

hetetlen! De úgy érzem, hogy a Teljesség öröme volt az is, amikor Jézus visszatért a mennybe.

Ha már nagypénteket említetted, gondolkodtál-e már azon, hogy mit jelenthetett a Szentháromság másik két tagja számára Jézus kereszthalálának a pillanata? Hadd említsek egy pszichológiai kísérletet! EKG-készülék elektródáit rögzítették egymás mellett levő tojásokra, amelyek érzékelve egymás jelenlétét, percenként igen erős impulzusokat adtak ki. Ám amikor az egyik tojást forró vízbe dobták, magyarul megfőzték, az addig közelében levő „társa” nyolc-tíz órára „elájult”, vagyis nem adott ki magából EKG által mérhető impulzusokat. Ha egy óriássejtből ilyen hatást vált ki a másik „halála”, mit élhetett át az Atya a Fiú halálakor?

Amikor Isten örült, akkor velünk, emberekkel is meg akarta ezt osztani: „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm” – mondta a már említett kereszteléskor [Mt 3,17]. Az egyház korai szakaszában voltak olyan elképzelések, hogy a mennyei Atya együtt szenvedett Jézussal a kereszten – ezt hívták patripaszianizmusnak. Ezek azonban a maguk di-

rekt értelmezésében tévesnek bizonyultak, hiszen a mennyei Atya nem testesült úgy meg, mint Jézus, és nem is halhatott meg Jézus emberi halálával. Mégis: nem lehet azt elképzelni, hogy a mennyei Atya ne érzett volna lelki fájdalmat egyszülött Fia szenvedési közben? Nagypénteken Istennek nincs szava a fájdalomtól. Kihez is szólna? Az emberekhez, akik épp megfeszítették egyetlen fiát? Isten a fájdalmát más-hogyan kommunikálja. Nem véletlenül volt nagypénteken sötétség és földindulás. Istennek azonban a teremtett világban nemcsak mi, emberek vagyunk kedvesek. A tojáskísérlethez hasonlót növények körében is végeztek. Két szobanövény közül az egyiket levágtak néhány, még élő levelet. Mivel a növények kimutathatóan kommunikálnak egymással, a „fájdalmat” a másik is megérezte. Még olyan esetet is rögzítettek, amikor a szomszéd növény „félelmében” kalciumjeleket adott, amikor az a személy lépett be a szobába, aki a levélcsonkítást elvégezte. Ezeknek a kísérleteknek a számunkra az lehet a jelentőségük, hogy rámutassanak, a teremtés sokkal egészségesebb, mint ahogy mi azt el szoktuk vagy el tudjuk képzelni. Ráadásul gyakran kiemeljük magunkat a teremtésből, ami azért borzasztó, mert nekünk nem a föld kizsákmányoló urainak, hanem felelős gazdáinak kellene lennünk.

Hiszen mennyei hálózatban élünk...

Isten tere egy megszentelt tér, ahova csak sarutlanul, tehát megrendülten, megilletődöttséggel léphetünk be. Oda belépni már önmagában is ajándék. Márpedig a teremtés egésze Isten megszentelt tere – ha helyes látással látjuk, mint például Szent Ferenc látta.

Alapvetően minták alapján tanulunk. Ahogy az előbb említetted, a virág megérzi, ha belép a szobába a „gyilkos”, pedig nem is őt bántotta. Ennek mintájára el lehet-e várni attól az embertől, akit annak idején az apja agyba-főbe vert vagy megerőszakolt, hogy a mennyei Atyára teljes bizalommal tekintsen még akkor is, ha ő a legnagyobb szeretettel öleli át a teremtményét?

Van esély arra, hogy a mennyei Atya szeretete átörje, hogy Krisztus szeretete megolvassza azokat a burkokat is, amelyeket az ilyen szörnyűséges gyerekkori vagy később átélt traumák égettek bele abba a személybe, akiről épp beszélünk. A másik nagyon fontos jó hír, hogy a mennyei Atya és Jézus Krisztus a vigasztalást, a szeretetközösség esélyét soha nem adja fel, mert végtelen a szeretetük. Olyan nincs, hogy

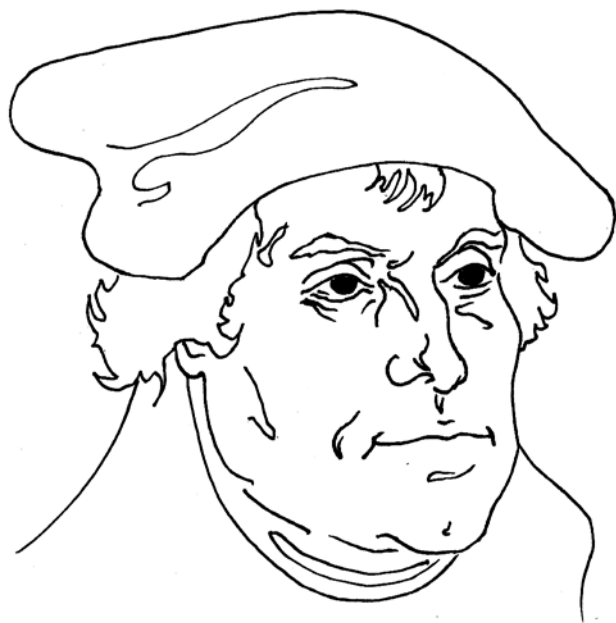
ők megsértődnek, mert mi visszautasítottuk őket. Végtelen irgalmukkal és szeretetükkel legközelebb teljesen más módon fognak közeledni. Lehet, hogy egy másik ember révén vagy egy másik helyzetben találnak olyan rést, ahol nyitottá válik ez az ember az üzenetük befogadására. Ha akkor sem, akkor pedig jön majd a következő alkalom.

Na de hányszor?

Hetvenszer hétszer [Mt 18,22], azaz végtelen sokszor. Életünk tele van a Jézus Krisztussal való találkozásokkal, ugyanakkor – sajnos – ezeknek a visszautasításával is. Sérelmekkel teli embertársaink élete valószínűleg szintén tele van ezekkel a visszautasításokkal. De Jézus Krisztus soha nem adja fel! Ráadásul itt van a mi felelősségünk is. Fontos, hogy a komoly lelki traumáktól szenvedő embertársainkat még jobban szeressük, és próbáljuk meg még inkább közel vinni őket Jézushoz.

A tudóst kérdezem: hogyan hat a szervezetre a megtérési élmény? Milyen folyamatok zajlanak ilyenkor?

Hogy mit jelent az emberi szervezet számára Isten felismert jelenléte, a megváltottság tudata? Ez az a

terület, ahol a tudósnek le kell vetnie a saruját, ha odaér, ahogyan Mózes tette a szent helyen, az Istent rejtő égő csipkebokornál. Nyilván egy tudós elkezdhet méricskéltni dolgokat, az eszközeivel meg tud mérni változásokat, például a stresszhormon, kortizol változását a vérben. Az adatokból felállíthat szebbnél szebb statisztikákat, de mennyivel kerülünk közelebb Istenhez abból az információból, hogy adott esetben lemegy ilyenkor az ember vérnyomása? A szervezetben végbement változásoknál sokkal fontosabb az ember lelkében lezajló gyönyörű változás, de a tudós szemével egyelőre az kikutathatatlan. Vegyük pozitívumként, hogy Istennek vannak titkai.

Mit jelent számodra a Szentlélek?

Papanek Márta lelkivezető mondta egyszer nekem: „Péter, a Szentlélek szeret túlórázni.” Azaz ha egy általunk eltervezett jó dolgot – például egy imádságot – befejeztünk, „tegyünk rá még egy lapáttal”, és folytassuk. Megdöbbentő dolgokat fogunk tapasztalni. Azóta ezt már többször kipróbáltam – Mártának mélyen igaza volt.

Hogyan?

Abban a korban, amikor Luther is szerzetes volt, a szerzetesek cetlikre írt imádságnevekkel segítették magukat abban, hogy hány imádság elmondásával „adósak még”. Sokszor volt úgy, hogy egy szerzetes cellája már tele volt papírkákkal. Belegondoltam: mennyi lehetett az a sok? Ezer Miatyánk-cetlivel már tele lehet egy kis szoba. Tudós vagyok, elkezdtem számolgatni. Ha lassan, odafigyelve mondom, egy Miatyánk körülbelül egy percig tart. Ezerszer elmondva – ha közben semmi mást nem csinál az ember – az majdnem két nap. Ha Luther nem egész nap imádkozott, hanem az alvás és az egyéb teendői elvégzése mellett teljesítette a kirótt feladatot, akkor egy ilyen „imaledolgozás” beletelhetett neki akár egy hétbe is. Azt gondoltam, hogy kipróbálom.

Közben strigulákat húztál?

Nem, hanem vettem babot. Leszámoltam száz babszemet, precízen lemértem, majd a súlyt beszoroztam tízzel, így megkaptam a körülbelül ezer babszemet. Betettem őket egy dobozba. Egy Miatyánk, egy babszem. Amikor „leimádkoztam”, áttettem egy másik dobozba. Az utolsóval végezve elkezdtem gondolkodni. „Ha már elmondtam körülbelül ezer Mi-

atyánkot, éppen most hagyjam abba?! Van még időm, mi történik, ha még elmondok párat?”

Elmondtál?

Hát persze! Leírhatatlan volt a hatás. Úgy éreztem, hogy egy hópihe vagyok. Ahogy békésen mondtam a további Miatyánkokat, nagyon szabadnak éreztem magam, szinte szálltam a levegőben, de nem a szél vitt, hanem a Szentlélek. Azt is tudtam, hogy ennek egyszer vége lesz, és én le fogok esni. Ráadásul meleg az idő, tehát hópiheként el fogok olvadni. De ez sem töltött el bánattal vagy félelemmel, hanem hihetetlen örömet éreztem. Arra gondoltam ugyanis, hogy ha elolvadok, vízzé leszek, és azt a növényt fogom öntözni, amelyik épp ott van. Ha nem mondtam volna el az ezer-néhányadik Miatyánkot, nem éltem volna át azt a békességet, amelyet akkor éreztem. Jó volt megtapasztalni, milyen az, amikor a Szentlélek „túlórázik”.

Vajon Luther is átélt-e valami hasonlót?

Biztos vagyok benne, hogy igen. Gyönyörűsége az 1519-es Miatyánk-magyarázata és az 1535-ös, Így imádkozzál című munkája, hogy csak kettőt említ-

sek az imádságának mélységét megmutató sok-sok írásából.

Megtapasztaltad-e a Szentlélek vezetését a saját életedben?

Igen. Nagy hálával tölt el az, hogy 2017 óta sokszor. Hadd mondjam el a legfontosabb példát erre. Sokan kérdezik tőlem, hogy miért akartam lelkész lenni. Mindig elmondom ilyenkor, hogy nekem meg sem fordult a fejemben ez a gondolat. Akarásból nem lesz az ember lelkész – elhívásból lesz. Engem is a Szentlélek „vitt bele” egy olyan helyzetbe, amikor azt éreztem: nekem muszáj lelkésznek lennem – én pedig nem utasítottam vissza azt az ajándékot, hogy lelkész lehetek.

Hogy történt? Hangot hallottál, vagy megfogalmazódott a mondat a fejedben, hogy te lelkész szeretnél lenni?

Több olyan év volt már mögöttem, amelyekben rengeteg ajándékot kaptam Urunktól. Egyre fokozódott bennem az az érzés, hogy ezt képtelenség magamban tartanom. Át kell, hogy adjak valamit másoknak mindebből. No de hogyan? Akkor még

nem volt egyházunkban a késői elhívásúak számára lelkészképzés, így ez fel sem merült. Gondolkodni kezdtem: nulla teológiai tudással maximum érzéseket adhatok át másoknak, de tanítást nem. Ez pedig bajos. Megkérdeztem az Evangélikus Hittudományi Egyetemet: „Indítanak-e valamilyen teológiai alapképzést?” „Persze! Egyéves, majd jövő szeptemberben indul.” „Rendben, szeretnék jelentkezni rá!” – feleltem. Erre tovább gondolkodtam. Mire megyek én a teológiai tudásommal, ha nem tudom olvasni eredeti nyelven a Szentírást? Újra megkérdeztem az egyetemet. „Lehet-e hébert és ógörögöt is tanulni?” „Persze! Épp most februárban indul, féléves intenzív képzés.” „Nagyszerű, szeretnék arra is jelentkezni.” Ekkor jött el az a vasárnap, amikor Bódi Emese, az angyalföldi gyülekezetbe járó, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen tanító testvérem odajött hozzám, és lelkesen újságot: „Képzeld, Péter! Az egyetem sok évtized után először újra elindította a késői elhívásúak lelkészképzését az olyanok számára, mint te vagy!” És rám mutatott. „Nem mondd, Emese! És mivel jár ez a képzés?” „Fél év héber és görög, utána egy év teológiai alapképzés, majd egy mesterszak.” Megfordult velem a világ... Hiszen én ezen a héten jelentkeztem már mindennek az első felére! Utána még két hónapig imádkoztam. Uram, én akarom-e

azt, hogy lelkész legyek, avagy te rendeled? Ezek után még nem kevés megerősítést kaptam, mire a végén a lelkészem, Grendorf Péter elé álltam: „Péter pásztor, úgy gondolom, hogy Isten engem lelkésznek hív. Támogatod-e?” Mire Péter elmosolyodott: „Tudod, Péter, erről beszélgetünk két hónapja a feleséggel, Melindával, de arra gondoltunk, hogy ha ez Isten elhívása, akkor nem nekünk kell szólni neked, hanem te állsz majd ide élém...”

Ismét megtapasztalhattad a Szentlélek vezetését az életedben.

Így van. Vegyük észre azt az életünkben, amikor a Szentlélek elkezd vezetni bennünket. Olyankor az út nagyon egyenes lesz. Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindannyiunkkal ezen az úton. Ámen.

CSERMELY PÉTERRŐL

Hálózatkutató, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, az Academia Europaea tagja. 1999 óta a Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézetének professzora. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának vegyész szakán szerzett diplomát 1982-ben. Tizennégy könyve és több mint kétszázötven tudományos dolgozata jelent meg. 2008–2010 között a Sólyom László köztársasági elnök által életre hívott Bölcsék Tanácsának tagja volt. 2006–2016 között a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács alapító elnöke. 2012-től az Európai Tehetségsegítő Tanács elnöke. Díjai közül néhány: az Európai Unió Descartes-díja (2004), a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2005), Magyar Örökség díj (2010), Széchenyi-díj (2019). 2018 tavasza óta a budapest-angyal földi evangélikus gyülekezet presbitere, 2019 ősze óta felügyelője. 2019 óta az Evangélikus Hittudományi Egyetem másoddiplomás lelkészképzésének hallgatója.

Tartalom csinálok újat

Ajánló / 5

Előszó / 8

AZ ELSŐ LÉPÉSEK / 11

ÉVTIZEDEK MIKROFONKÖZELBEN / 47

A MŰFAJOK KAVALKÁDJÁBAN / 111

A HIT DOLGAIRÓL / 141

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója
Budapest, 2021

Lutherkiado.hu

Felelős kiadó: Antal Bálint

Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor

Szöveggondozó: Diószegi Rita

Tipográfia: Török Andrea

A borítót Magyar Márton felvételének felhasználásával
Török Andrea tervezte.

Nyomdai kivitelezés:

Xxxxxxx

Xxxxxxx

ISBN